

Napredna obdelava slik

(2. letnik RIT – MAG, l. 2025/2026)

izr. prof. dr. Božidar Potočnik

Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko

Kabinet: G2-2N.37 (33)

Govorilne ure: sreda, 9.00 – 11.00

E-mail: bozidar.potocnik@um.si

Predvideni študijski rezultati in obveznosti študenta

- ▷ **Cilji:**
  - ★ Vpeljati študente v napredne tehnike obdelave dvo ali več dimenzionalnih digitalnih slik.
- ▷ **Znanje in razumevanje:**
  - ★ izkazati znanje in razumevanje naprednih postopkov predobdelave in segmentacije slik ter jih analizirati in uporabiti pri načrtovanju rešitev za specifične problemske domene,
  - ★ izbrati ustrezno metodo glede na prepoznan segmentacijski problem,
  - ★ oceniti in ovrednotiti rešitve razvitih tehnik napredne obdelave slik.
- ▷ **ECTS:** 6 točk $\approx$ 180 ur dela
- ▷ **Kontaktne ure:**
  - ★ Predavanja: 30 ur
  - ★ Laboratorijske oz. računalniške vaje: 30 ur
- ▷ **Samostojno delo študenta:** $\approx$ 120 ur
  - ★ Dokončanje laboratorijskih vaj in priprava na pisni izpit

Načini ocenjevanja in razpored predavanj

▷ **Načini ocenjevanja:**

- ★ Končno oceno tvorijo:
  - ▷ Opravljene laboratorijske vaje – 50 % oz. 500 točk (minimalno 25 % oz. 250 točk)
  - ▷ Pisni izpit – 50 % oz. 500 točk (minimalno 25 % oz. 250 točk)
- ★ **Ne pozabite se prijavljati na izpitne roke!**

▷ **Predviden razpored predavanj:**

1. teden: 2.10.	10. teden: 4.12.
2. teden: 9.10.	11. teden: 11.12.
3. teden: 16.10.	12. teden: 18.12.
4. teden: 23.10.	13. teden: 8.1.
5. teden: 30.10.	14. teden: 15.1.
6. teden: 6.11.	15. teden: 22.1. – 2. kolokvij
7. teden: 13.11.	
8. teden: pon, 17.11. – 1. kolokvij	
9. teden: pon, 24.11.	

Vsebina in literatura

▷ **Vsebina:**

1. Konvolucijske nevronske mreže
2. Napredni koncepti zajemanja slik
3. Napredna predobdelava slik
4. Napredna segmentacija
5. Slikovne transformacije

▷ **Literatura:**

- ★ Gradivo iz predavanj in zapiski
- ★ Gradivo iz predavanj in zapiski za predmet Uvod v računalniški vid in razpoznavanje vzorcev
- ★ B. Potočnik, Osnove razpoznavanja vzorcev z nevronskimi mrežami, UM-FERI, 2007.
- ★ (Ostali temeljni študijski viri navedeni v učnem načrtu predmeta – spletna stran FERI)

Kazalo

1. Konvolucijske nevronske mreže	6
2. Napredni koncepti zajemanja slik	34
3. Napredna predobdelava slik	61
4. Napredna segmentacija	84
5. Slikovne transformacije	128

1. Konvolucijske nevronske mreže

Umetni nevron in umetne nevronske mreže

Konvolucijske nevronske mreže

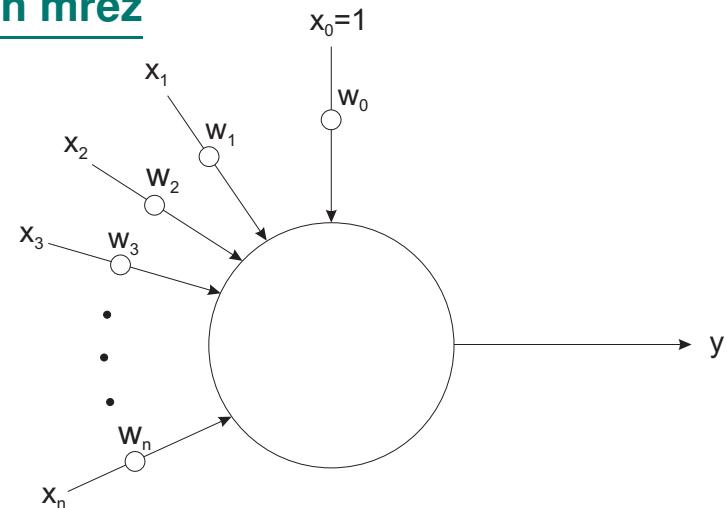
Inženirski pristop k globokim nevronskim mrežam

Aplikacije

Umetni nevron in umetne nevronske mreže

Ponovitev: Neuron – osnovni gradnik nevronskega mrež

- ★ Vhodna vlakna (dendrite) modeliramo z vhodi x_i
- ★ Izhodno vlakno (akson) modeliramo z izhodom y
- ★ Prenosno učinkovitost sinaps modeliramo z realnim številom w_i (tj. utež vhoda)

- ▷ Obtežen vhod v celično telo – seštevek električnih impulzov iz vseh dendritov oz. skalarni produkt med vhodom in utežmi

$$s = \sum_{i=1}^n w_i x_i + b \quad \text{oz.} \quad s = \mathbf{w} \mathbf{x} + b \quad \text{oz.} \quad s = \sum_{i=0}^n w_i x_i \quad \text{oz.} \quad s = \hat{\mathbf{w}} \hat{\mathbf{x}}$$

- ★ utež w_0 določa prag (*bias*), v literaturi pogosto označen kot b
- ★ $\mathbf{w} = [w_1, w_2, \dots, w_n]$ oz. $\hat{\mathbf{w}} = [w_0, \mathbf{w}]$
- ★ $\mathbf{x} = [x_1, x_2, \dots, x_n]$ oz. $\hat{\mathbf{x}} = [1, \mathbf{x}]$
- ▷ Izhod y – monotono naraščajoča funkcija obteženega vhoda s

$$y = f(s)$$

- ★ Funkcija f – prenosna oz. aktivacijska funkcija nevrona
- ★ Najbolj uporabljane: ReLU, Leaky ReLU, Maxout, tanh in sigmoidna.

Umetni nevron in umetne nevronske mreže (2)

ReLU (*REctified Linear Unit*)

$$f(s) = \max(0, s)$$

- ▷ Danes prva izbira. Pospešuje hitrost učenja NN, enostavna implementacija.

Leaky ReLU

$$f(s) = \max(as, s) \quad a > 0, a \in \mathbb{R}, \quad (\text{npr. } a = 0,01)$$

- ▷ Rešuje problem "umiranja" funkcije ReLU za $s < 0$.
- ▷ Žal izboljšanje zgolj pri nekaterih aplikacijah.

Maxout

$$f(\mathbf{x}) = \max(\mathbf{w}_0 \mathbf{x} + b_0, \mathbf{w}_1 \mathbf{x} + b_1)$$

- ▷ Aktivacijska funkcija ni klasične oblike $f(s)$, kjer je s obtežen vhod.
- ▷ Odpravlja slabosti funkcij tipa ReLU, a podvoji število parametrov za nevron!

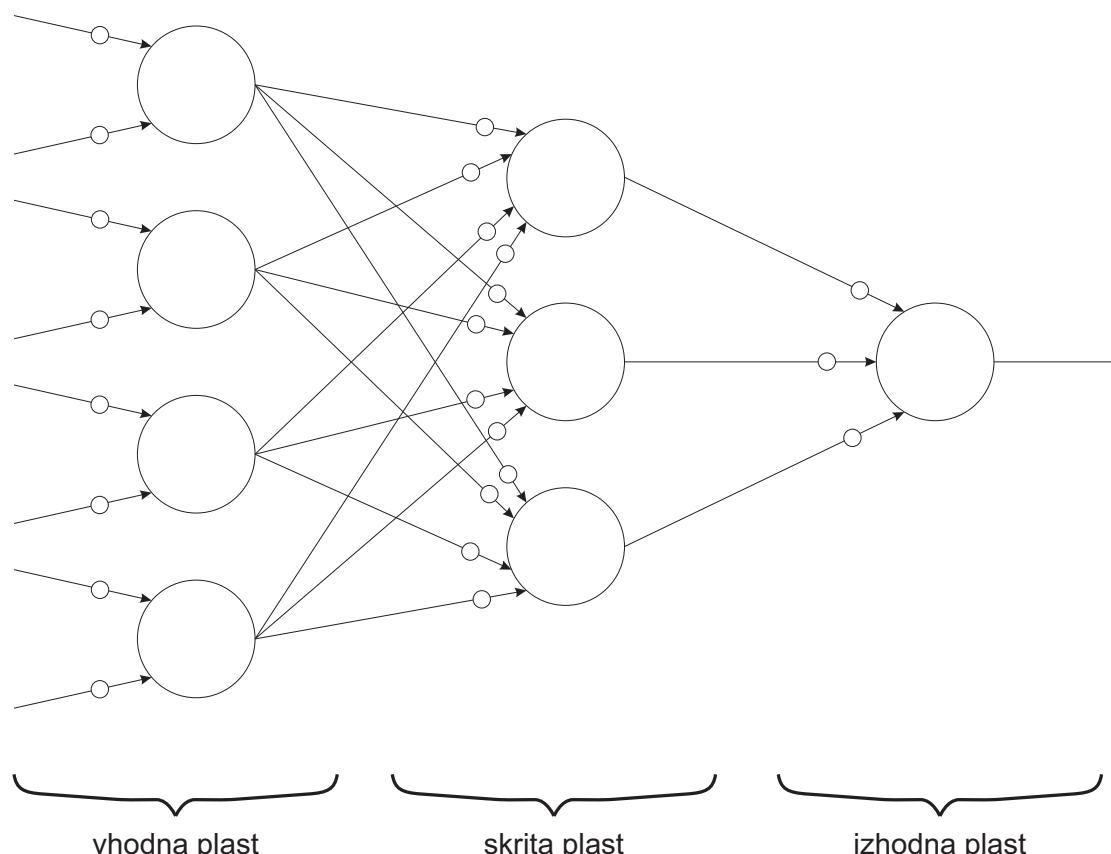
Sigmoidna (*sigmoid, logistic*)

$$f(s) = 1/(1 + e^{-s})$$

- ▷ Med učenjem potisne gradiente v nasičenje ali jih celo "ubije"; ni dobra izbira za vhodno in skrite plasti NN.
- ▷ Funkcija tanh definirana kot: $f(s) = 2 \text{ sigmoid}(2s) - 1$

Nevronska mreža (NN) je množica medsebojno povezanih nevronov v graf.

- ▷ **Topologija nevronske mreže** – razmestitev oz. organiziranost nevronov v mreži
- ▷ Nevroni tipično organizirani v **plasti** (*layers*), najpogosteje v **polno povezane plasti** (*fully-connected*).
- ▷ Vrsta NN so **mreže s povezavami naprej** (*feedforward NN*); nevroni so povezani v aciklični graf. Sinonimi: zvezne NN, večplastni zvezni perceptroni.

Umetni nevron in umetne nevronske mreže (4)

- ▷ Zvezne večplastne perceptrone uporabljamo za identificiranje neznane funkcijске relacije f med dvema množicama $\mathcal{X}$ in $\mathcal{Y}$, pri čemer velja

$$f: \mathcal{X} \longmapsto \mathcal{Y}, \quad \mathcal{X} \subset \mathbb{R}^n \wedge \mathcal{Y} \subset \mathbb{R}^m$$

- ▷ Identificiranje poteka na osnovi učne množice $\mathcal{U}_M$ – pari: (vhod, želen izhod):

$$\mathcal{U}_M = \{(\mathbf{x}_i, t(\mathbf{x}_i)) \mid \mathbf{x}_i \in \mathcal{X} \wedge t(\mathbf{x}_i) \in \mathcal{Y}\}$$

- ★ Predpostavimo: $t(\mathbf{x}_i) = f(\mathbf{x}_i)$
- ▷ **Z zveznim večplastnim perceptronom lahko realiziramo neskončno mnogo različnih funkcij f_w (odvisne od vektorja uteži!).**
  - ★ Topologija NN določa njeno **kapaciteto** (*capacity*) oz. družino funkcij, ki jih z nevronske mreže lahko realiziramo.
  - ★ Znanje skrito v utežeh nevronov. Vsaka utež je en parameter, ki ga moramo naučiti.
  - ★ Včasih: plitke NN
  - ★ Danes: globoke NN z 20 ali več plastmi; ogromno število parametrov

Učenje nevronske mreže

- ▷ Nadzorovano učenje (*supervised learning*): Učimo z učno množico $\mathcal{U}_M$
- ▷ Učenje je iterativni proces.
- ▷ Korak učenja (*epoch*) sestoji iz prehoda naprej in prehoda nazaj preko $\mathcal{U}_M$ (ali "mini batch-a"):

Prehod naprej

- ★ Po vstavljanju vhoda $\mathbf{x}_i$, $\mathbf{x}_i \in \mathcal{U}_M$, dobimo na izhodu mreže $\mathbf{y}_i$
- ★ $\forall \mathbf{x}_i \in \mathcal{X} \wedge i \in \mathcal{U}_M$: Izračunamo izgubo (*loss*):

$$L_i = L(\mathbf{x}_i, \mathbf{y}_i, \mathbf{t}(\mathbf{x}_i), \mathbf{w})$$

- ★ Izračunamo strošek (*cost*):

$$J(\mathbf{w}) = E \left(\sum_i L_i \right), \quad E - \text{matematično upanje}$$

Prehod nazaj

- ★ Določimo gradient stroškovne funkcije, $\nabla_{\mathbf{w}} J(\mathbf{w})$, tipično z vzvratnim razširjanjem (*back-propagation*)
- ★ Z učnim algoritmom in izračunanim gradientom $\nabla_{\mathbf{w}} J(\mathbf{w})$ popravimo vse uteži $\mathbf{w}$ v NN.

Umetni nevron in umetne nevronske mreže (6)

▷ **Stroškovne funkcije**

- ★ Navzkrižna entropija (*cross-entropy*) oz. negativna log-verjetnost (*log-likelihood*), srednja kvadratna napaka (*Mean Squared Error – MSE*), srednja absolutna napaka (*Mean Absolute Error – MAE*)
- ★ MSE in MAE vračata slabe rezultate, če uporabljamo optimizacijo na osnovi gradientov.

▷ **Učni algoritmi**

- ★ Iščejo optimum stroškovne funkcije J v odvisnosti od uteži w nevronske mreže.
- ★ **Osnovni algoritmi** (fiksna stopnja učenja za vsak parameter): Stohastični gradientni sestop in variante, Moment (*Momentum*)
- ★ **Algoritmi z adaptivno stopnjo učenja** (za vsak parameter drugačna stopnja učenja): AdaGrad, RMSProp, Adam (*Adaptive Moments*)
- ★ **Algoritmi na osnovi približkov gradientov drugega reda**: Newtonova metoda, Konjugirani gradienti
- ★ **Izkustven (empiričen) rezultat**: Algoritom RMSProp učinkovit in praktičen optimizacijski algoritmom za globoke NN. Danes prva izbira.

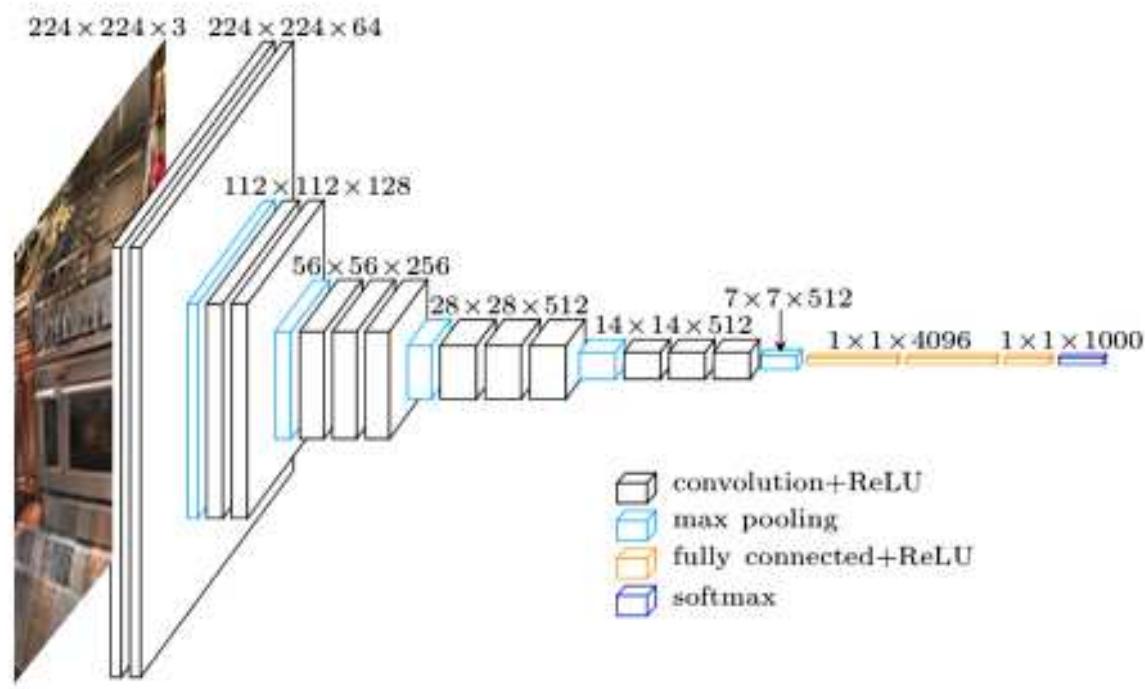
Konvolucijske nevronske mreže

- ▷ Vrsta NN, namenjena obdelovanju podatkov z **mreži podobno (*grid-like*) topologijo:**
  - ★ Npr.: Časovne serije 1D podatkov, digitalne slike
- ▷ Konvolucijska nevronska mreža (*convolutional NN, CNN*) vedno vključuje vsaj eno **operacijo konvolucije**.
  - ★ **Ponovitev:** filtriranje signalov in slik, filter oz. jedro oz. maska v 2D, implementacija z obračanjem jedra ali s križno korelacijo
- ▷ Dve različni terminologiji za opis strukture CNN:
  1. Mreža sestoji iz nekaj relativno kompleksnih konvolucijskih plasti, vsaka plast pa ima več **faz oz. stopenj (*stage*)**.
    - ★ Konvolucijska plast tipično iz: konvolucijske faze, sledi faza detekcije oz. aktivacije, na koncu je združevalna faza, nato naslednja konvolucijska plast.
  2. Mreža sestoji iz množice preprostih plasti; vsak obdelovalni korak se torej obravnava kot lastna plast.
    - ★ Tipično sosledje: konvolucijska plast, plast detekcije oz. aktivacije, združevalna plast, naslednja plast.
- ▷ Mreža CNN je običajno globoka NN.

Konvolucijske nevronske mreže

(2)

Primer: VGG mreža s 16 plastmi (vir: [2])

Konvolucijske nevronske mreže

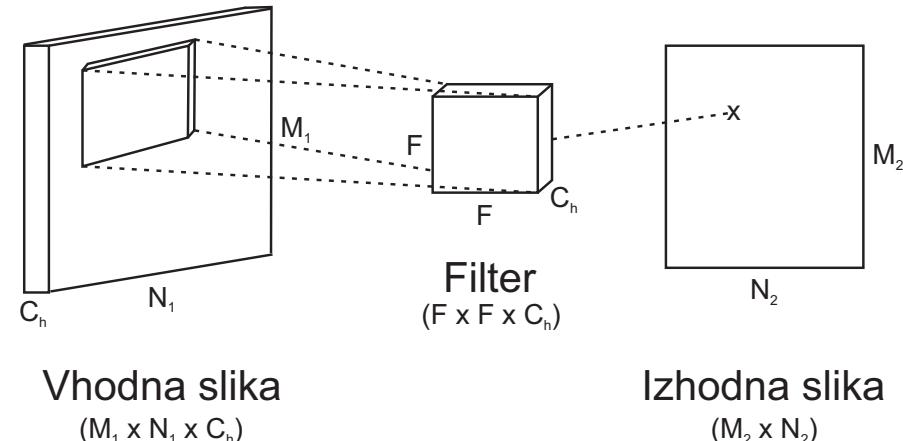
(3)

Motivacija za konvolucijske nevronske mreže

- ▷ **Problem:** klasične NN zelo slabo skalirajo na "polno" digitalno sliko
  - * Polno povezan nevron v vstopni plasti ima $M \times N \times \text{Št\_Kanalov}$ uteži oz. parametrov (+ pragi)
  - * Eksplozija števila parametrov pri večjem številu nevronov.
  - * Ogromno število parametrov hitro vodi v nadprileganje (*overfitting*)!
- ▷ CNN eksplizitno predpostavljajo, da so vhodi digitalne slike.
- ▷ Objekti tipično iz preprostih lokalnih značilnic (npr. robov), ki jih grupiramo v kompleksnejše (npr. obrv).
  - * So na različnih delih slike, četudi sestojijo iz enakih preprostih značilnic.
  - * **Posledica – Tri pomembne ideje v CNN:**
    1. Redke interakcije oz. redka povezanost (*sparse interactions*) – izhodna enota ni povezana z vsako vhodno enoto plasti (majhna jedra!)
    2. **Deljenje parametrov** – uporaba istega parametra (uteži) za več kot eno funkcijo v modelu (učimo en set parametrov za vse lokacije v sliki!)
    3. "**Ekvivariantna**" predstavitev oz. ekvivariantnost plasti na translacijo – ekvivariantnost: če se vhod spremeni, se izhod spremeni na enak način
      - ▷ Konvolucija ni ekvivariantna na rotacijo in spremembo v skali!

A. Konvolucijska plast

- ▷ Filtrira vhodno sliko s filtrom.
- ▷ Tipično uporaba **križne korelacije** (skalarni produkt podslike in nezrcaljenega jedra).
- ▷ Jedro premikamo po vrsticah in stolpcih slike s **korakom S** (*stride*).
- ▷ Zaradi ohranjanja dimenzijs lahko dodamo k sliki **rob P -tih ničel** (*zero-padding*).
- ▷ **Rezultat:** izhodna slika dimenzijs $M_2 \times N_2$, kjer

Vhodna slika
($M_1 \times N_1 \times C_h$)

Izhodna slika
($M_2 \times N_2$)

$$M_2 = (M_1 - F + 2P)/S + 1, \quad N_2 = (N_1 - F + 2P)/S + 1$$

- ▷ **V praksi:** Na sliko apliciramo K različnih filtrov, zato izhod konvolucijskega sloja dimenzijs

$$M_2 \times N_2 \times K$$

Konvolucijske nevronske mreže (5)

- ▷ Uteži filtrov niso poznane vnaprej.
- ▷ Določimo jih v fazi učenja CNN.
- ▷ Vsak filter vpeljuje (ideja deljenja parametrov!)

$F \times F \times C_h$ uteži oz. parametrov

- ▷ Skupno potrebujemo za K filtrov

$(F \times F \times C_h) \times K$ uteži in K pragov

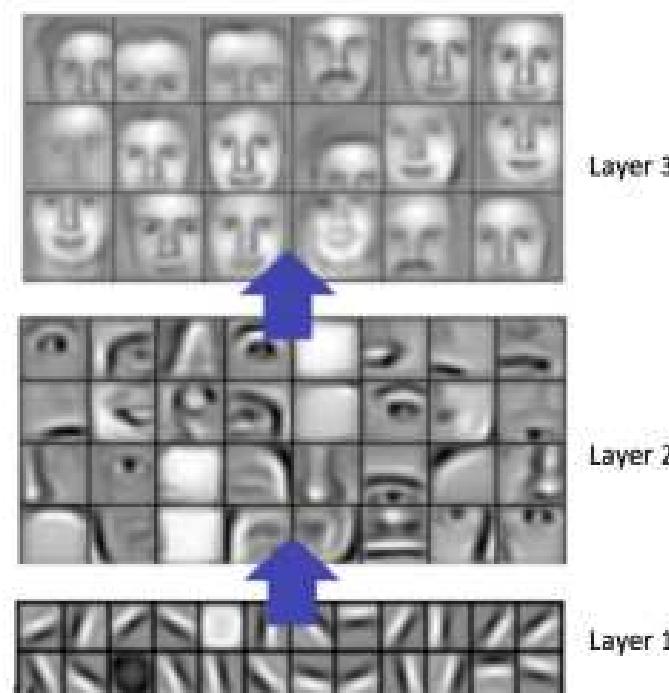
- ▷ Parametri F, S, P in K so **hiperparametri** (*hyperparameters*) CNN.
- ▷ **Tipične nastavitev:**
  - ★ $F = 3, S = 1$ in $P = 1$ – ohranimo dimenzijo vhodne slike
  - ★ Če $P = 0$ in/ali $S > 1$ – zmanjšamo dimenzijo vhodne slike
  - ★ **Hiperparametre moramo izbrati tako, da sta M_2 in N_2 celi števili!**
  - ★ Nastavitev parametrov seveda odvisna od problema, ki ga rešujemo!

Konvolucijske nevronske mreže

(6)

- ▷ V splošnem: Več kot imamo konvolucijskih plasti, bolj kompleksne značilnice se bo zmožna naučiti mreža.
  - * nizko nivojske značilnice (*low-level features*) – začetne konvolucijske plasti
  - * srednje nivojske značilnice (*mid-level features*) – vmesne konvolucijske plasti
  - * visoko nivojske značilnice (*high-level features*) – zaključne konvolucijske plasti

Primer: Naučene značilnice s pomočjo konvolucijske mreže globokega zaupanja (*convolutional deep belief network*) (vir: [3])

Konvolucijske nevronske mreže (7)

B. Plast detekcije oz. aktivacijska plast

- ▷ Aplicira na vhod eno izmed aktivacijskih funkcij (npr. ReLU).
- ▷ Aktivacijo izvajamo na nivoju posameznega elementa.

C. Polno povezana plast (*fully-connected layer*)

- ▷ Vsak nevron v tej plasti je povezan z vsemi vhodi (utež za vsak vhod + prag za nevron).
- ▷ Popolnoma identično kot pri zveznih perceptronih.
- ▷ Z ustrezeno izbiro hiperparametrov F , P , S in K lahko vsako polno povezano plast transformiramo v konvolucijsko plast!
  - ★ Pri reševanju določenih problemov lahko s tem pohitrimo izvajanje.

D. Združevalna plast (*pooling layer*)

- ▷ Tipično jo vstavljamo med zaporedne konvolucijske plasti.
- ▷ Reducira prostorsko dimenzijo (podvzorčenje!), količino parametrov in računanj v mreži, s tem kontroliramo nadprileganje.
  - ★ Če pretiravamo s podvzorčenjem, povzročimo podprileganje (*underfitting*).
- ▷ Operira neodvisno na vsakem kanalu vhoda (dimenzije $M_1 \times N_1 \times C_h$).

Konvolucijske nevronske mreže

(8)

▷ **Postopek za en kanal:**

- ★ Izberemo velikost filtra $F \times F$ in korak S za vhodno sliko (ničelne obrobe ne dodajamo!).
- ★ Nad okolico $F \times F$ izračunamo vnaprej izbrano funkcijo.
- ★ Izhod je dimenzijs $M_2 \times N_2$ (za kanal) oz. $M_2 \times N_2 \times C_h$ (za sliko):

$$M_2 = (M_1 - F)/S + 1, \quad \text{in} \quad N_2 = (N_1 - F)/S + 1.$$

▷ **Združevalne funkcije:** maksimum v okolici (tipično); povprečje; L^2 -norma; obteženo povprečje, glede na oddaljenost od središča

▷ **Nastavitev hiperparametrov v praksi:**

- ★ $F = 2$ in $S = 2$ (najpogosteje)
  - ★ $F = 3$ in $S = 2$ (prekrivajoče združevanje)
- ▷ **Združevanje po posameznem kanalu producira invariantnost na translacijo (majhno, znotraj okolice $F \times F$).**
- ★ S pomočjo združevanja preko vseh kanalov se lahko značilnice priučijo invariantnosti tudi na druge funkcije (npr. rotacijo).

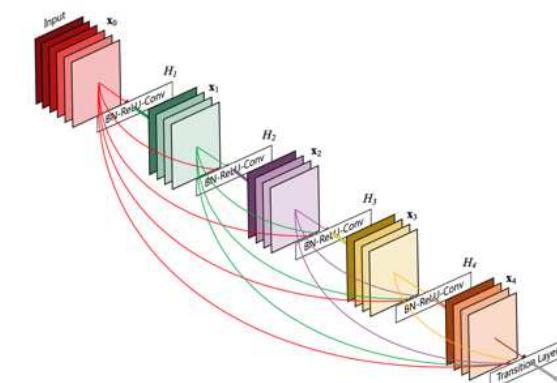
Konvolucijske nevronske mreže (9)

Primeri uveljavljenih arhitektur iz področja CNN [4, 9]:

- ▷ **Klasične arhitekture:**
  - ★ LeNet (1998)
  - ★ AlexNet (2012) – izboljšava LeNet, ima 60M parametrov!
  - ★ ZFNet (2013) – izboljšava AlexNet
  - ★ VGGNet (2014) – preprosta in homogena struktura, a 140M parametrov
- ▷ **Moderne arhitekture:**
  - ★ GoogLeNet (2014) – "inception" moduli, manj parametrov kot AlexNet
  - ★ ResNet (2015) – blok preostanka (*residual block*), lahko implementira funkcijo identitete
  - ★ DenseNet (2016) – na vhod trenutne plasti so povezani izhodi vseh predhodnih plasti

Arhitektura ResNet (vir: [9])

Arhitektura DenseNet (vir: [9])

Konvolucijske nevronske mreže

(10)

Primer: Plasti mreže VGG in število prostih parametrov (vir: [4, 8])

```
INPUT: [224x224x3]      memory: 224*224*3=150K  weights: 0
CONV3-64: [224x224x64]  memory: 224*224*64=3.2M  weights: (3*3*3)*64 = 1,728
CONV3-64: [224x224x64]  memory: 224*224*64=3.2M  weights: (3*3*64)*64 = 36,864
POOL2: [112x112x64]    memory: 112*112*64=800K  weights: 0
CONV3-128: [112x112x128] memory: 112*112*128=1.6M  weights: (3*3*64)*128 = 73,728
CONV3-128: [112x112x128] memory: 112*112*128=1.6M  weights: (3*3*128)*128 = 147,456
POOL2: [56x56x128]     memory: 56*56*128=400K  weights: 0
CONV3-256: [56x56x256]   memory: 56*56*256=800K  weights: (3*3*128)*256 = 294,912
CONV3-256: [56x56x256]   memory: 56*56*256=800K  weights: (3*3*256)*256 = 589,824
CONV3-256: [56x56x256]   memory: 56*56*256=800K  weights: (3*3*256)*256 = 589,824
POOL2: [28x28x256]     memory: 28*28*256=200K  weights: 0
CONV3-512: [28x28x512]   memory: 28*28*512=400K  weights: (3*3*256)*512 = 1,179,648
CONV3-512: [28x28x512]   memory: 28*28*512=400K  weights: (3*3*512)*512 = 2,359,296
CONV3-512: [28x28x512]   memory: 28*28*512=400K  weights: (3*3*512)*512 = 2,359,296
POOL2: [14x14x512]     memory: 14*14*512=100K  weights: 0
CONV3-512: [14x14x512]   memory: 14*14*512=100K  weights: (3*3*512)*512 = 2,359,296
CONV3-512: [14x14x512]   memory: 14*14*512=100K  weights: (3*3*512)*512 = 2,359,296
CONV3-512: [14x14x512]   memory: 14*14*512=100K  weights: (3*3*512)*512 = 2,359,296
POOL2: [7x7x512]        memory: 7*7*512=25K  weights: 0
FC: [1x1x4096]          memory: 4096  weights: 7*7*512*4096 = 102,760,448
FC: [1x1x4096]          memory: 4096  weights: 4096*4096 = 16,777,216
FC: [1x1x1000]          memory: 1000  weights: 4096*1000 = 4,096,000

TOTAL memory: 24M * 4 bytes ~= 93MB / image (only forward! ~*2 for bwd)
TOTAL params: 138M parameters
```

Inženirski pristop h globokim nevronskim mrežam

A. Praktični razvojni proces pri delu z globokimi NN [1]:

1. Določiti cilje, metrike napake in ciljne vrednosti teh metrik
  - ▷ Metrike: izguba (ni popolnoma merodajna), točnost (*accuracy*), natančnost (*precision*), priklic (*recall*), krivulja PR, "F-score", pokritost (*coverage*)...
2. Čim prej vzpostaviti delajočo rešitev (*end-to-end pipeline*) in oceniti metrike zmogljivosti
3. Dobro preučiti sistem in določiti ozka grla v zmogljivosti
  - ▷ Npr. diagnosticirati, katere enote deluje slabše kot pričakovano; slabša zmogljivost zaradi pod- ali nadprileganja...
4. Ponavlajoče vnašati inkrementalne spremembe v sistem na osnovi izsledkov diagnosticiranja
  - ▷ Npr. zbirati nove učne podatke, uglasiti hiperparametre, spremeniti algoritme...

B. Predobdelava podatkov

- ▷ Tipično: ničelno povprečje, normalizacija (deljenje s standardnim odklonom)
- ▷ Redkeje (ne uporabljamo pri CNN!): PCA, redukcija s PCA (obdržimo značilnice z največ variance), beljenje
- ▷ **Pogosta napaka:** Statistike (npr. povprečje) izračunamo na celotni množici podatkov, uporabimo na vseh podmnožicah.
- ▷ **Pravilno:** Statistike izračunamo le na učni množici, uporabimo na vseh podmnožicah!

Inženirski pristop k globokim nevronskim mrežam (2)

C. Inicializacija uteži

- ▷ Pogosta napaka: Uteži postavimo na 0.
  - * Posledica: Ni asimetrije med nevroni, vsi identično spreminjajo uteži med učenjem.
- ▷ Uteži postaviti na majhna naključna števila (npr. Gaussova porazdelitev $N(0, 1)$)
  - * Posledica: majhni gradienti med učenjem, majhna sprememba uteži (ni dobro!).
- ▷ Redka inicializacija
  - * Uteži vseh nevronov najprej na 0. Nato nevron naključno povežemo z nekaj nevroni na naslednji plasti (do 10). Uteži določimo po $N(0, 1)$.
- ▷ Tipično: Kalibrirati varianco z $1/\sqrt{n}$
  - * Vektor uteži nevrona po naključni inicializaciji množimo z $1/\sqrt{n}$, kjer n število vhodov v nevron.
  - * **Nevroni z ReLU aktivacijo:** množimo z $\sqrt{2/n}$

D. Inicializacija pragov

- ▷ Tipično: Prage postavimo na 0

Inženirski pristop h globokim nevronskim mrežam (3)

E. Normalizacija množice (*batch normalization*)

- ▷ V globoke NN se uvaja kot posebna plast pred aktivacijsko plastjo (npr. pred ReLU).
- ▷ Faza učenja: Vsako značilnico normaliziramo kot

$$y_i = \gamma \frac{x_i - \mu_B}{\sqrt{\sigma_B^2 + \epsilon}} + \beta$$

- ★ parametra γ in β učimo
- ★ μ_B in σ_B povprečje in standardni odklon množice B , ϵ majhno število >0
- ▷ Faza "inference": Namesto plasti uporabimo zgornjo linearno enačbo, kjer γ in β fiksna, μ in σ določimo iz tekočega povprečenja preko vseh množic B .
- ▷ **V praksi:** NN z normalizacijo množice so bolj robustne na slabo inicializacijo!

F. Regularizacija

Kontrolira kapaciteto NN in preprečuje nadprileganje.

- ▷ L^2 regularizacija (Tikhonova regularizacija, razkroj uteži) – vse uteži imajo majhne vrednosti blizu 0
- ▷ L^1 regularizacija – vektor uteži redki in blizu 0, določene uteži postanejo 0

Inženirski pristop k globokim nevronskim mrežam (4)

- ▷ "Dropout"
  - ★ Zgolj v fazi učenja!
  - ★ Med učenjem obdržimo nevron aktiven z verjetnostjo p (tipično $p = 0,5$)
  - ★ Kombiniramo z drugimi regularizacijskimi tehnikami.
- ▷ Umetno povečanje podatkovne množice (*dataset augmentation*)
  - ★ Ideja: Model strojnega učenja generalizira bolje, če ga učimo na več podatkih.
  - ★ Postopek: S pomočjo različnih tehnik in transformacij generiramo nove lažne podatke in jih dodamo v učno množico.
  - ★ Transformacije: Rotacija, skaliranje, sprememba svetlosti, zamegljenje...
- ▷ Zgodnja prekinitev (*early stopping*)
  - ★ Med učenjem opazujemo napako na validacijski množici.
  - ★ Če se napaka po p korakih ne zmanjša, prekinemo učenje. Vrnemo parametre (in število učnih korakov), s katerimi dobili najmanjšo napako.
  - ★ Potrebujemo učno in validacijsko množico! Slabost: ne izrabimo vseh podatkov za učenje!
  - ★ Če po zgodnji prekinitvi uporabimo vse podatke (učna + validacijska množica):
    1. učimo od začetka do optimalnega števila korakov
    2. nadaljujemo učenje z optimalnimi parametri

Inženirski pristop h globokim nevronskim mrežam (5)

G. Izbera hiperparametrov

Ročno uglaševanje hiperparametrov

- ▷ Cilj: poiskati takšne hiperparametre, da dobimo najmanjšo napako generalizacije glede na sprejemljiv "strošek" računanja in pomnilnika.

Hiperparameter	Kapaciteta zviša, če	Opombe
Št. skritih enot	Povečamo	Povečamo kapaciteto, a tudi strošek vsake operacije v modelu
Stopnja učenja	Uglašena optimalno	Nepravilna nastavitev pomeni neuspeh optimizacije
Velikost konv. jeder	Povečamo	Več parametrov, a izhod manjše dimenzije (se lahko zmanjša tudi kapaciteta)
Ničelna obroba	Povečamo	Ohranja velikost reprezentacije modela
Koefic. razkroja uteži (L^2)	Zmanjšamo	Sprosti modelne parametre, da postanejo večji
Stopnja "dropout"	Zmanjšamo	Manj pogosto izločanje enote, večja možnost prileganja učni množici

Inženirski pristop h globokim nevronskim mrežam (6)

Avtomatsko izbiranje hiperparametrov

- ▷ Avtomatski algoritmi za optimizacijo hiperparametrov
  - * Npr. evolucijski in drugi algoritmi po vzoru iz narave
- ▷ Iskanje po mreži (*grid search*)
  - * Diskretiziramo hiperparametre, izvedemo učenje z eno kombinacijo hiperparametrov, ocenimo napako na validacijski množici. "Optimalni" nabor, kjer napaka najmanjša.
  - * Smiselno: grobo-fini pristop (v okolici "optimuma" bolj fino razdelimo območje).
- ▷ Naključno iskanje (*random search*)
  - * Hiperparameter ne diskretiziramo, ampak ga izbiramo po določeni porazdelitvi.
  - * Smiselno: grobo-fini pristop
  - * V splošnem učinkovitejši od iskanja po mreži.

Inženirski pristop h globokim nevronskim mrežam (7)

H. Privzeti izhodiščni modeli (*default baseline models*)

- ▷ Ideja: Čim prej vzpostaviti delujajočo rešitev (*end-to-end pipeline*) in oceniti metrike zmogljivosti (točka A. Praktični razvojni proces...).
  - ★ Metrike izhodiščnega modela služijo kot "benchmark" (jih želimo izboljšati!).
- ▷ Pристоп izberemo glede na kompleksnost reševanega problema:
  - ★ "AI-complete": Globoko učenje
    - ▷ Npr. prepoznavanje objektov, prepoznavanje govora, strojno prevajanje...
  - ★ Sicer: Preprostejše metode (npr. regresija)

Nekaj predlogov:

- ▷ Zvezni perceptroni – če vhod vektorji fiksne velikosti
- ▷ Konvolucijske NN – če vhod z znano topološko strukturo (npr. slike)
- ▷ Aktivacijska funkcija – ReLU ali njene pospološitve (npr. Leaky ReLU)
- ▷ Optimizacija – stohastični gradientni sestop (moment + padajoča stopnja učenja)
- ▷ Blaga regularizacija – Zgodnja prekinitve (vedno), "dropout" (smiselno), normalizacija množice (ne v začetne izhodiščne modele)
- ▷ Nadzorovano učenje (za večino problemov)
- ▷ Če že rešitev za soroden problem, uporabimo najboljši model in algoritme od tam

Inženirski pristop h globokim nevronskim mrežam (8)

I. Spremljanje uspešnosti učenja, razhroščevanje in drugi napotki

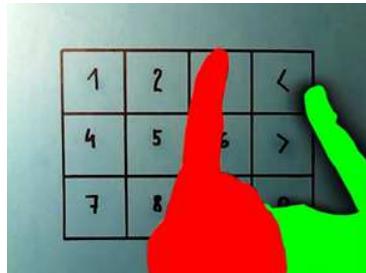
Preveriti oz. opazovati:

- ▷ Gradiente v mreži (uporablja se redkeje)
- ▷ Pričakovano izgubo pri naključnem delovanju (brez regularizacije; predpostavimo, da vse deluje napačno)
- ▷ Nadprilegamo zelo majhno množico podatkov (brez regularizacije) – strošek mora biti 0
- ▷ Izgubo skozi čas (epohe) v odvisnosti od stopnje učenja – mora počasi padati
  - * Spremenimo stopnjo učenja, velikost "mini-batch"
- ▷ Natančnost na učni in validacijski množici skozi čas (epohe) – razlika med natančnostima kaže velikost nadprileganja
  - * Velika razlika: večja regularizacija, povečamo množico podatkov
  - * Majhna razlika: povečamo kapaciteto modela
- ▷ Razmerje norma spremembe uteži proti normi uteži – želimo okrog 10^{-3}
  - * Sicer sprememba stopnje učenja
- ▷ Porazdelitev aktivacij / gradientov za posamezno plast – čudne porazdelitve kažejo problem napačne inicializacije
- ▷ Vizualizacijo uteži prve plasti CNN – uteži morajo biti lepe, gladke, čiste, različne
- ▷ Vizualizacijo modela v akciji – rezultati smiselnii?
  - * Vizualizirati tudi rezultate, kjer se model najbolj moti

Aplikacije

Aplikacije konvolucijskih nevronskih mrež

1. Segmentacija slik

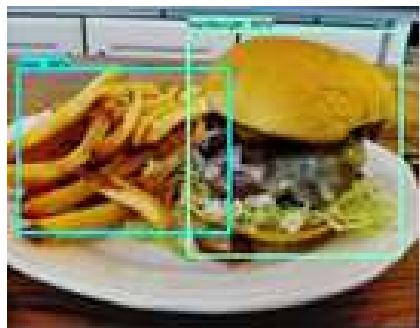

Vir: [10]

2. Preiskovanje slikovnih podatkovnih zbirk (*image retrieval*)

3. Razvrščanje slik

4. Razvrščanje in detekcija oz. lokalizacija

Vir: [11]

Sedenje z verjetnostjo 74 % (vir: [12])

5. Luščenje značilnic

Dodatna literatura

- [1] I. Goodfellow, Y. Bengio, A. Courville (2016), Deep learning, The MIT Press, London, VB.
- [2] Abto Software (2018), Kitchen Furniture & Appliances Recognition, <https://www.abtosoftware.com/blog/kitchen-furniture-appliances-recognition-in-photos>
- [3] U. Karn (2016), An Intuitive Explanation of Convolutional Neural Networks, <https://ujjwalkarn.me/2016/08/11/intuitive-explanation-convnets/>
- [4] A. Karpathy, J. Johnson (2018), CS231n Convolutional neural networks for visual recognition, <http://cs231n.github.io/>
- [5] Y. Zhu (2015), All you want to know about CNNs..., <http://www.cs.utoronto.ca/~fidler/teaching/2015/slides/CSC2523/CNN-tutorial.pdf>
- [6] F.-F. Li, J. Johnson, S. Yeung (2018), Lecture 5: Convolutional neural networks, http://cs231n.stanford.edu/slides/2018/cs231n_2018_lecture05.pdf
- [7] A. Deshpande (2016), The 9 Deep Learning Papers You Need To Know About (Understanding CNNs Part 3), <https://adeshpande3.github.io/adeshpande3.github.io/The-9-Deep-Learning-Papers-You-Need-To-Know-About.html>
- [8] Visual geometry group (2014), Very Deep Convolutional Networks for Large-Scale Visual Recognition, http://www.robots.ox.ac.uk/~vgg/research/very_deep/

Dodatna literatura

(2)

- [9] J. Jordan (2018), Common architectures in convolutional neural networks,
<https://www.jeremyjordan.me/convnet-architectures/>
- [10] A. Javornik (2017), Avtomatsko nastavljanje parametrov segmentacijske metode aplikacije virtualna tipkovnica s pomočjo nevronske mreže, diplomsko delo, UM-FERI, Maribor.
- [11] J. Banko (2018), Prepoznavanje jedi iz digitalnih slik s pomočjo konvolucijskih nevronskih mrež, diplomsko delo, UM-FERI, Maribor.
- [12] M. Baketarić (2018), Prepoznavanje aktivnosti osebe iz zaporedja slik s pomočjo konvolucijskih nevronskih mrež, diplomsko delo, UM-FERI, Maribor.

2. Napredni koncepti zajemanja slik

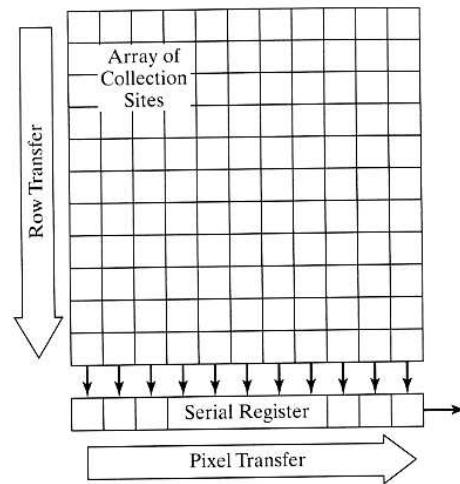
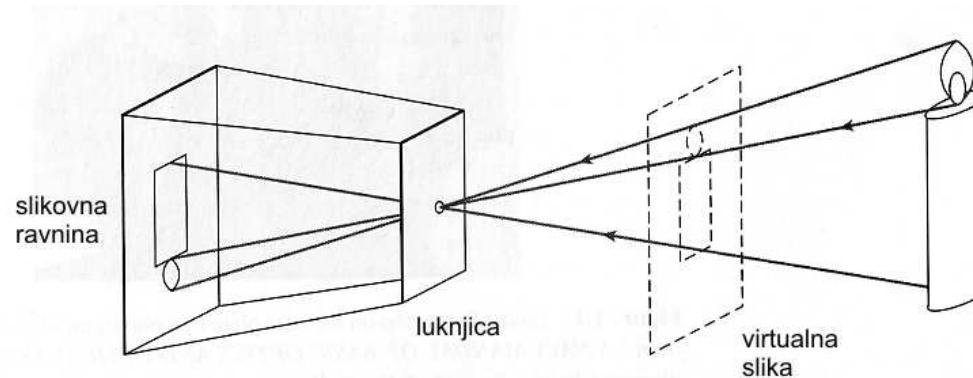

Hiperspektralno zajemanje

Polarizirano zajemanje

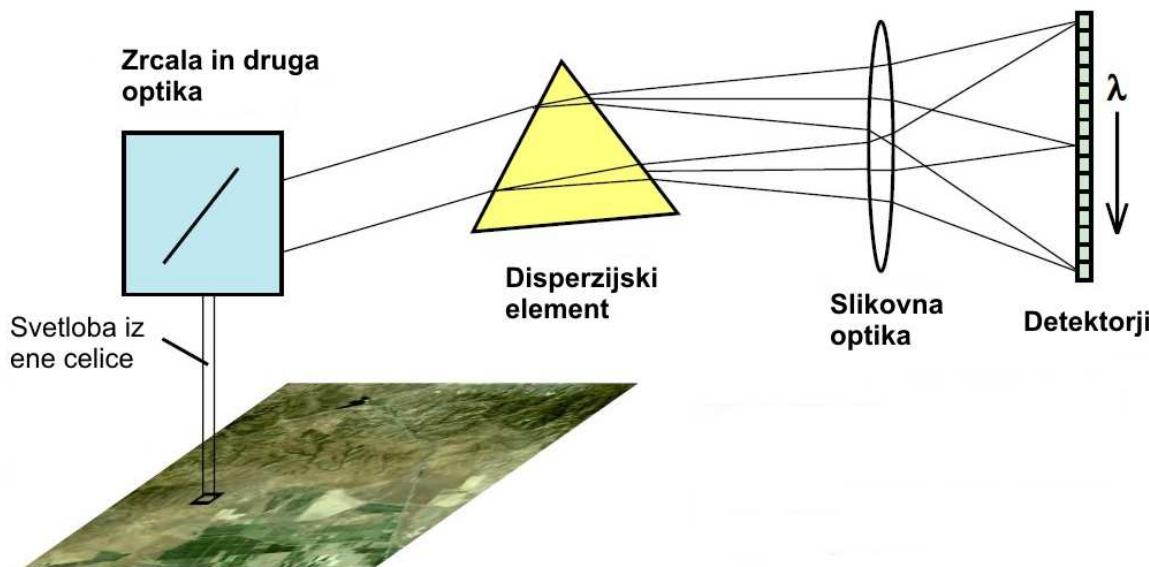
Interferometrija

Zajemanje slik s kamerami CCD

Hiperspektralno zajemanje

- ▷ Hiperspektralne slike (*Hyperspectral images*) lahko dobimo s pomočjo kompleksnih senzorjev slikovnih spektrometrov (*imaging spectrometers*)
- ▷ Razvoj teh senzorjev omogočila združitev dveh tehnologij:
  - * **spektroskopija (spectroscopy)**: študij od materialov (objektov) oddane oz. odbite svetlobe in spremeljanje sprememb v energiji v odvisnosti od valovne dolžine.
  - * **daljinsko slikanje (remote imaging)** Zemlje in drugih planetov: takšni senzorji zmožni fokusirati in izmeriti odbito svetlobo iz mnogih, blizu ležečih področij na Zemljini površini.

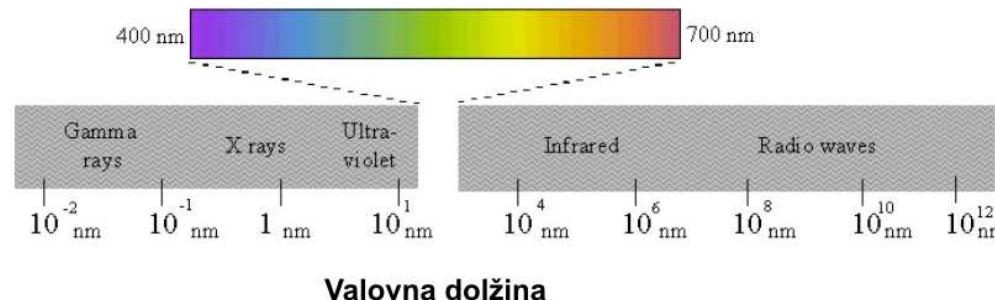

Shematski diagram osnovnih elementov slikovnega spektrometra (vir: [1]).

Hiperspektralno zajemanje

(2)

- ▷ Elektromagnetno sevanje (npr. svetlobo) opredelimo z valovno dolžino (vir: [2]).

Razlika med multispektralnim in hiperspektralnim zajemanjem

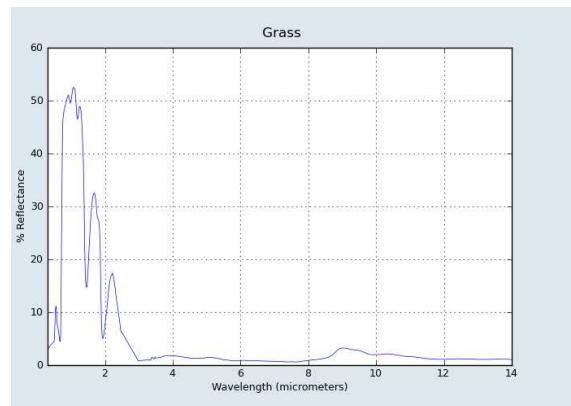
- ▷ Multispektralno zajemanje:
  - ★ merjenje odbitega sevanja s površin zgolj pri nekaj razmiknjenih valovnih dolžinah, pri čemer je opazovan pas valovnih dolžin širok.
- ▷ Hiperspektralno zajemanje:
  - ★ merjenje odbitega sevanja pri množici sosednjih valovnih dolžin, pri čemer je opazovan pas valovnih dolžin ozek.
- ▷ Ni zgolj število pasov valovnih dolžin ključno za hiperspektralnost, ampak predvsem ozko opazovano območje valovnih dolžin (majhen razmik med sosednjimi pasovi)!
- ▷ **Primer:**
  - ★ hiperspektralno – 20 valovnih dolžin, ki so 10 nm narazen
  - ★ multispektralno – 20 valovnih dolžin, ki so 100 nm narazen

Hiperspektralno zajemanje

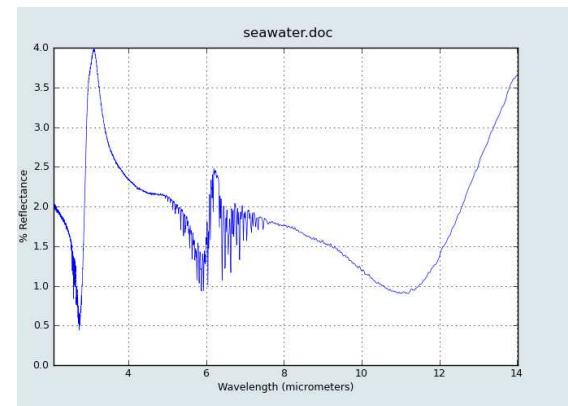
(3)

Kaj pridobimo s takšnim zajemanjem?

- ▷ Spekter koeficenta odbojnosti (*reflectance*): prikazuje koeficient odbojnosti materiala, izmerjen v določenem pasu valovnih dolžin (analogija velja pri koeficientu absorbcije)
  - * **Koeficient odbojnosti:** odstotek svetlobe, ki je dosegla material in se od njega odbila
- ▷ Spekter koeficenta odbojnosti in absorbcije, opazovan preko množice valovnih dolžin, lahko enolično identificira opazovane materiale.
- ▷ **Primer:**

Trava

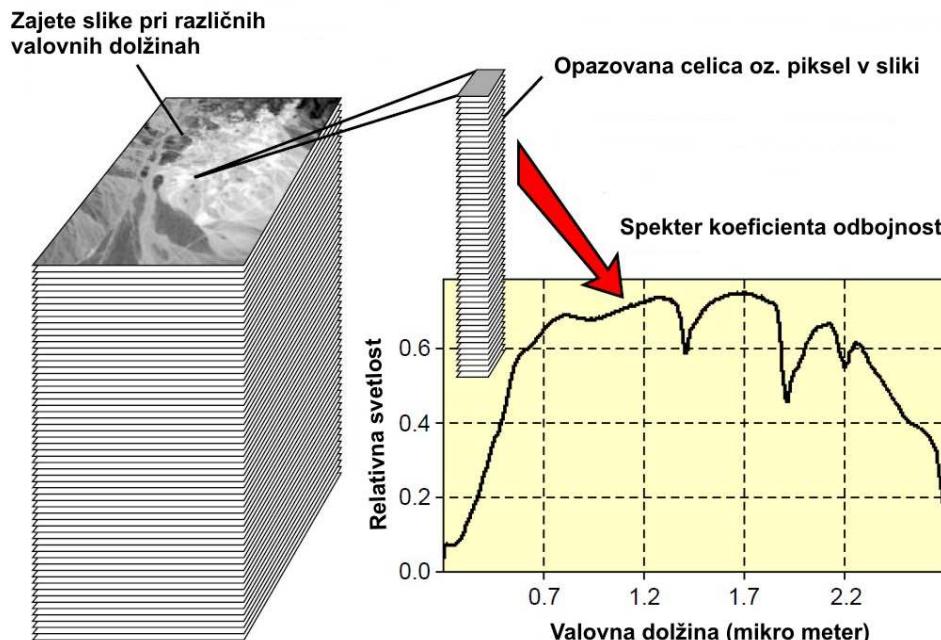
Morje

Borovec

Hiperspektralno zajemanje (4)

- ▷ Slikovni spektrometer omogoča, da dobimo zvezni spekter koeficienta odbojnosti za vsako slikovno točko.

Vir: [1]

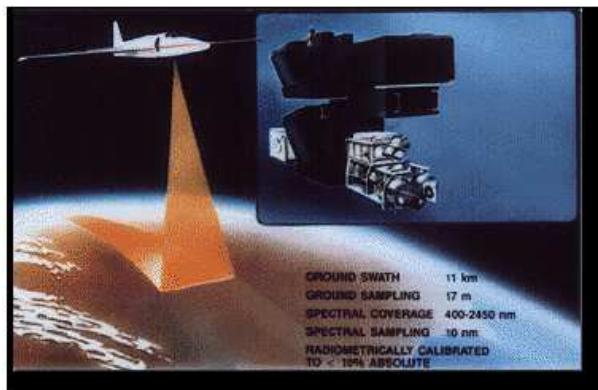
- ▷ Obstajajo knjižnice s spektri koeficientov odbojnosti za naravne in umetno narejene materiale:
  - ★ Knjižnica ASTER (<http://speclib.jpl.nasa.gov>): vsebuje čez 2400 spektrov, pri čemer je pokrit pas valovnih dolžin med 0,4 in 14 μm
  - ★ Knjižnica USGS (<http://speclab.cr.usgs.gov/spectral-lib.html>): vsebuje čez 1300 spektrov, pri čemer je pokrit pas valovnih dolžin med 0,2 in 3 μm

Hiperspektralno zajemanje

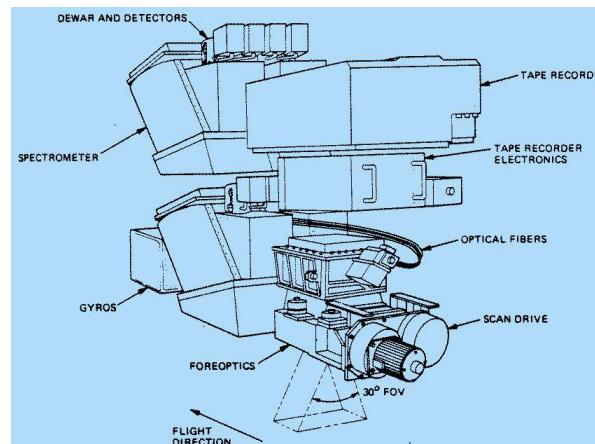
(5)

- ▷ Slikovni hiperspektralni spektrometri lahko nameščeni na:
  - ★ letečo napravo (*airborne sensors*): npr. AVIRIS, AISA, DAIS 2115, ...
  - ★ na satelit (*space-based sensors*): npr. PRISM, PROBA, NEMO, ...

Primer: AVIRIS (Airborne Visible Infrared Imaging Spectrometer),
<http://aviris.jpl.nasa.gov>

Zajem

Inštrumenti

Detajli:

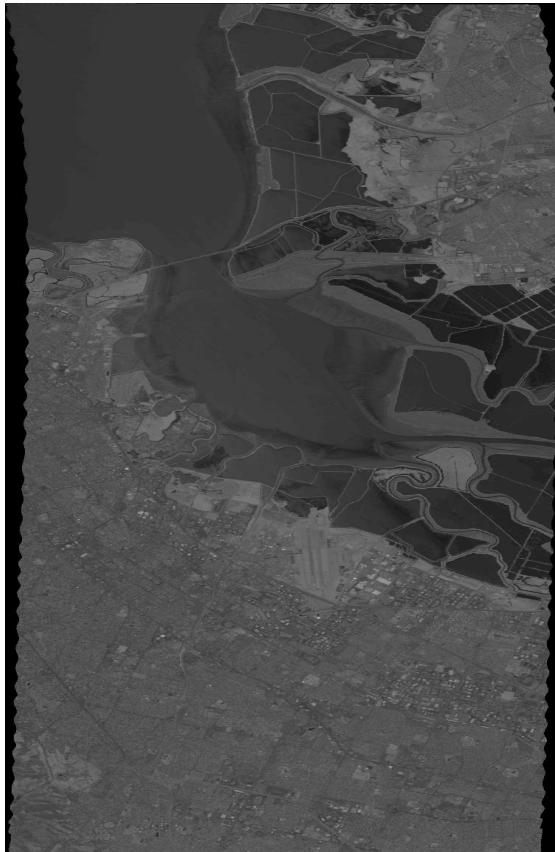
- ▷ Višina zajema: 20 km nad Zemljo (ER-2 jet)
- ▷ Število pasov oz. valovnih dolžin: 224 pasov, razmik med pasovi 10 nm
- ▷ Spektralni obseg: 0,4 do 2,5 μm
- ▷ Snemalni pas (*ground swath*): 11 km
- ▷ Ločljivost: 1 piksel ustreza kvadratu 20×20 m na Zemlji

Hiperspektralno zajemanje

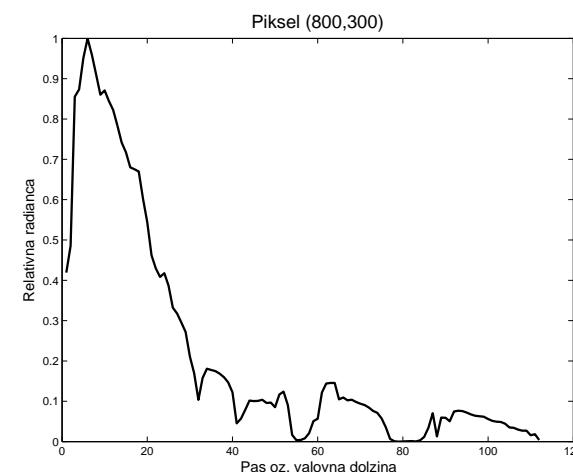
(6)

Letališče Moffett (USA):

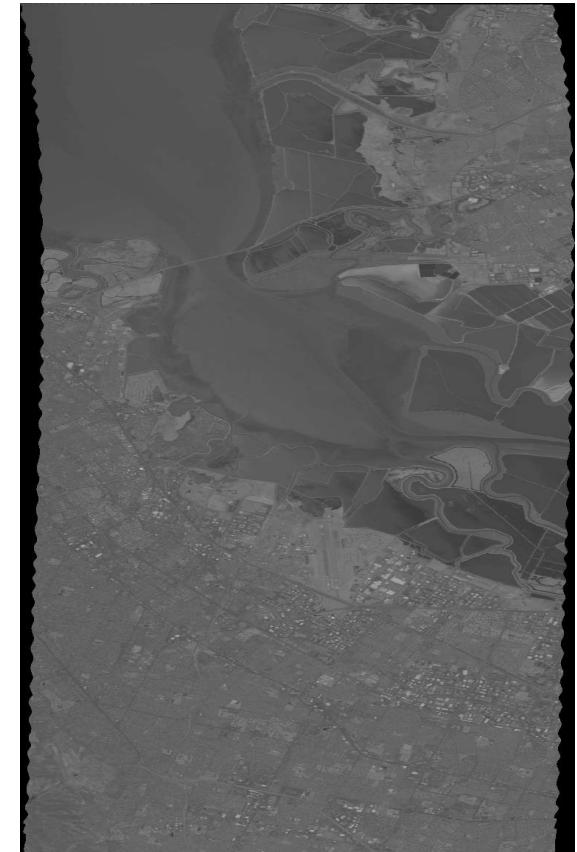
- ▷ Slika velikosti: 1924×753 pikslov $\times 224$ pasov (≈ 618 MB)

Pas 140

Profil za piksel (800,300)

Povprečje skozi vse pasove

Analiza hiperspektralnih slik

- ▷ Tipično: primerjamo spekter izbranega piksla z referenčnim spektrom (t.i. ciljni spekter)
  - * ciljni (*target*) spekter lahko dobimo iz knjižnic s spektri odbojnih koeficientov
- ▷ Metode analiziranja:
  - * Metode celega piksla
  - * Podpikselne metode (*sub-pixel methods*)

A. Metode celega piksla

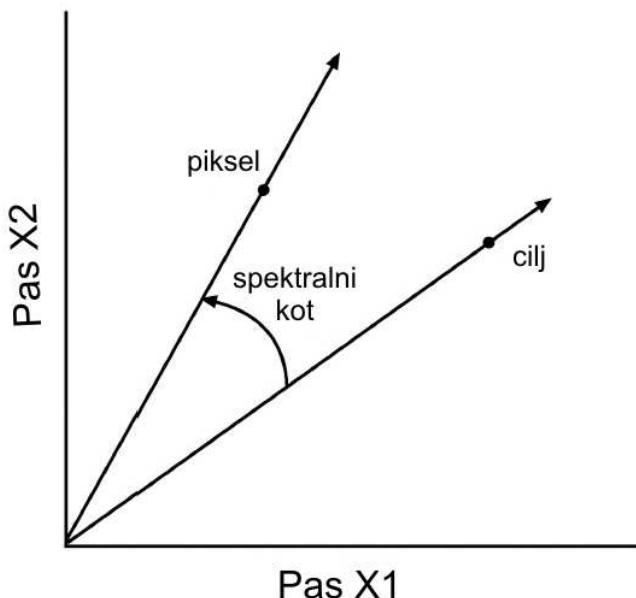
- ▷ Skušajo določiti, če je množica ciljnih materialov prisotnih v izbranem pikslu
  - * izračun na osnovi spektralne podobnosti med pikslom in ciljnim spektrom (tri)
  - * metode: najmanjša razdalja, največja verjetnost, preslikava spektralnega kota, prileganje spektralnih značilk...

Hiperspektralno zajemanje

(8)

Preslikava spektralnega kota (*spectral angle mapper*)

- ▷ Spekter piksla je točka v n -dimenzionalnem prostoru (vsaka valovna dolžina ena dimenzija)
- ▷ **Primer:** $n = 2$

- ▷ Spektralni kot je relativno neodvisen na spremembe v svetlosti
  - ★ to vpliva le na velikost vektorja, ne pa na smer!
- ▷ Treba je izračunati spektralni kot med vsakim pikslom in vsakim ciljem!

Hiperspektralno zajemanje (9)

B. Podpikseline metode

- ▷ Gre za izračun deleža prisotnosti ciljnih materialov v vsakem pikslu slike (en piksel lahko vsebuje več različnih materialov).
- ▷ S takšno analizo lahko detektiramo množino ciljev, ki so veliko manjši kot pa je velikost piksla.

Popolno linearno spektralno razmešanje (*complete linear spectral unmixing*)

- ▷ V sceni poznamo množico spektralno edinstvenih (čistih) materialov (t.i. spektralni končni člani (*endmembers*) za to sceno).
- ▷ Linearno spektralno razmešanje temelji na ideji:
  - ★ utež vsakega končnega člana je direktno proporcionalna ploščini znotraj piksla, ki ga le-ta pokriva.
- ▷ Postopek razmešanja:
  1. Spektri vseh končnih članov v sceni morajo biti znani.
  2. Reši sistem n linearnih enačb za vsak piksel (n - število končnih članov, e_i - i -ti končni član):

$$\varsigma(\mathbf{p}) = \alpha_1 \varsigma(e_1) + \alpha_2 \varsigma(e_2) + \dots + \alpha_n \varsigma(e_n)$$

- ▷ Za enolično rešitev potrebujemo vsaj n enačb, kar ni problematično pri hiperspektralnih slikah.

Hiperspektralno zajemanje

(10)

▷ Rezultat:

- ★ dobimo sliko vsebnosti (*abundance image*) za vsakega končnega člana
- ★ iz te slike odčitamo, kolikšen delež končnega člana je vsebovan v izbranem pikslu

Primer: Slike vsebnosti (vir: [1])

Delež vegetacije

Delež vode

Delež tal

Delno razmešanje

- ▷ detektira prisotnost in količino vsebnosti enega samega ciljnega materiala

Hiperspektralno zajemanje

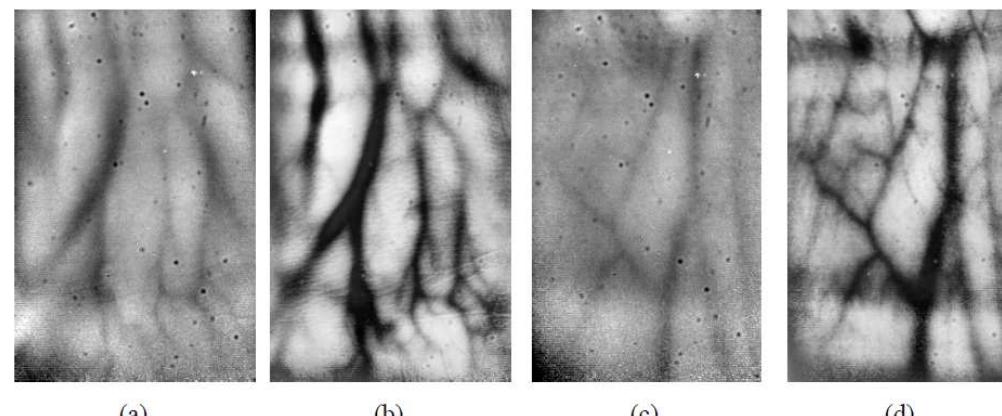
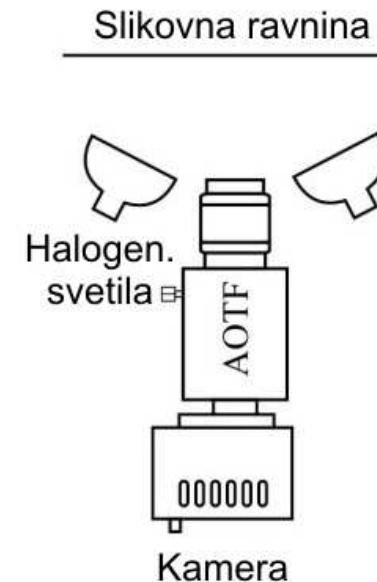
(11)

Hiperspektralne slike ne najdemo samo pri daljinskem snemanju!

Primer: Izboljšanje kontrasta slik podkožnih ven [3]

- ▷ Uporabljeni dve prikazani enoti:
  1. Kamera CCD Sony XC55N – pokriva spekter med 550 in 1000 nm
  2. Kamera InGaAs, občutljiva na bližnjo IR svetlubo – pokriva spekter med 900 in 1700 nm
    - ★ razmik med pasovi 10 nm
    - ★ frekvenca zajema: 100 fps
    - ★ 115 slik ob zajemu: 34 iz prve enote in 81 iz druge enote

AOTF – acousto-optical tunable filters

a) originalna slika – zapestje, b) izboljšana slika, c) originalna slika – komolec in d) izboljšana slika

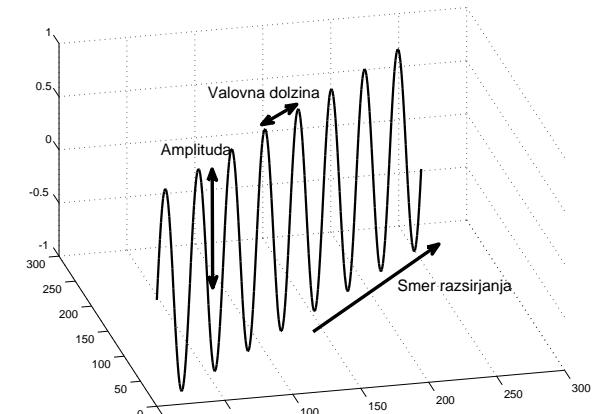
Aplikacije na osnovi analize hiperspektralnih slik

- ▷ geologija:
  - ★ kartograiranje mineralov
  - ★ detektiranje lastnosti tal (npr. ocenjevanje vlažnosti, slanosti, prisotnosti organskih snovi)
- ▷ vegetacija
  - ★ identificiranje vrst vegetacije
- ▷ vojska:
  - ★ detektiranje vojaških vozil, skritih pod vegetacijo

Polarizirano zajemanje

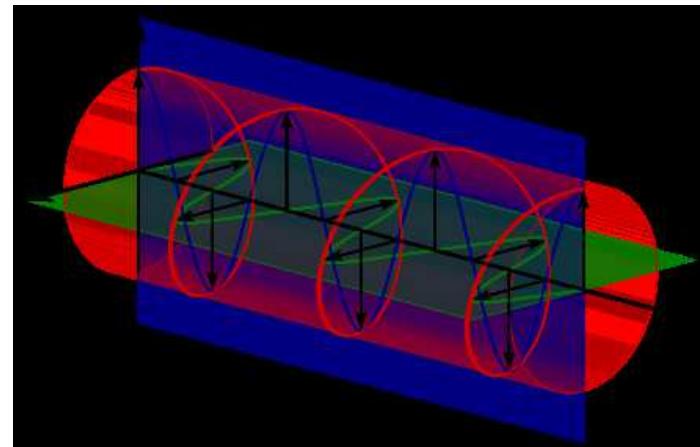
Osnovni pojmi

- ▷ Polarizacija je splošen deskriptor svetlobe in vsebuje informacijo o objektih, ki odbijajo svetlobo:
  - ★ Tradicionalni senzorji na osnovi intenzitete to informacijo ignorirajo!
- ▷ Trije neodvisni pojmi, s katerimi opišemo svetlobo:
  - ★ valovna dolžina – določa barvo
  - ★ amplituda – določa svetlost oz. intenziteto
  - ★ smer vibriranja – polarizacija
- ▷ Iz polarizacije lahko določimo podrobnosti o izvoru svetlobe in površini, ki svetlobo odbija.
- ▷ Človeško oko ni zmožno vizualizirati polarizacije svetlobe, kar je za živali pogost pojav:
  - ★ čebele – polarizacijo uporabljajo kot kompas
  - ★ določeni insekti (npr. vodni pajek) in kačji pastir – za detektiranje vode in podvodnih predatorjev
  - ★ ligenj – lahko modulira odbojnost svoje kože (za kamuflažo)

Podrobneje o polarizaciji

- ▷ **Tipi polarizacije** – polarizacija se nanaša na orientacijo električnega polja elektromagnetskoga valovanja
  - * **linearna polarizacija:**
    - ▷ vektor električnega polja oscilira zgolj v eni ravnini
    - ▷ v naravi: pri odboju svetlobe od površine (npr. odboj od jezera)
  - * **krožna polarizacija:**
    - ▷ kombinacija dveh linearnih valovanj, pravokotnih ena na drugo, ki sta za 90° iz faze
    - ▷ vektor električnega polja opisuje krožnico skozi čas
- ▷ Polarizacijo svetlobnega valovanja popolnoma popišemo s **Stokesovim vektorjem**, ki sestoji iz 4 komponent:
  - * s_0 – skupna intenziteta svetlobe
  - * s_1 – popisuje horizontalno in vertikalno polarizacijo
  - * s_2 – popisuje komponente pri $\pm 45^\circ$
  - * s_3 – popisuje desno in levo krožno polarizacijo

Krožna polarizacija

Slikovni polarimetri (*imaging polarimeters*)

- ▷ So naprave, ki izmerijo Stokesov vektor za vsako točko v sliki
- ▷ Najdemo jih v različnih izvedbah
  - ★ Časovno sekvenčni (*time sequential*) – spreminja konfiguracijo svojih inštrumentov med meritvami
  - ★ Na osnovi delitve amplitudo – npr. uporaba "beamsplitter"-ja
  - ★ Na osnovi delitve luknjice (fronte valovanja)

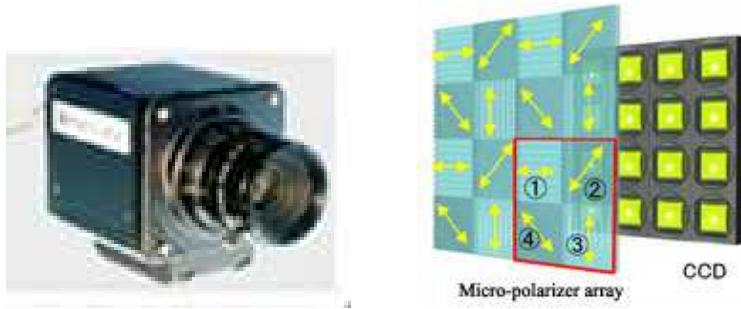
Polarimeter na osnovi delitve fronte valovanja

- ▷ Fronta valovanja (*wavefront*) je množica točk z isto fazo.
  - ★ Pri razširjanju valovanja v 3D je to ploskev.
- ▷ Ta vrsta polarimetrov deluje na podobni osnovi kot kamere CCD, ki zajemajo barvne slike s pomočjo Bayerjevega filtra.
- ▷ Koncept zajemanja:
  1. Vsak piksel zajema določeno polarizacijsko stanje, ki se razlikuje od stanja soseda.
  2. S pomočjo interpolacije in registracije ocenimo polarizacijo v vsakem pikslu.
- ▷ Robustno zajemanje, omejeni smo le s hitrostjo kamere in s postopkom interpolacije.

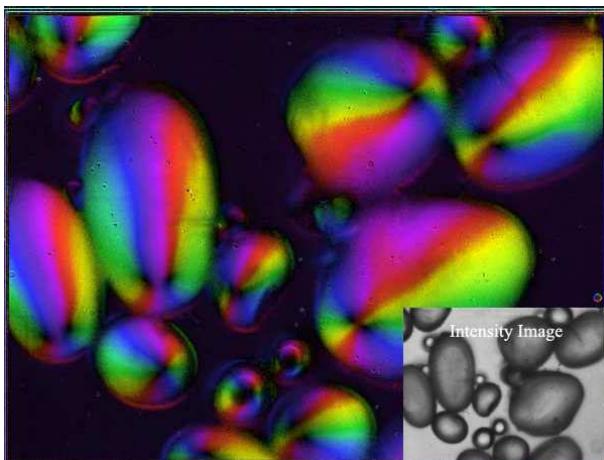
Polarizirano zajemanje

(4)

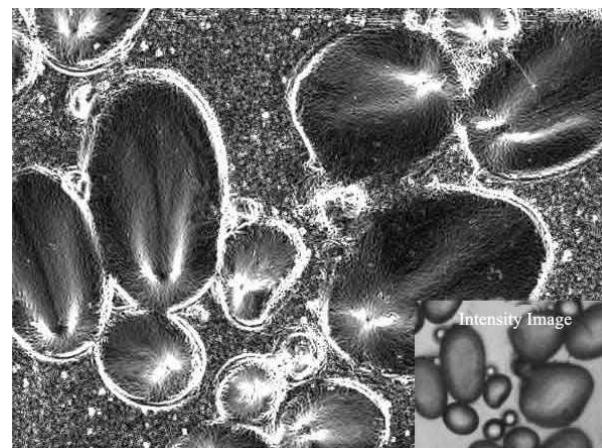
Primer: Polarizacijska slikovna kamera PI-100 [4]

- ▷ Tehnične podrobnosti:
  - ★ velikost delovnega območja 1024×868 pikslov, hitrost zajema 8 fps, spektralno območje 500–550 nm
- ▷ Primeri slik:

Polarizacija krompirjevega škroba pod mikroskopom.

Slika diferencialnega polarizacijskega azimuta škrobnega zrna. Vidna je interna struktura.

Polarizirano zajemanje

(5)

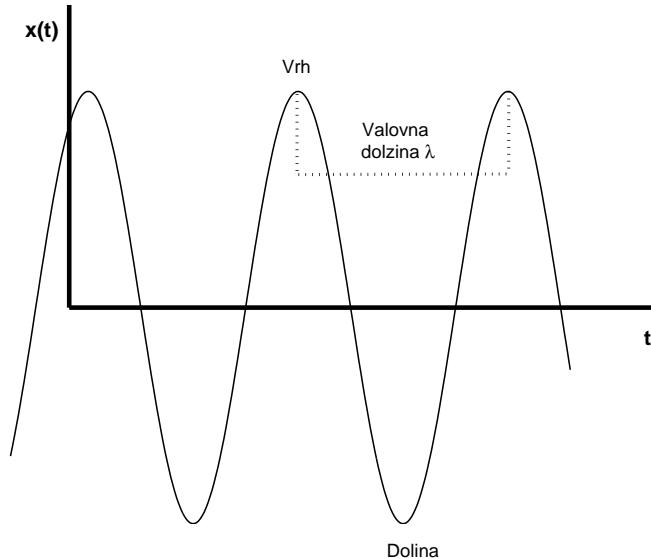
Aplikacije

- ▷ Identificiranje defektov v proizvodnji letal.
- ▷ "Pogled v vodo":
  - ★ npr. detektiranje oljnih madežev
- ▷ Avtomatsko detektiranje umetnih objektov v naravnih okoljih.
- ▷ Odstranjevanje bleščanja iz slik.

Interferometrija

Nujni pojmi za razumevanje interferometrije

- ▷ Svetlobni vir oddaja svetlobno valovanje.
- ▷ Valovi se nenehno razširjajo iz svetlobnega vira v vse smeri
  - * podobno kot valovanje na jezeru, ko vržemo vanj kamen
- ▷ **Bela svetloba** (npr. sonce) – vsebuje vse valovne dolžine, na katere je človeško oko občutljivo
- ▷ Za interferometrijo je najbolje uporabiti svetlobo ene same valovne dolžine (t.i. monokromatsko svetlobo)
  - * svetlobni vir mora biti še **koherenoten (*coherent*)** – vsi svetlobni valovi potujejo v fazi
  - * najbolj primerna je laserska svetloba

Kaj je interferenca?

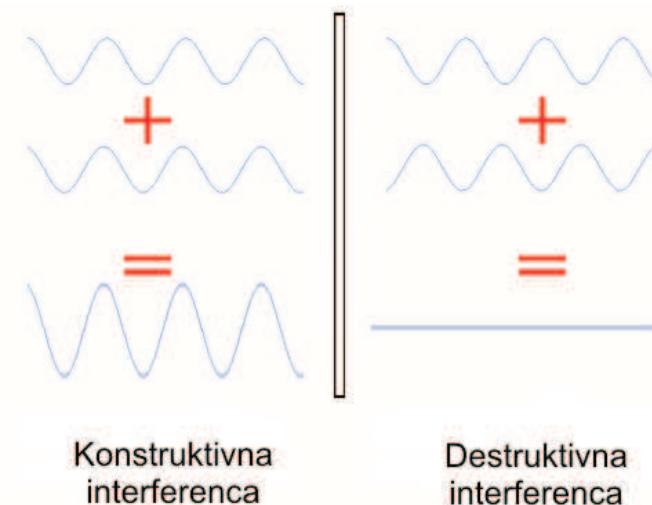
- ▷ Interferenca se pojavi, ko se srečata in prekrijeta dve valovanji, ki nosita energijo:
  - * namesto dveh valovanj dobimo eno novo
  - * oblika in velikost novega valovanja je odvisna od originalnih valovanj
  - * takšnemu združevanju valovanja rečemo tudi **superpozicija (superposition)**

▷ Konstruktivna interferenca

- * dobimo valovanje z isto valovno dolžino in frekvenco
- * amplituda je večja (višji vrhovi)

▷ Destruktivna interferenca

- * vrhovi v enem valovanju se izničijo z dolinami v drugem valovanju

Dve ekstremni situaciji:

- ▷ Konstruktivna interferenca – dve identični valovanji sta v fazi
  - * dobimo novo valovanje identično osnovnemu, le vrhovi so $2 \times$ večji
- ▷ Destruktivna interferenca – dve identični valovanji sta popolnoma iz faze (sta v antifazi)
  - * kot rezultat dobimo nič
- ▷ Množica možnosti med obema ekstremoma!

Interferometrija

(3)

Interferometer

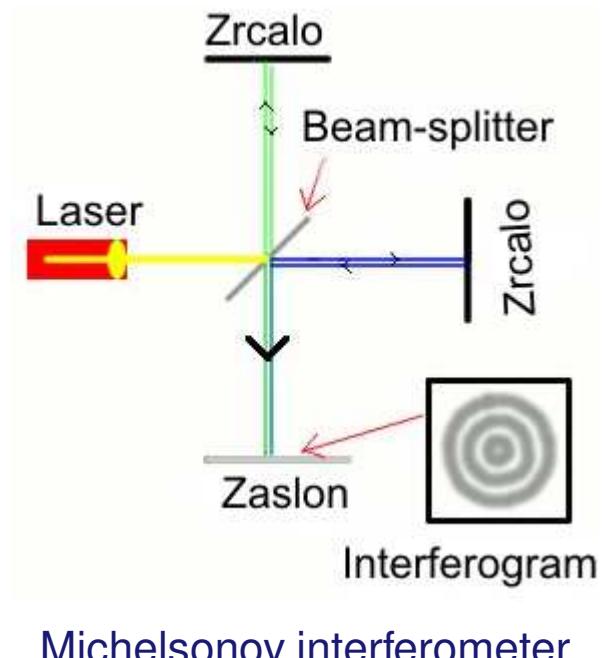
- ▷ Naprava (oz. sistem), ki je zmožna z združevanjem svetlobe različnih virov ustvariti interferogram in ga vizualizirati (oz. posneti s kamero CCD).
- ▷ Interferometer je izredno natančen znanstveni instrument, namenjen merjenju z izredno natančnostjo.

Kako deluje? Razlaga za dva žarka (oz. valovanja).

- ▷ Uporabimo svetlobni vir (tipično laser) in ga razdelimo v dva žarka.
  - * "Beam-splitter" – polprosojno steklo ali pol steklo (tj. steklo narahlo obloženo s srebrom)

- ▷ Referenčni žarek
  - * potuje do zrcala in se odbije do zaslona (kamere CCD)

- ▷ Testni žarek
  - * sveti na oz. skozi merjenec (objekt), do drugega zrcala, se odbije ter gre skozi "beam-splitter" do zaslona

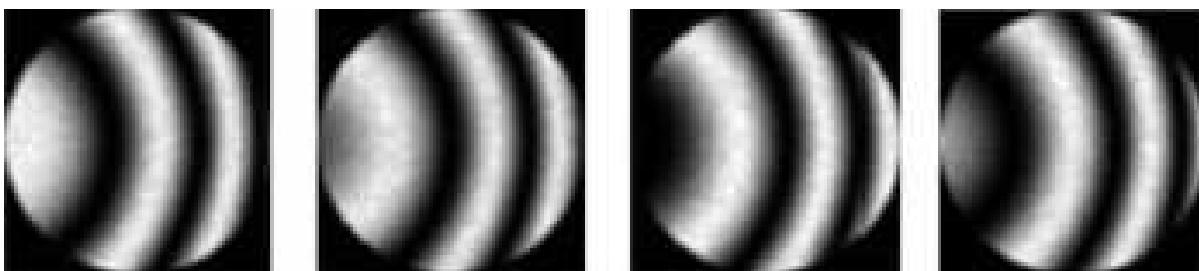
- ▷ Testni žarek potuje malenkost daljšo pot (oz. po drugačni poti) kot prvi žarek.
  - * Žarka sta iz faze.
  - * Posledica: pride do interference med žarkoma.

Interferometrija

(4)

Interferogram

- ▷ Rezultat interference med žarkoma.
- ▷ Nastane vzorec svetlih in temnih področij, ki ga lahko vizualiziramo.

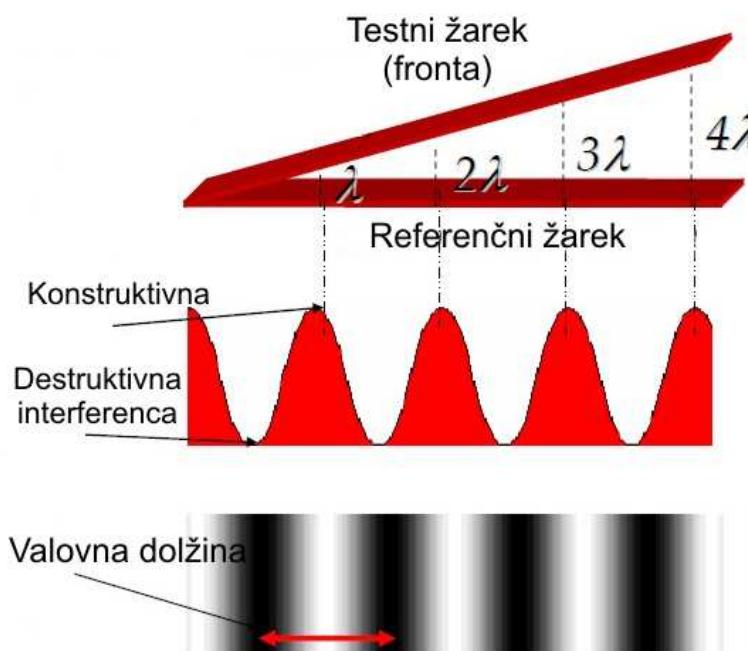

- ▷ Interferogram vsebuje pasove oz. **interferenčne resice (*interference fringes*)**
  - * temna področja – področja, kjer je prišlo do destruktivne interference
  - * svetla področja – področja, kjer je prišlo do konstruktivne interference
- ▷ Oblika vzorca interference odvisna od:
  - * različnosti poti med žarkoma in/ali
  - * dodatne razdalje, ki jo je prepotoval eden od žarkov.
- ▷ Z opazovanjem in merjenjem resic lahko oba pojava (različnost poti, dodatna razdalja) izračunamo z veliko natančnostjo
  - * interferometri lahko teoretično merijo razdalje z natančnostjo reda μm

Oblike interferograma

A. Žarka z valovno fronto v ravnini (*flat wavefront*)

- ▷ Če sta žarka popolnoma pravokotna oz. je en žarek rahlo nagnjen
  - * rezultat: Interferogram z ravnimi, paralelnimi svetlo-temnimi pasovi

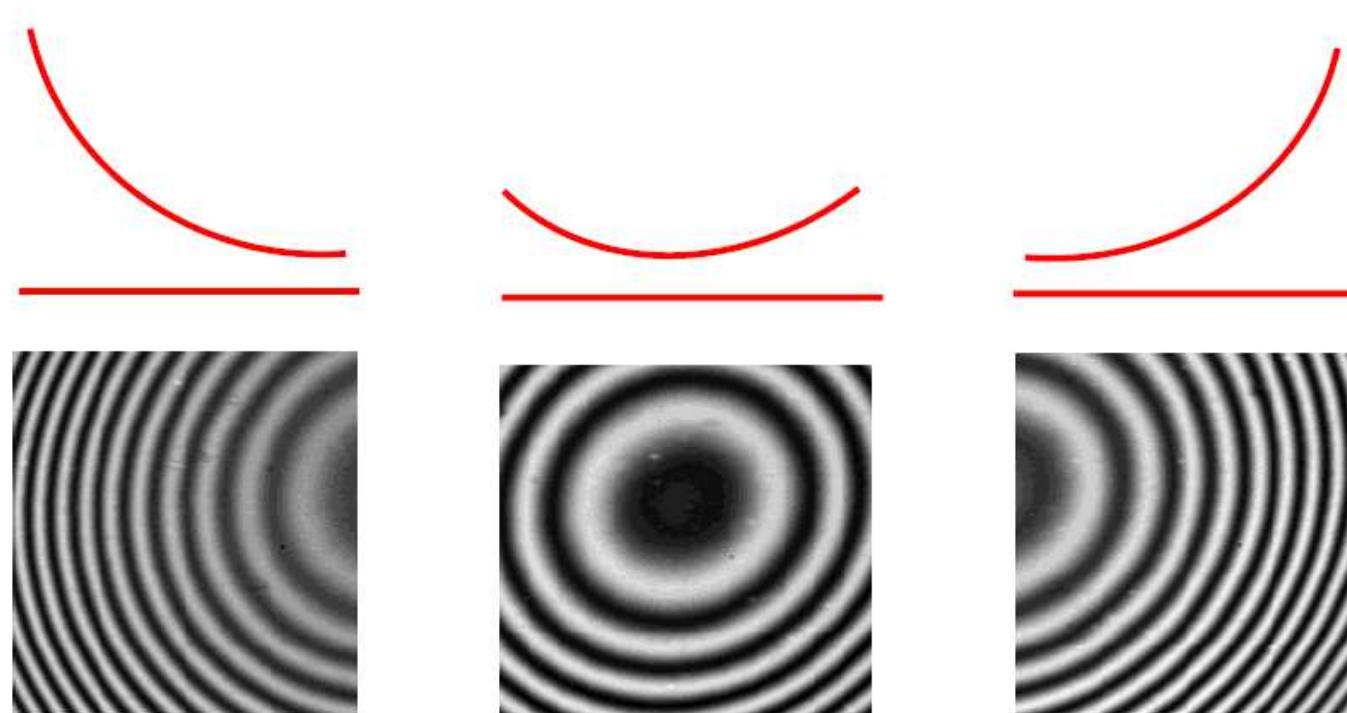
- ▷ Razmik med dvema resicama iste barve je velikosti 1 valovne dolžine.
- ▷ Z nagibanjem enega od obeh žarkov dobimo več resic:
  - * velikost nagiba določimo kot število pasov v luknjici (zaslonki).

Interferometrija

(6)

B. Žarek s sferično valovno fronto, drugi pa s fronto v ravnini

- ▷ Rezultat: Interferogram z ukrivljenimi resicami
- ▷ Če ni nagiba, potem so resice popolnoma krožne.

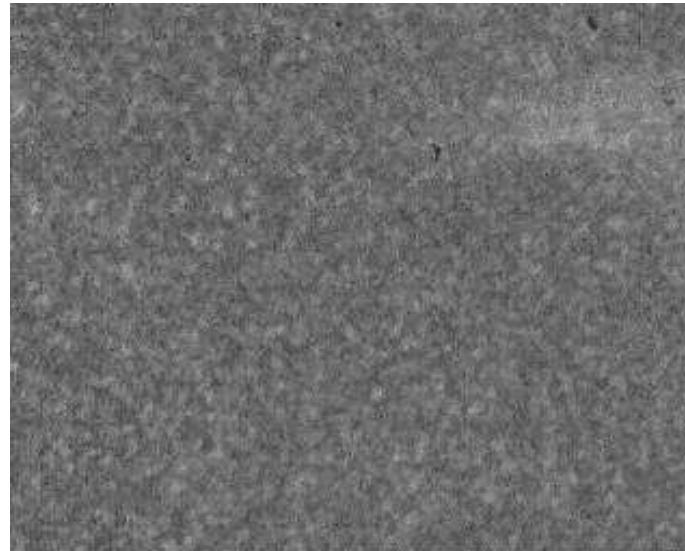

Interferometrija

(7)

Kje še najdemo interferometrijo?

- ▷ Radarska interferometrija
- ▷ Mikroskopi na osnovi interferometrije
- ▷ Prototipna aplikacija (Laboratorija SPO in LEOSS): Spremljanje vitalnih življenjskih znakov s pomočjo optičnega vlakna in kamere
  - * Določanje trenutkov dihanja in srčnih utripov
  - * Interferenca na osnovi več svetlobnih izvorov (večrodonno optično vlakno)
  - * Gre za t.i. **pegasto interferometrijo**

Dodatna literatura

- [1] R.B. Smith (2006), Introduction to hyperspectral imaging, MicroImages inc.,
<http://www.microimages.com/documentation/Tutorials/hyprspec.pdf>
- [2] P. Shippert (2003), Introduction to hyperspectral image analysis,
<http://spacejournal.ohio.edu/pdf/shippert.pdf>
- [3] J. Katrašnik, M. Burmen, F. Pernuš, B. Likar (2009), Near-infrared imaging of subcutaneous veins, V: Zborniku ROSUS 2009, Maribor, Slovenija, str. 101–109.
- [4] Polarization imaging camera PI-100,
http://www.photonic-lattice.com/en/Pol_Camera0.html
- [5] A. G. Andreou, Z. K. Kalayjian(2002), Polarization imaging: Principles and integrated polarimeters, IEEE Sensors journal, vol. 2, št. 6, str. 566–576.
- [6] L. Bigué, P. Ambs, A. Jaulin, A. Foulonneau, L. Gendre (2008), Dynamic polarimetric imaging: Overview and implementation using liquid crystal cells, Journal of Physics: Conference Series, vol. 139, št. 1, str. 012007.
- [7] How interferometers work: a simple introduction to interferometry,
<http://www.explainthatstuff.com/howinterferometerswork.html>
- [8] Interferometry basics,
http://www.cyanogen.com/help/quickfringe/...QUICK_FRINGE.htm#QUICK_FRINGEInterferometry_Basics.htm

3. Napredna predobdelava slik

Odstranjevanje pegastega šuma

Barvna vztrajnost

Odstranjevanje pegastega šuma

- ▷ Odstranjevanje/zmanjševanje šuma (*noise removal/reduction*) iz slik še vedno aktualen raziskovalni izziv:
  - ★ postopki vnašajo artefakte v slike
  - ★ zameglij oz. zapacajo (*blur*) slike
- ▷ **Šum razdelimo v dve skupini:**
  - ★ šum, neodvisen od slikovnih podatkov
  - ★ šum, odvisen od slikovnih podatkov

A. Šum, neodvisen od slikovnih podatkov

- ▷ Modeliramo ga v obliki modela aditivnega šuma

$$I(\mathbf{p}) = X(\mathbf{p}) + N(\mathbf{p})$$

	I	–	posneta oz. šumna digitalna slika
	X	–	brezšumna oz. želena digitalna slika
	N	–	šum
	$\mathbf{p} = [i, j]$	–	piksel

- ▷ Pri obravnavanju te vrste šuma običajno sprejmemo določene predpostavke:
  - ★ šum ima ničelno povprečje
  - ★ varianca šuma je σ_N^2
  - ★ šum je enakomerno porazdeljen po celotni frekvenčni domeni (**t.i. bel oz. Gaussov šum**)

Odstranjevanje pegastega šuma

(2)

B. Šum, odvisen od slikovnih podatkov

- ▷ Modeliramo ga v obliki multiplikativnega oz. nelinearnega modela šuma

$$I(\mathbf{p}) = X(\mathbf{p})N(\mathbf{p})$$

Statistične mere za merjenje vpliva šuma

- ▷ Uporabljene oznake:
  - ★ I – originalna oz. šumna slika, $\hat{X}$ – slika z odstranjenim šumom
  - ★ σ – standardni odklon, μ – povprečje v določenem oknu oz. celotni sliki
- ▷ **MSE (mean squared error):**

$$MSE = \frac{1}{MN} \sum_i \sum_j (I(\mathbf{p}) - \hat{X}(\mathbf{p}))^2$$

- ▷ **RMSE (root mean squared error):**

$$RMSE = \sqrt{MSE}$$

- ▷ **PSNR (peak signal-to-noise ratio):**

$$PSNR = 20 \log_{10} \left(\frac{\max_{\mathbf{p}} (I(\mathbf{p}))}{RMSE} \right) \quad [\text{dB}]$$

Odstranjevanje pegastega šuma

(3)

- ▷ SNR (*signal-to-noise ratio*):

$$SNR = 10 \log_{10} \frac{\sigma_I^2}{\sigma_{\hat{X}}^2} \quad [\text{dB}]$$

$$SNR = \frac{\mu_I}{\sigma_I}$$

- ▷ S/MSE (*signal-to-mean-square error ratio*):

$$S/MSE = 10 \log_{10} \frac{\sum_i \sum_j \hat{X}(\mathbf{p})^2}{\sum_i \sum_j (\mathbf{l}(\mathbf{p}) - \hat{X}(\mathbf{p}))^2} \quad [\text{dB}]$$

Primer:

MSE = 902,7 ; SNR = 2,0 dB

PSNR = 18,6 dB

MSE = 3074,3 ; SNR = 1,5 dB

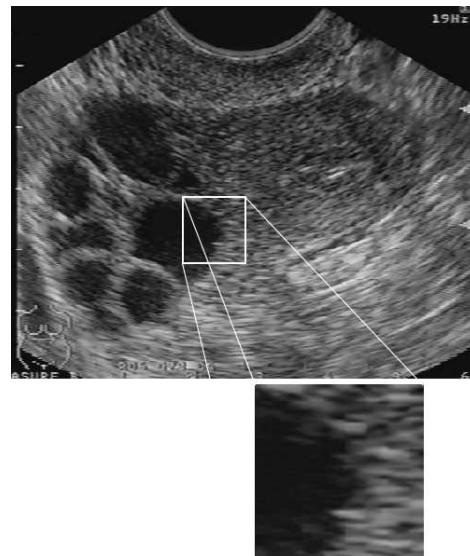
PSNR = 13,3 dB

Odstranjevanje pegastega šuma

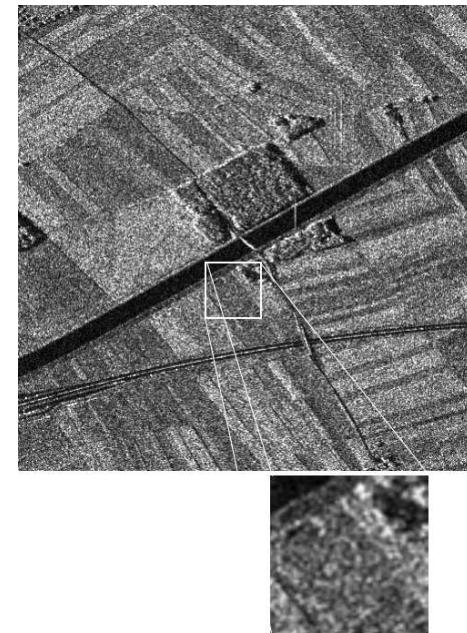
(4)

Pegasti šum (*speckle noise*)

- ▷ Šum, odvisen od slikovnih podatkov: multiplikativni šum.
- ▷ Artefakt, ki ga povzroči interferenca energije iz naključno porazdeljenega raztresanja (*scattering*).
- ▷ Pojavlja se pri vsakem koherentnem slikanju (npr. ultrazvočnih slikovnih materialih, radarskem slikanju).
  - * sliko pri koherentnem slikanju dobimo kot seštevek odbitih signalov (valovanj) od razsipovalcev (*scatterers*).
- ▷ Sliki daje karakterističen zrnat izgled.

medicinska ultrazvočna slika

slika SAR

Odstranjevanje pegastega šuma

(5)

Kako nastane?

1. Znotraj ene ločljivostne celice množica elementarnih razsipovalcev odbije vpadno valovanje proti senzorju.
  2. Nazaj razsipano koherentno valovanje z različnimi fazami je izpostavljeno konstruktivni ali destruktivni interferenci na naključen način.
- ▷ Pegasti šum se pojavi, ko se valovanje razsipa od površine, katere hrapavost je reda valovne dolžine valovanja, ki zatem povzroči interferenco.
- ▷ **Statistične lastnosti tega šuma so odvisne od gostote in prostorske razporeditve razsipovalcev:**
- * pega ima naključno in deterministično naravo – razsipovalci so namreč porazdeljeni naključno oz. koherentno na površini (tkivu)
  - * **tekstura opazovane pege (*speckle*) ne ustrezajo spodaj ležečemu objektu**
    - ▷ lokalna svetlost vzorca pa kljub temu odseva lokalno ehogeničnost spodaj ležečih razsipovalcev

Odstranjevanje pegastega šuma

(6)

Metode za odstranjevanje/zmanjševanje pegastega šuma

- ▷ Primerna metoda za odstranjevanje te vrste šuma mora:
  - ★ izboljšati razmerje SNR
  - ★ ohraniti robove in linije v slikah

Uporabljene oznake (prvi del je prikazan na str. 62)

- ▷ Predpostavka: šum ima povprečje 1 ($\mu_N = 1$)

$$ENL = \left(\frac{\mu_I}{\sigma_I} \right)^2 = \frac{1}{\sigma_N} = L$$

- ▷ ENL (*equivalent number of looks*) – za ocenjevanje nivoja pegastega šuma v slikah SAR

A. Adaptivni mediani filter (*adaptive neighbourhood median filter*)

Postopek:

1. Definiramo velikost večje maske (okna, jedra) H_1 in manjše maske H_2 .
2. Vse piksle, ki so manjši od praga T , filtriramo z medianim filtrom z masko H_1 , preostale piksle pa z medianim filtrom z masko H_2 .
3. Korak 2 lahko ponovimo 2×.

Odstranjevanje pegastega šuma (7)

B. Kuanov filter

- ▷ Temelji na kriteriju minimuma povprečne kvadrirane napake (*MMSE – minimum square error*).
- ▷ Predpostavlja naslednji multiplikativen model šuma:

$$I(\mathbf{p}) = X(\mathbf{p}) + (N(\mathbf{p}) - 1)X(\mathbf{p})$$

- ▷ Tipična uporabljena predpostavka:
  - ★ šum ima povprečje enako 1 (*unit-mean noise assumption*)
- ▷ Postopek:

$$\hat{X}(\mathbf{p}) = \mu_I + \frac{\sigma_X^2 (I(\mathbf{p}) - \mu_I)}{\sigma_X^2 + (\mu_I + \sigma_X^2) / L} \quad (1)$$

kjer

$$\sigma_X^2 = \frac{L\sigma_I^2 - \mu_I^2}{L + 1}$$

- ▷ V patološki situaciji, kadar je $\sigma_X^2 < 0$, določimo $\hat{X}(\mathbf{p}) = \mu_I$.

C. Leejev (MMSE) filter

- ▷ Posebna oblika Kuanovega filtra, kjer iz enačbe (1) odstranimo člen σ_X^2 / L .

Odstranjevanje pegastega šuma (8)

D. Filter gama

- ▷ Je filter MAP (*maximum a posteriori*), ki temelji na Bayesovi statistični analizi slike.
- ▷ Predpostavka:
  - ★ odbojnost radarskih žarkov, kakor tudi pegasti šum sta porazdeljena po porazdelitvi gama. Superpozicija obeh porazdelitev vrne porazdelitev K.
- ▷ Postopek:

$$\hat{X}(\mathbf{p}) = \frac{(\alpha - L - 1) \mu_l + \sqrt{\mu_l (\alpha - L - 1)^2 + 4\alpha L \mu_l I(\mathbf{p})}}{2\alpha}$$

kjer

$$\alpha = \frac{L + 1}{L (\sigma_l / \mu_l)^2 - 1}$$

Odstranjevanje pegastega šuma (9)

E. Frostov filter

- ▷ Je adaptivni Wienerjev filter, ki opravi konvolucijo vrednosti piksov znotraj okna (maske) fiksne velikosti z eksponentnim enotnim odzivom h , definiranim kot

$$h = e^{-KC_I(\mathbf{t}_0)\|\mathbf{t}\|}, \quad C_I = \frac{\sigma_I}{\mu_I},$$

- ▷ kjer je K parameter filtra (npr. $K = 1$), $\mathbf{t}_0$ predstavlja lokacijo obdelovanega piksla in $\|\mathbf{t}\|$ je razdalja, merjena od piksla $\mathbf{t}_0$ (oz. od središčnega piksla maske).
- ▷ Za vsak piksel v sliki dejansko določimo svojo masko!

F. Oddyjev filter

- ▷ Neke vrste nizko sito, ki spreminja velikost okna glede na lokalne statistike.
- ▷ Postopek:

- * $\hat{X}(\mathbf{p}) = \mu_I$, če $m < \alpha\mu_I$
- * $\hat{X}(\mathbf{p}) = \frac{\sum_k \sum_l W_{kl} I(k,l)}{\sum_k \sum_l W_{kl}}$, sicer

kjer

- * $W_{kl} = 1$, če $|I(k,l) - I(\mathbf{p})| \leq m$
- * $W_{kl} = 0$, sicer

Odstranjevanje pegastega šuma (10)

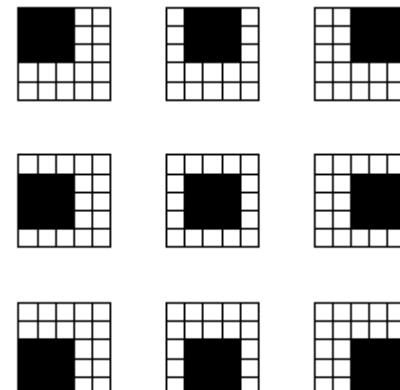
- ▷ $\hat{X}$ ocenujemo lokalno, v oknu velikosti 3×3 piksle:

$$m = \frac{1}{8} \sum_k \sum_l |I(k, l) - I(p)|$$

- ▷ W ima vlogo adaptivne binarne maske.
- ▷ α je parameter fitra (npr. $\alpha = 1$)

G. Filter AFS (*adaptive filter on surfaces*)

- ▷ Je filter z adaptivno masko, ki uporablja koncept vrednost l.e.s. (*local emerging surface*).
- ▷ Vrednost l.e.s. je ploščina ploskve slikovnega grafa, definiranega znotraj maske oz. okna.
- ▷ Postopek:
  1. Vrednost l.e.s. izračunamo za 9 prikazanih binarnih mask velikosti 5×5 pikslov.
  2. Izberemo masko z minimalno vrednostjo l.e.s.
  3. Filtriramo z nizkim sitom z izbrano masko.
  4. Dobljeno vrednost priredimo središčnemu pikslu okna, velikosti 5×5 pikslov.

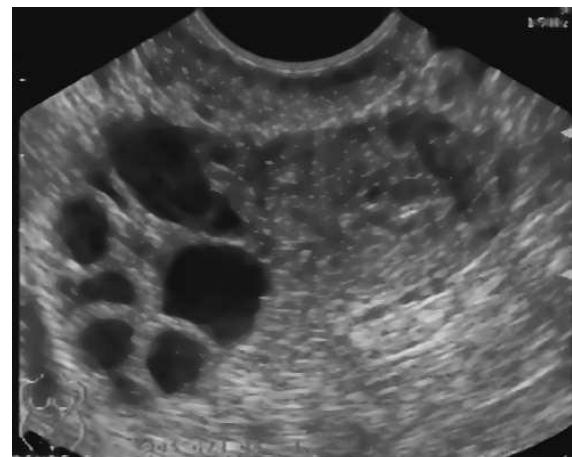
H. Drugi pristopi

- ▷ Odstranjevanje šuma z valčno transformacijo.
- ▷ Odstranjevanje šuma z nevronskimi mrežami (NN)
  - * Možen pristop:
    - ▷ Definiramo 3 slojni zvezni perceptron – $K \times L$ nevronov v 1. plasti, $K \times L$ nevronov v 2. plasti in 1 nevron v izhodni plasti
    - ▷ Vhod: seznam vrednosti pikslov iz maske, velikosti $K \times L$ pikslov
    - ▷ Izhod: filtrirana vrednost za središčni piksel maske
    - ▷ **Potrebno je učenje!**

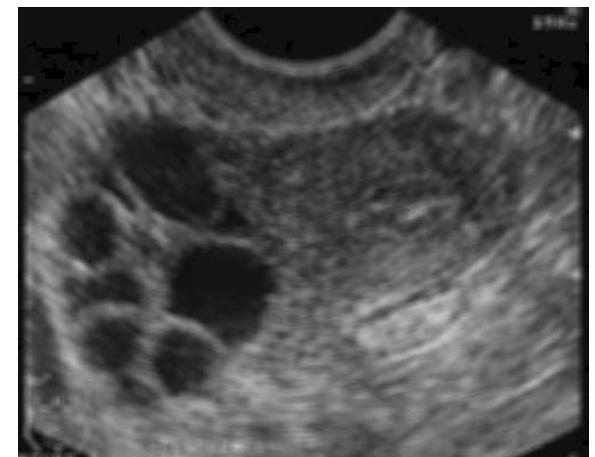
Primer:

original

Adaptivni median (2×2)
 $H_1 = 9 \times 9$ in $H_2 = 3 \times 3$
PSNR = 25,45 dB

Kuanov filter
maska 7×7
PSNR = 23,19 dB

Barvna vztrajnost

- ▷ Barvna kalibracija ali pravilne barve barvna vztrajnost (ang. colour constancy) omogoča konsistentno dojemanje barve predmetov pod različnimi osvetlitvami.

Ali so na sliki pravilne barve?

- ▷ Barvna vztrajnost dobro razvita pri ljudeh, opazili pa jo tudi pri zlatih ribicah in čebelah.

Primer:

- ▷ Opazovanje predmeta pri sončni svetlobi:
  - ★ sončna svetloba je intenzivna, saj ima barvno temperaturo okrog 6000 K.
- ▷ Enak predmet opazujemo v stanovanju pod nitno žarnico (barvna temperatura med 2700 K do 3300 K):
  - ★ praktično ne opazimo spremembe v barvi
- ▷ Enak učinek pod svetlogo varčnih žarnic (barvna temperatura okrog 5500 K)
- ▷ V ekstremnih pogojih pa tudi barvna vztrajnost odpove (npr. v nekaterih nočnih klubih, kjer uporabljajo barvne filtre).

Vrste algoritmov za barvno vztrajnost

- ▷ Razvitih že mnogo algoritmov barvne vztrajnosti:
  - ★ najpogosteje uporabljene predpostavke: določen tip osvetlitve, karakteristika tipa površin, pomen povprečne barve v sliki ipd.
- ▷ Ločimo dve večji skupini algoritmov:
  - ★ algoritmi, ki predpostavljajo uniformno osvetlitev scene
  - ★ algoritmi, ki predpostavljajo več izvorov svetlobe in neuniformno osvetlitev

A. Algoritmi, ki predpostavljajo uniformno osvetlitev scene

- ▷ Predpostavka uniformne osvetlitve predvideva sceno z enim virom svetlobe, brez vidnih senc in brez sprememb v jakosti osvetlitve v prostoru.
- ▷ V primeru izpolnjevanja te predpostavke so zelo uspešni.
- ▷ Takšno osvetlitev je težavno pripraviti že v laboratoriju, v nekontroliranem okolju te omejitve skoraj nikoli ne izpolnimo:
  - ★ kljub temu se uporabljajo tudi za uravnavanje bele barve v naravnih scenah.

B. Algoritmi, ki predpostavljajo več izvorov svetlobe in neuniformno osvetlitev

- ▷ So splošnejši, a še vedno ne univerzalni.
- ▷ Pogosta predpostavka: počasno spremenjanje oz. nizek gradient osvetlitve.
- ▷ Ob tem se predpostavijo še hitre spremembe oz. visok gradient odbojnosti predmetov in geometrijskega faktorja scene (tj. vpliv prostorskih razmerij med virom svetlobe, odbojno površino in senzorjem).

Model za formiranje barvnih vrednosti piksla

- ▷ Barvna vrednost piksla je signal treh različnih vrst senzorjev, kjer se vsak senzor odziva na določen del vidnega spektra svetlobe.
  - * Odziv senzorja označimo s funkcijo spektralnega odziva $S_v(\lambda)$, kjer indeks v označuje senzor oz. barvni kanal (tj. R, G ali B).
  - * Svetlobo, na senzorju na lokaciji piksla $\mathbf{p}$, označimo s funkcijo $E(\lambda, \mathbf{p})$.
  - * **Vrednost signala oz. barvnega kanala piksla $C_v(\mathbf{p})$ modeliramo kot:**

$$C_v(\mathbf{p}) = \int_{\lambda} S_v(\lambda) E(\lambda, \mathbf{p}) d\lambda$$

- * Funkcija $E(\lambda, \mathbf{p})$ odvisna od
  - ▷ spektra svetlobe $L(\lambda, \mathbf{p})$, s katero je osvetljena scena,
  - ▷ odbojnosti predmetov $R(\lambda, \mathbf{p})$ v sceni in
  - ▷ vpadnega kota ter tipa odboja svetlobe od predmetov.
- ▷ **Enačbo poenostavimo, če predpostavimo, da**
  1. prisoten le razpršen odboj svetlobe – tj. za vse površine velja Lambertov kosinusni zakon.
  2. senzor se odziva samo na valovno dolžino λ_v – funkciji R in L sta odvisni od vrste senzorja:

$$C_v(\mathbf{p}) = G(\mathbf{p}) R_v(\mathbf{p}) L_v(\mathbf{p})$$

- * Funkcija $G(\mathbf{p})$ predstavlja geometrijski faktor scene.

A. Algoritem WPR (*white patch retinex*)

- ▷ Preprost algoritem, ki sliko popravlja po posameznih barvnih kanalih, in sicer neodvisno enega od drugega.
- ▷ Uporabljene predpostavke:
  1. osvetlitev scene je uniformna:
    - ★ osvetlitev tedaj neodvisna od položaja piksla.
  2. v sceni je prisoten predmet bele barve, ki odbija vso osvetlitev.
    - ★ takšen predmet ima maksimalno barvno vrednost, vsebuje pa tudi popolno informacijo o osvetlitvi, kar modeliramo kot:

$$L = \max(C(\mathbf{p}))$$

- ▷ Novo vrednost piksla, $O(\mathbf{p})$, neodvisno od osvetlitve scene, določimo kot:

$$O(\mathbf{p}) = G(\mathbf{p})R(\mathbf{p}) = \frac{C(\mathbf{p})}{L}$$

B. Algoritem GWA (*gray world assumption*)

- ▷ Predpostavka:
  - ★ v sceni predmeti različnih barv, pri čemer so vse barve enako zastopane.
  - ★ osvetlitev določimo iz "povprečne barve" v sliki, z izračunanim povprečjem nato uravnnavamo belo barvo.
- ▷ Postopek:

$$O(\mathbf{p}) = \frac{C(\mathbf{p})}{\bar{C}\varphi}$$

kjer

- ★ $\bar{C}$ – povprečna vrednost barvnega kanala
- ★ φ – poljubno nastavljiv faktor povečave (npr. $\varphi = 2$)

Barvna vztrajnost

(6)

C. Algoritem CCN (*comprehensive colour normalization*)

- ▷ Iterativen algoritem, kjer zaporedoma izvajamo dva koraka:
  1. Odstranjevanje geometrijskega faktorja s pomočjo barvnega normiranja:

$$O'(\mathbf{p}) = \frac{C(\mathbf{p})}{C_R(\mathbf{p}) + C_G(\mathbf{p}) + C_B(\mathbf{p})}$$

2. Skaliranje vrednosti z algoritmom GWA:

$$O(\mathbf{p}) = \frac{O'(\mathbf{p})}{\bar{C}\varphi}$$

3. V naslednji iteraciji: $C(\mathbf{p}) \leftarrow O(\mathbf{p})$
  4. Zaključni pogoj (konvergenca):
    - ★ vse vhodne vrednosti pikslov v trenutni iteraciji, $C(\mathbf{p})$, enake izhodnim vrednostim $O(\mathbf{p})$
- ▷ **Z barvno normalizacijo izgubimo informacijo o intenzivnosti za posamezen piksel:**
    - ★ Če to informacijo potrebujemo, potem uporabimo intenzivnost izvorne slike in jo vstavimo v obdelano sliko (npr. komponento Y originalne slike v prostoru YCbCr priredimo komponenti Y obdelani sliki).

D. Algoritem LSAC (*local space average colour*)

- ▷ Temelji na algoritmu GWA.
- ▷ Predpostavka: Imamo počasi spremenljajočo se osvetlitev.
- ▷ Osvetlitev izločimo iz slike z 2-D nizkim filtrom.
- ▷ Postopek:

$$O(\mathbf{p}) = \frac{C(\mathbf{p})}{L(\mathbf{p})} = \frac{C(\mathbf{p})}{\bar{C}(\mathbf{p})\varphi}$$

- * $\bar{C}(\mathbf{p})$ – funkcija, ki iz slike izloči visoke frekvence (tj. počasi spremenljajočo se osvetlitev):

$$\bar{C}(\mathbf{p}) = C(\mathbf{p}) * K(\mathbf{p})$$

- * $K(\mathbf{p})$ – jedro 2D nizkega sita (npr. Gaussovo ali eksponentno jedro)

Primer: Gaussovo jedro

$$K(\mathbf{p}) = K(x, y) = a^{-1} e^{-\frac{x^2+y^2}{2\rho^2}}$$

- ▷ a – ojačanje filtra
- ▷ Optimalna vrednost parametra ρ se določi iz dimenzije slike kot

$$\rho = 0,093 \max(M, N)$$

E. Algoritem RSR (*random spray retinex*)

- ▷ Predpostavka:
  - ★ v sliki so prisotne bele površine, ki odbijajo celoten spekter osvetlitve (tj. vsebujejo popoln podatek o osvetlitvi).
  - ★ osvetlitev je počasi spreminjača se.
- ▷ Barvno vrednost piksla popravljamo s pomočjo P razpršenih množic ($p = 1, \dots, P$), vsaka izmed njih pa vsebuje K pikslov.
- ▷ k -ti piksel iz p -te razpršene množice, $\mathbf{p}_{p,k} = [i_{p,k}, j_{p,k}]$, določimo kot

$$\begin{aligned} i_{p,k} &= i + r\eta \cos(\mu) \\ j_{p,k} &= j + r\eta \sin(\mu) \end{aligned}$$

kjer $\eta \in U(0, 1)$, $\mu \in U(0, 2\pi)$, $\mathbf{p} = [i, j]$ in r je radij razpršene množice.

- ▷ Postopek barvnega izravnavanja:

$$O(\mathbf{p}) = \frac{1}{P} \sum_{p=1}^P \frac{C(\mathbf{p})}{\max_k(C(\mathbf{p}_{p,k}))}$$

- ▷ Prosti parametri:
  - ★ radij razpršene množice pikslov, r (optimalno: velikost diagonale slike)
  - ★ število razpršenih množic na piksel, P (npr. $P = 20$)
  - ★ število pikslov v razpršeni množici, K (npr. $K = 500$)
  - ★ Optimalna nastavitev parametrov odvisna od vsebine slike!

Barvni kalibrator

- ▷ Barvni kalibrator oz. barvna tablica (*colour checker*) – referenčni predmet na digitalni sliki z znano barvo.
- ▷ Uporaba:
  - * Za barvno kalibracijo (npr. fotografiranje), tudi za ocenjevanje uspešnosti barvnega popravljanja.
- ▷ Izdelava: tablica z barvnimi polji, kjer imajo barve specifične lastnosti za širok nabor osvetlitev (skoraj neodvisne od osvetlitve)

- ▷ Kalibrator GretagMacbeth oz. X-Rite
  - * Velikosti: 216×279 oz. 57×82 mm.
  - * 1. in 2. vrstica: naravne barve in barve, ki jih je težko reproducirati.
  - * 3. vrstica: osnovne barve seštevalnega prostora RGB in odštevalnega modela CMY.
  - * 4. vrstica: sivinska lestvica.

- ▷ Kalibrator QP201
  - * Velikosti: 142×40 mm.
  - * Barve: Nima jasno razdeljenih skupin barv (razen sivinske lestvice)

Barvna vztrajnost

(10)

Primer: Povzeto po [2]

Originalna slika

Algoritem WPR

Algoritem GWA

Algoritem CCN

Algoritem LSAC

Algoritem RSR

- ▷ Merjenje uspešnosti:
  - * s pomočjo mer kot MSE, RMSE...

Dodatna literatura

- [1] L. Gagnon, A. Jouan (1997), Speckle Filtering of SAR Images - A Comparative Study Between Complex-Wavelet-Based and Standard Filters, V: Zborniku SPIE, vol. 3169, San Diego, ZDA, str. 80-91.
- [2] M. Šavc (2011), Primerjava algoritmov za barvno kalibriranje digitalnih slik, Diplomsko delo, UM-FERI, Maribor, Slovenija.
- [3] M. Sonka, V. Hlavac, R. Boyle (1994), Image processing, analysis and machine vision, Chapman & Hall Computing, London, VB.

4. Napredna segmentacija

Pospoljena Houghova transformacija

Modeli aktivnih kontur – kače

Analiza neodvisnih komponent

Posplošena Houghova transformacija

- ▷ Pomembne informacije o objektu v sliki so pogostokrat skrite v obliki njegove meje (*boundary*):
  - ★ notranja in zunanja meja objekta (glej zapiske predavanj URVRV, poglavje 4)
- ▷ Houghova transformacija (HT) je metoda za detektiranje krivulj, pri čemer izkorišča dualnost med točkami krivulje in parametri te iste krivulje.
- ▷ Obstaja HT za detektiranje:
  - ★ analitičnih krivulj in
  - ★ neanalitičnih krivulj
- ▷ HT se opira na informacijo o:
  - ★ **robnih pikslih**
    - ▷ uporaba zgolj informacije o jakosti robnega piksla oz. gradiента
  - ★ **celotni sliki robov**
    - ▷ rob je vektorska spremenljivka; $\text{rob} = [\text{jakost roba}, \text{smer gradienta}]$
    - ▷ uporabljata se obe informaciji
- ▷ Pojmi: slika robov (*edge image*), robni piksel (*edge pixel*), jakost gradienta, smer gradienta (glej zapiske predavanj URVRV, poglavje 3).

Posplošena Houghova transformacija

(2)

A. HT za analitične krivulje

- ▷ Mejo iskanega objekta lahko predstavimo z analitično krivuljo.
- ▷ Splošno analitično krivuljo zapišemo v obliki:

$$\mathcal{F}(\mathbf{x}, \mathbf{a}) = 0$$

kjer

- * $\mathbf{x}$ – slikovna točka oz. piksel
- * $\mathbf{a}$ – vektor parametrov krivulje

1. HT za iskanje linij oz. preamic

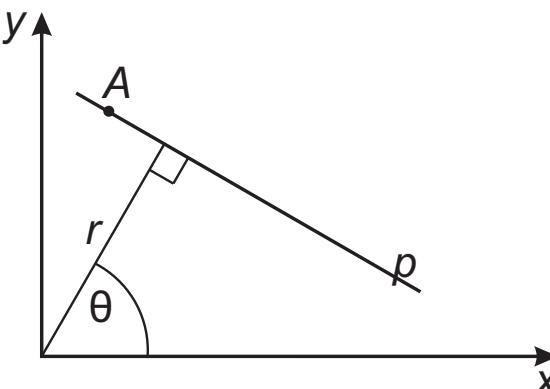
- ▷ Povzetek, podrobnosti v zapiskih predavanj URVRV, poglavje 4

- ▷ Klasična enačba premice:

$$y = kx + n$$

- ▷ Normalna oz. parametrična oblika enačbe:

$$x \cos \theta + y \sin \theta = r$$

- ▷ HT preslika točke iz kartezijiske 2D-ravnine (tj. x, y) v parametrični prostor modela (tj. r, θ)

- * primer: točke premice p se preslikajo v isto točko v Houghovem prostoru

Posplošena Houghova transformacija

(3)

- ▷ HT apliciramo na binarni sliki (npr. binarizirani sliki robov)
- ▷ Za piksele v sliki pa seveda ne vemo, kakšna(e) premica(e) poteka(jo) skozi njih (če sploh!):
  - * skozi posamezen piksel lahko torej teoretično potekajo premice z vsemi možnimi smermi θ
- ▷ Piksel $p = [i, j]$ se s HT preslika v sinusno krivuljo:
  - * Pri znani orientaciji, tj. θ , izračunamo oddaljenost r kot:

$$r = i \cos \theta + j \sin \theta \quad (2)$$

- * izračun naredimo pri vseh možnih orientacijah, rezultat pa shranimo v akumulatorsko polje $A(\theta, r)$
  - ▷ Houghov parametrični prostor in izračunane vrednosti moramo diskretizirati!

Postopek:

1. Inicializiraj akumulator A , tj. $A(\theta, r) = 0$
2. FOR vsak robni piksel
  - FOR $\theta = \min_\theta : \Delta\theta : \max_\theta$
  - Izračunaj enačbo (2)
  - $A(\theta, r) = A(\theta, r) + \Delta A$
3. Poišči lokalne maksimume v akumulatorju A , kar ustreza položajem premic v sliki.

Posplošena Houghova transformacija

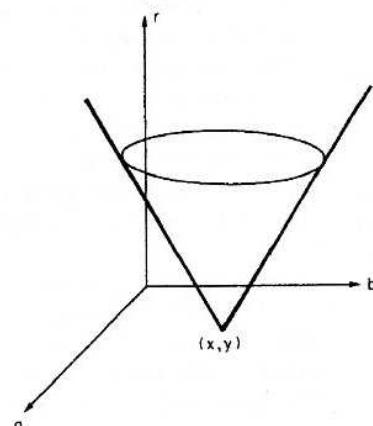
(4)

2. HT za iskanje krožnic, izključno na osnovi robnih piksov

- ▷ Klasična enačba krožnice:

$$(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$$

- ▷ Postavimo si naslednje vprašanje:
  - * Če naj bi piksel $\mathbf{p} = [x, y]$ ležal na krožnici, kaj je možen prostor parametrov (a, b, r) za to krožnico (v parametričnem prostoru)?

Odgovor: Pravilni krožni stožec (vir: [1]).

- ▷ Če v sliki dejansko obstaja krožnica, potem se bo množica takšnih pravilnih krožnih stožcev sekala v skupni točki.
- ▷ Potrebujemo 3D akumulator A, tj. $A(a, b, r)$.

Posplošena Houghova transformacija

(5)

Postopek:

1. Inicializiraj akumulator A , tj. $A(a, b, r) = 0$

2. FOR vsak robni piksel

    FOR $a = \min_a : \Delta a : \max_a$

        FOR $b = \min_b : \Delta b : \max_b$

$$r = \sqrt{(x - a)^2 + (y - b)^2}$$

$$A(a, b, r) = A(a, b, r) + \Delta A$$

3. Poišči lokalne maksimume v akumulatorju A , kar ustreza položajem krožnic v sliki.

DN:

▷ HT za iskanje elips, izključno na osnovi robnih pikslov

$$\frac{(x - x_0)^2}{a^2} + \frac{(y - y_0)^2}{b^2} = 1$$

▷ HT za iskanje elips, izključno na osnovi robnih pikslov, pri čemer je glavna os elipse rotirana za kot φ glede na os x

$$x(t) = x_0 + a \cos t \cos \varphi - b \sin t \sin \varphi$$

$$y(t) = y_0 + a \cos t \sin \varphi + b \sin t \cos \varphi$$

Posplošena Houghova transformacija (6)

3. HT za analitične krivulje v sivinskih slikah, na osnovi vseh informacij iz slike robov

---

- ▷ Iz originalne slike moramo izračunati kompletno sliko robov:
  - ★ jakost oz. velikost gradienta (na tej osnovi določamo robne piksele!)
  - ★ smer gradienta ψ
- ▷ V HT uporabljamo tako originalno enačbo krivulje

$$\mathcal{F}(\mathbf{x}, \mathbf{a}) = 0 \quad (3)$$

kakor tudi njen odvod

$$\frac{d\mathcal{F}}{dx}(\mathbf{x}, \mathbf{a}) = 0 \quad (4)$$

- ▷ V odvodu dobimo člen $\frac{dy}{dx}$, ki je poznan, saj

$$\frac{dy}{dx} = \operatorname{tg}[\psi(\mathbf{x}) - \frac{\pi}{2}]$$

Postopek:

1. Inicializiraj akumulator A , tj. $A(\mathbf{a}) = 0$
2. FOR vsak robni piksel

Izračunaj vse parametre $\mathbf{a}$, za katere veljata enačbi (3) in (4)

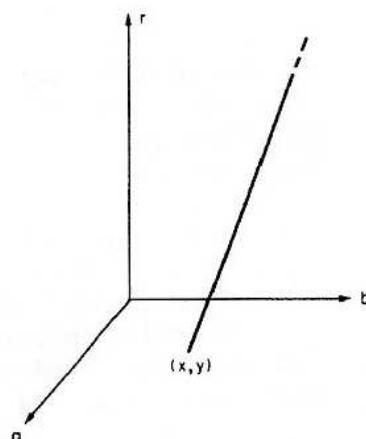
$$A(\mathbf{a}) = A(\mathbf{a}) + \Delta A$$

3. Poišči lokalne maksimume v akumulatorju A .

Posplošena Houghova transformacija

(7)

- ▷ Če v HT uporabljamo še informacijo o smeri gradiента, se računska zahtevnost bistveno zmanjša.
- ▷ **Primer:**
  - * Pri iskanju krožnic s tem postopkom, se število prostih parametrov zmanjša na 1.
  - * Prostor možnih parametrov se iz stožca zreducira na premico.

Prostor možnih parametrov pri iskanju krožnic s pomočjo informacije o smeri gradienta.

Posplošena Houghova transformacija (8)

4. HT za iskanje elips v sivinskih slikah, s pomočjo informacije o smeri gradienta

---

▷ **Začetna predpostavka:**

- ★ elipsa orientirana tako, da je njena glavna os vzporedna z x -osjo (v nadaljevanju bomo dodali še rotacijo!)

▷ **Enačba elipse:**

$$\frac{(x - x_0)^2}{a^2} + \frac{(y - y_0)^2}{b^2} = 1 \quad (5)$$

▷ Vpeljimo $X = x - x_0$ in $Y = y - y_0$ ter odvajamo po X . Dobimo

$$\frac{2X}{a^2} + \frac{2Y}{b^2} \frac{dY}{dX} = 0 \quad (6)$$

▷ Vrednost $\frac{dY}{dX}$ je poznana iz informacije o robnem pikslu:

- ★ označimo:

$$\frac{dY}{dX} = \xi$$

▷ Iz enačb (5) in (6) izračunamo

$$Y = \pm \frac{b^2}{\sqrt{1 + \frac{a^2}{b^2} \xi^2}} \quad X = \pm \frac{a^2}{\sqrt{1 + \frac{b^2}{a^2} \xi^2}} \quad (7)$$

Posplošena Houghova transformacija (9)

- ▷ Torej: Če poznamo a, b, x, y in $\frac{dY}{dX}$ potem določimo x_0 in y_0 kot

$$y_0 = y \pm \frac{b^2}{\sqrt{1 + \frac{a^2}{b^2} \xi^2}} \quad x_0 = x \pm \frac{a^2}{\sqrt{1 + \frac{b^2}{a^2} \xi^2}} \quad (8)$$

- ★ Dobimo štiri rešitve v štirih kvadrantih.
  - ★ Pravilen kvadrant izberemo na osnovi testiranja predznaka izrazov dY in dX
- ▷ Upoštevajmo še rotacijo elipse, tj. parameter φ
- ★ Parameter ξ se sedaj določi kot

$$\xi = \operatorname{tg}(\psi - \varphi - \frac{\pi}{2}) \quad (9)$$

- ★ Z izračunanim ξ določimo X in Y
- ★ Na koncu dobljeno točko (X, Y) rotiramo za kot φ , s čimer dobimo središče elipse (x_0, y_0)

Posplošena Houghova transformacija

(10)

Postopek:

1. Inicializiraj akumulator A , tj. $A(x_0, y_0, \varphi, a, b) = 0$
2. FOR vsak robni piksel

FOR $a = \min_a : \Delta a : \max_a$

FOR $b = \min_b : \Delta b : \max_b$

FOR $\varphi = \min_\varphi : \Delta \varphi : \max_\varphi$

Izračunaj enačbo (9).

Določi X in Y po enačbi (7), pri čemer določi predznak na osnovi opazovanja dY in dX .

Rotiraj X in Y za kot φ .

$$x_0 = x + X$$

$$y_0 = y + Y$$

$$A(x_0, y_0, \varphi, a, b) = A(x_0, y_0, \varphi, a, b) + \Delta A$$

3. Poišči lokalne maksimume v akumulatorju A , kar ustreza položajem elips v sliki.

Posplošena Houghova transformacija (11)

B. Posplošitev HT za neanalitične krivulje

- ▷ Za opis oblike neanalitične krivulje uporabljamo naslednji vektor parametrov

$$\mathbf{a} = [\mathbf{y}, \mathbf{s}, \varphi]$$

kjer

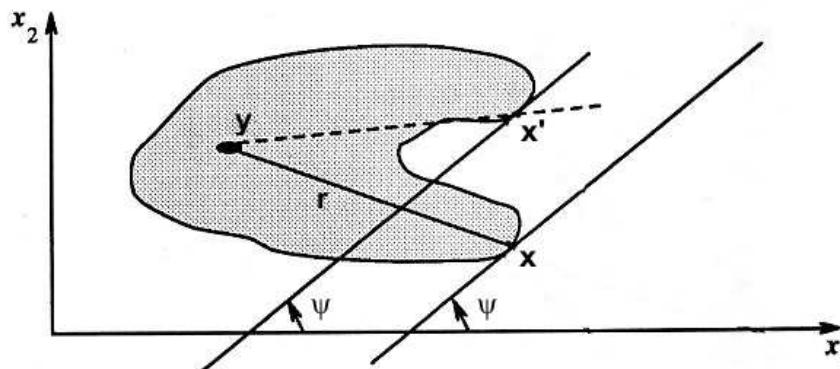
- ★ $\mathbf{y} = [x_0, y_0]$ – referenčno izhodišče za obliko (krivuljo)
- ★ φ – orientacija krivulje
- ★ $\mathbf{s} = [s_x, s_y]$ – ortogonalna skalirna faktorja (v praksi $s_x = s_y$)
- ★ Položaj referenčnega izhodišča $\mathbf{y}$ opišemo v obliki tabele možnih orientacij robnih pikslov (tj. R-tabela)
- ▷ **Ključna stvar pri pospološitvi HT je uporaba informacije o smeri gradienta:**
  - ★ ne le, da pohitri algoritom, ampak tudi bistveno izboljša natančnost!

Posplošena Houghova transformacija

(12)

1. R-tabela

- R-tabelo skonstruiramo v učni fazi za vsako iskano obliko.

Postopek:

- Izberi referenčno točko y znotraj iskane oblike.
- FOR vsako točko x iz meje

Izračunaj smer gradienta $\psi(x)$.

$$\mathbf{r} = \mathbf{y} - \mathbf{x}$$

Shrani $\mathbf{r}$ v R-tabelo v odvisnosti od $\psi(\mathbf{x})$.

Primer: Oblika R-tabele [1]

i	ψ_i	R_{ψ_i}
0	0	$\{\mathbf{r} \mathbf{y} - \mathbf{r} = \mathbf{x} \wedge \psi(\mathbf{x}) = 0 \wedge \mathbf{x} \text{ je na meji}\}$
1	$\Delta\psi$	$\{\mathbf{r} \mathbf{y} - \mathbf{r} = \mathbf{x} \wedge \psi(\mathbf{x}) = \Delta\psi \wedge \mathbf{x} \text{ je na meji}\}$
2	$2\Delta\psi$	$\{\mathbf{r} \mathbf{y} - \mathbf{r} = \mathbf{x} \wedge \psi(\mathbf{x}) = 2\Delta\psi \wedge \mathbf{x} \text{ je na meji}\}$
...	...	...

Posplošena Houghova transformacija

(13)

Lastnosti R-tabele

Za iskano obliko poznamo njeno R-tabelo, tj. $R(\psi)$:

- ▷ Kakšna je nova R-tabela, $R'(\psi)$, pri znani transformaciji?
- 1. Skaliranje oblike (objekta) za faktor s

$$R'(\psi) = sR(\psi) \quad (10)$$

- 2. Rotiranje oblike (objekta) za kot φ

$$R'(\psi) = \text{Rotacija}\{R[(\psi - \varphi) \bmod 2\pi], \varphi\} \quad (11)$$

- ▷ vse indekse najprej inkrementiramo za $(-\varphi \bmod 2\pi)$
- ▷ dobljene vektorje $\mathbf{r}$ pa rotiramo za kot φ
- 3. Sprememba referenčne točke iz $\mathbf{y}$ v $\mathbf{y}'$

$$R'(\psi) = R(\psi) + (\mathbf{y} - \mathbf{y}')$$

Posplošena Houghova transformacija

(14)

2. Iskanje poljubnih oblik

1. Inicializiraj akumulator A , tj. $A(y, s, \varphi) = 0$

2. FOR vsak robni piksel x

    FOR $s = \min_s : \Delta s : \max_s$

        FOR $\varphi = \min_\varphi : \Delta\varphi : \max_\varphi$

            Določi R' po enačbi (10).

            Vstavi R' v enačbo (11) in določi R'' .

            FOR $r \in R''(\psi(x))$

$A(x + r, s, \varphi) = A(x + r, s, \varphi) + \Delta A$

3. Poišči lokalne maksimume v akumulatorju A .

▷ Učinkovite implementacije posplošene HT in njene variante najdemo v [2].

C. Inkrementalne strategije in kompenziranje napak

1. Inkrementalne strategije

- ▷ Če v vsaki iteraciji inkrementiramo akumulator za 1, potem je vsebina akumulatorja proporcionalna obsegu iskane oblike:
  - * takšna strategija preferira iskanje oblik, kjer je velik del objekta (krivulje) možno detektirati
- ▷ Če želimo detektirati krajše, zelo pomembne dele objekta (npr. v primeru delnega zakrivanja objektov), potem so primernejše alternativne inkrementalne strategije:

$$A(\mathbf{a}) = A(\mathbf{a}) + |\text{grad}(\mathbf{x})|$$

ali pa kombinacija obojega

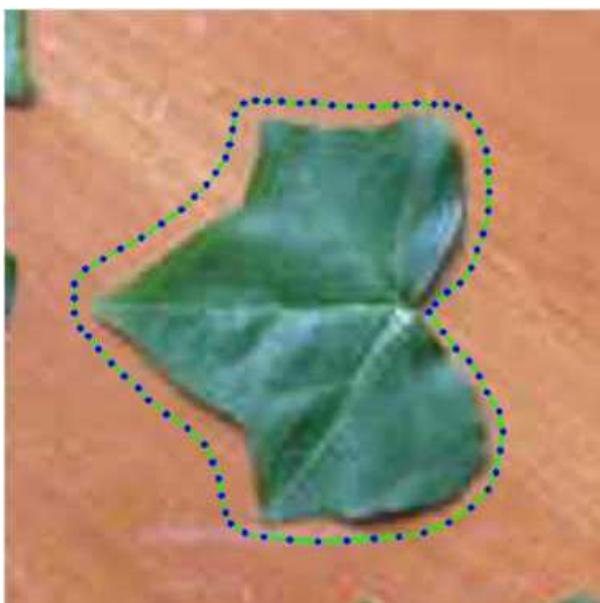
$$A(\mathbf{a}) = A(\mathbf{a}) + |\text{grad}(\mathbf{x})| + \text{konstanta}$$

2. Detektiranje lokalnih maksimumov

- ▷ Pri detektiranju maksimumov v akumulatorju A se lahko pojavijo problemi:
  - * mnogi faktorji vplivajo na natančnost izračunanega vektorja $\mathbf{a}$
    - ▷ **Posledica:** Ob idealni točki $\mathbf{a}$ inkrementiramo v akumulatorju še množico lokacij v neposredni okolini te točke!
- ▷ Pokazalo se je [1], da z glajenjem akumulatorja odpravimo nenatančnosti pri izračunu smeri gradiента in vektorja $\mathbf{r}$.

Modeli aktivnih kontur – kače

- ▷ Kača je spremenljiv zlepek (*deformable spline*) na osnovi minimizacije energije, na katero vplivajo omejitve in slikovne sile, ki jo povlečejo proti meji objekta.
- ▷ Kače so poseben primer splošne tehnike **ujemanja spremenljivega modela** (*matching of deformable model*) na sliko na osnovi minimizacije energije.

Začetna kača iz 78 kontrolnih točk.

Končno stanje kače po 128 iteracijah (vir: [4]).

A. Ideja osnovnega postopka kač

- ▷ Osnovni model kač je **kontroliran nepretrgan zlepak** (*controlled continuity spline*) pod vplivom slikovnih sil in sil zunanjih omejitev (*external constraint forces*):
  - * **interne sile zlepka** (*internal spline forces*) vnašajo omejitev gladkosti za posamezne odseke (*piecewise smoothness constraint*)
  - * **slikovne sile** potisnejo kačo proti pomembnim (*salient*) značilnicam:
    - ▷ npr. linijam, robovom, vnaprej pripravljenim konturam
  - * **sile zunanjih omejitev** potegnejo kačo proti želenim lokalnim minimumom:
    - ▷ npr. lahko jih posreduje uporabnik ali pa so rezultat višje nivojskih interpretacij
- ▷ Položaj kače predstavimo parametrično kot

$$\mathbf{v}(s) = [x(s), y(s)]$$

- * kjer je parameter s proporcionalen dolžini krožnega loka, tj. $s \in [0, 1]$
- ▷ **Energijski funkcional kače, E_{snake} , definiramo kot**

$$E_{\text{snake}} = \int_0^1 \left(E_{\text{int}}(\mathbf{v}(s)) + E_{\text{image}}(\mathbf{v}(s)) + E_{\text{con}}(\mathbf{v}(s)) \right) ds \quad (12)$$

- * E_{int} – interna energija zlepka zaradi upogibanja
- * E_{image} – slikovne sile
- * E_{con} – sile zunanjih omejitev

Modeli aktivnih kontur – kače

(3)

B. Interna energija

- ▷ Definirana je kot

$$E_{int} = \frac{1}{2} \left(\alpha(s) |\mathbf{v}_s(s)|^2 + \beta(s) |\mathbf{v}_{ss}(s)|^2 \right)$$

kjer

- ★ $\mathbf{v}_s$ – prvi odvod $\mathbf{v}$ po s (tj. člen 1. reda)
- ★ $\mathbf{v}_{ss}$ – drugi odvod $\mathbf{v}$ po s (tj. člen 2. reda)
- ★ α in β – uteži

- ▷ Člen 1. reda povzroči, da se kača obnaša kot membrana.
- ▷ Člen 2. reda povzroči, da se kača obnaša kot tanek metalni papir (*thin-plate*).
- ▷ Uteži $\alpha(s)$ in $\beta(s)$ kontrolirata pomembnost obeh členov:
  - ★ velikokrat: $\alpha(s) = \alpha$ in $\beta(s) = \beta$
  - ★ če $\beta(s) = 0$ pri določenem vozlišču (točki), potem dovolimo, da tam kača ustvari vogal (*corner*).

C. Slikovne sile

- ▷ To je energijski funkcional, ki priteguje kačo k pomembnim značilnostim v sliki.
- ▷ Skupna slikovna energija je definirana kot utežena kombinacija treh energijskih funkcionalov:

$$E_{image} = w_{line} E_{line} + w_{edge} E_{edge} + w_{term} E_{term} \quad (13)$$

kjer

- ★ E_{line} – energijski funkcional, ki pritegne kačo k linijam
- ★ E_{edge} – energijski funkcional, ki pritegne kačo k robovom
- ★ E_{term} – energijski funkcional, ki pritegne kačo h zaključkom
- ★ w_{line}, w_{edge} in w_{term} – uteži

1. Linijski funkcional

$$E_{line} = I(x, y)$$

- ▷ V odvisnosti od predznaka w_{line} bomo kačo pritegnili bodisi k svetlim oz. temnim linijam v sliki.

Modeli aktivnih kontur – kače

(5)

2. Robni funkcional

$$E_{edge} = -|\nabla I(x, y)|^2$$

- ▷ V tem primeru kačo pritegujejo konture z velikimi slikovnimi gradienti.

3. Funkcional zaključkov

- ▷ Za iskanje zaključkov linijskih segmentov in oglišč se uporablja ukrivljenost (*curvature*) v nivojskih linijah v rahlo zglajeni sliki C .
- ▷ Zglajena slika je definirana kot

$$C(x, y) = G_\sigma(x, y) * I(x, y)$$

kjer je G_σ Gaussov filter.

- ▷ **Energijski funkcional je definiran kot**

$$E_{term} = \frac{C_{yy}C_x^2 - 2C_{xy}C_xC_y + C_{xx}C_y^2}{(C_x^2 + C_y^2)^{\frac{3}{2}}} \quad (14)$$

kjer so C_x , C_y , C_{xx} , C_{yy} in C_{xy} ustrezni parcialni odvodi

- ▷ S kombiniranjem funkcionalov E_{edge} in E_{term} lahko kreiramo kače, ki jih pritegnejo robovi oz. zaključki.

D. Postopek minimizacije energijskega funkcionala kače

- ▷ Postopek je iterativna tehnika, ki uporablja redke matrike, pri čemer je časovna zahtevnost reda $\mathcal{O}(n)$.
- ▷ V vsaki iteraciji učinkovito izvedemo implicitni Eulerjev korak v odvisnosti od interne energije ter eksplicitni Eulerjev korak v odvisnosti od slikovne energije in energije zunanjih omejitev.
- ▷ Najprej energijo kače (enačba (12)) diskretiziramo

$$E_{\text{snake}} = \sum_{i=1}^n E_{\text{int}}(i) + E_{\text{ext}}(i)$$

- ★ parcialne odvode določimo s pomočjo razlik
- ★ i -to vozlišče kače $\mathbf{v}$ pa zapišemo v vektorski notaciji kot

$$\mathbf{v}_i = [x_i, y_i] = [x(ih), y(ih)]$$

- ▷ Energijski funkcional E_{int} sedaj zapišemo kot

$$E_{\text{int}}(i) = \alpha_i \frac{|\mathbf{v}_i - \mathbf{v}_{i-1}|^2}{2h^2} + \beta_i \frac{|\mathbf{v}_{i-1} - 2\mathbf{v}_i + \mathbf{v}_{i+1}|^2}{2h^4}$$

kjer $\mathbf{v}_0 = \mathbf{v}_n$

Modeli aktivnih kontur – kače (7)

▷ Naj bo $\mathcal{F}_x(i) = \frac{\partial E_{ext}}{\partial x_i}$ in $\mathcal{F}_y(i) = \frac{\partial E_{ext}}{\partial y_i}$.

▷ Pripadajoča Eulerjeva enačba je

$$\begin{aligned} \alpha_i(\mathbf{v}_i - \mathbf{v}_{i-1}) - \alpha_{i+1}(\mathbf{v}_{i+1} - \mathbf{v}_i) + \beta_{i-1}(\mathbf{v}_{i-2} - 2\mathbf{v}_{i-1} + \mathbf{v}_i) \\ - 2\beta_i(\mathbf{v}_{i-1} - 2\mathbf{v}_i + \mathbf{v}_{i+1}) + \beta_{i+1}(\mathbf{v}_i - 2\mathbf{v}_{i+1} + \mathbf{v}_{i+2}) \\ + (\mathcal{F}_x(i), \mathcal{F}_y(i)) = 0 \end{aligned}$$

▷ Kar zapišemo v matrični notaciji kot

$$\begin{aligned} \mathbf{Ax} + \mathcal{F}_x(\mathbf{x}, \mathbf{y}) &= 0 \\ \mathbf{Ay} + \mathcal{F}_y(\mathbf{x}, \mathbf{y}) &= 0 \end{aligned} \tag{15}$$

kjer sta $\mathbf{x}$ in $\mathbf{y}$ n -dimenzionalna vektorja x oz. y koordinat vozlišč kače.

Modeli aktivnih kontur – kače

(8)

- ▷ Matrika A je pentadiagonalna matrika, velikosti $n \times n$, oblike

$$A = \begin{bmatrix} c & b & a & 0 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 & a & b \\ b & c & b & a & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 & a & a \\ a & b & c & b & a & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 & 0 \\ 0 & a & b & c & b & a & 0 & \dots & 0 & 0 & 0 \\ & & & & & & & \vdots & & & \\ & & & & & & & \vdots & & & \\ 0 & & & & & & & \dots & a & b & c & b & a \\ a & 0 & & & & & & \dots & 0 & a & b & c & b \\ b & a & 0 & & & & & \dots & 0 & 0 & a & b & c \end{bmatrix}$$

kjer

- ★ $a = \beta$
- ★ $b = -(\alpha + 4\beta)$
- ★ $c = 2\alpha + 6\beta$
- ★ Zgoraj navedeno velja ob predpostavki, da $\alpha_i = \alpha$ in $\beta_i = \beta$

Modeli aktivnih kontur – kače (9)

- ▷ Enačbo (15) rešimo kot

$$\begin{aligned}\mathbf{x}_t &= (\mathbf{A} + \gamma \mathbf{I})^{-1}(\gamma \mathbf{x}_{t-1} - \mathcal{F}_x(\mathbf{x}_{t-1}, \mathbf{y}_{t-1})) \\ \mathbf{y}_t &= (\mathbf{A} + \gamma \mathbf{I})^{-1}(\gamma \mathbf{y}_{t-1} - \mathcal{F}_y(\mathbf{x}_{t-1}, \mathbf{y}_{t-1}))\end{aligned}\quad (16)$$

kjer

* γ – velikost koraka (pogosto $\gamma = 1$)

- ▷ Enačba (16) definira spremembo položaja vozlišč kače iz iteracije $t - 1 \rightarrow t$

E. Algoritem kač

1. Vnesi začetni približek (krivuljo) iskanega objekta.
2. Enakomerno razporedi n vozlišč po krivulji.
3. Določi E_{ext} po enačbi (13).
4. Izračunaj $\mathcal{F}_x = \frac{\partial E_{ext}}{\partial x}$ in $\mathcal{F}_y = \frac{\partial E_{ext}}{\partial y}$.
5. Določi matriko $\mathbf{A}$.
6. WHILE (ni izpolnjen konvergenčni pogoj)
  - Določi nov položaj vozlišč kače v iteraciji t po enačbi (16).
  - $t = t + 1;$
  - Enakomerno razporedi n vozlišč po krivulji.

Opombe:

- ▷ V algoritmu imamo vse skozi opravka z n vozlišči:
  - ★ Če želimo število vozlišč spremeniti, moramo matriko A ponovno določiti!
- ▷ Konvergenčni pogoj:
  - ★ število iteracij, absolutni premik vozlišč $< T$ itd.
- ▷ Če želimo v posamezni iteraciji prirediti zgolj izbranemu vozlišču določene omejitve, potem moramo prav tako ustreznno ažurirati matriko A.

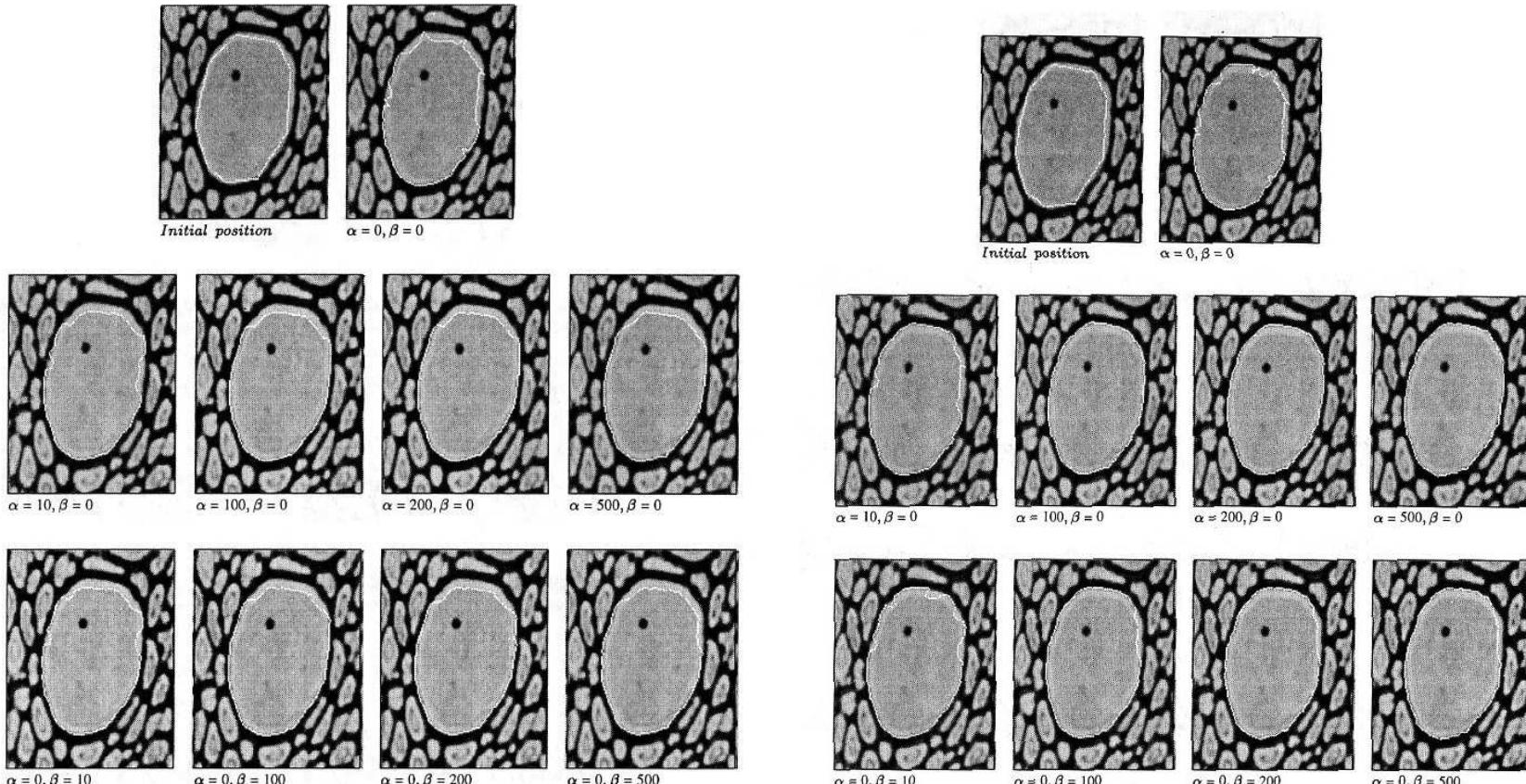
Problemi:

- ▷ Inicializacija začetnega položaja:
  - ★ ročni posegi, rezultat drugih metod...
- ▷ Določitev ustreznih vrednosti za parametre (α, β, w_{line} in $w_{edge}...$)
  - ★ Parametri imajo ogromen vpliv na končni rezultat!

Modeli aktivnih kontur – kače

(11)

Primer: Segmentiranje mikroskopske slike lesa (vir: [5])

- ▷ Začetni položaj 1
- ▷ Variiranje parametrov α in β
- ▷ Pravilne segmentacije ni bilo možno doseči!
- ▷ Začetni položaj 2
- ▷ Variiranje parametrov α in β
- ▷ Dosegli pravilno segmentacijo!

Modeli aktivnih kontur – kače

(12)

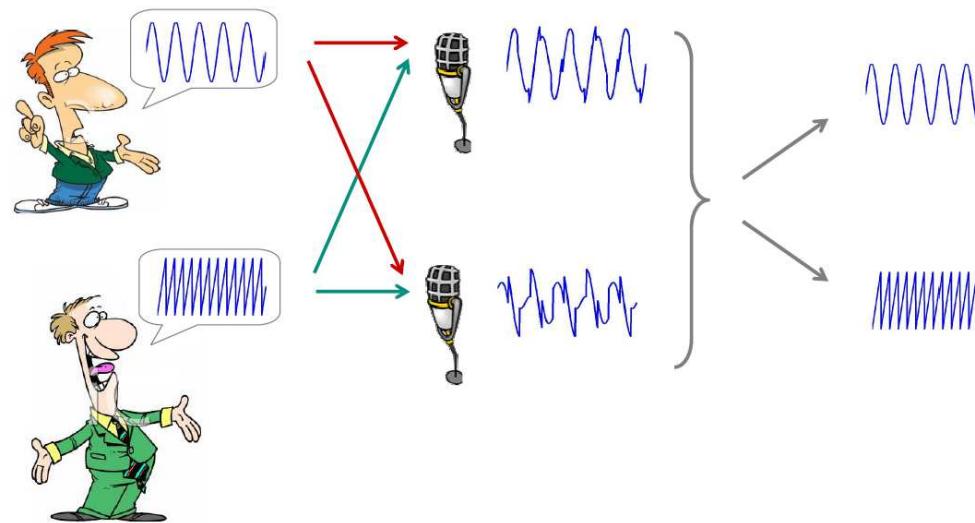
- ▷ Možne naprednejše aplikacije:
  - ★ sledenje počasnemu gibanju objekta skozi zaporedje slik
  - ★ iskanje ujemanja v stereo slikah
    - ▷ Predlagan je dodatni energijski funkcional:

$$E_{stereo} = (\mathbf{v}^L(s) - \mathbf{v}^R(s))^2$$

- ▷ Variante kač [4]:
  - ★ kače GVF (*gradient vector flow*)
  - ★ kače baloni (*balloon snake*)
  - ★ difuzijske kače (*diffusion snakes*)

Analiza neodvisnih komponent

- ▷ Analiza neodvisnih komponent (*independent component analysis – ICA*) je splošno namenska metoda obdelave signalov in analize podatkov:
  - ★ v osnovi je bila razvita za reševanje problemov, ki so sorodni **problemu zabave s koktajli**
- ▷ **Zabava s koktajli (cocktail-party problem):**
  - ★ Problem: V sobi imamo več govorcev in več mikrofonov.
  - ★ Cilj: Izluščiti glas individualnega govorca od preostalih glasov, na osnovi vseh signalov, posnetih z mikrofoni.

Vir: [6]

- ▷ Metoda ICA izvaja linearno projekcijo na neodvisne komponente.

Analiza neodvisnih komponent (2)

A. Matematična formulacija metode

- ▷ Opazujemo n linearnih mešanic, $x_1(t), x_2(t), \dots, x_n(t)$, ki sestojijo iz n neodvisnih komponent $s_i(t)$:

$$x_j(t) = a_{j1}s_1(t) + a_{j2}s_2(t) + \cdots + a_{jn}s_n(t) \quad \forall j$$

- ▷ V nadaljevanju indeks t izpustimo ter predpostavimo, da je vsaka mešanica x_j in vsaka neodvisna komponenta s_k naključna spremenljivka
  - * $x_j(t)$ – opazovana vrednost, npr. signal na mikrofonu, v problemu zabave s koktajli, je vzorec te naključne spremenljivke
- ▷ Predpostavka: spremenljivke mešanice, kakor tudi neodvisne komponente imajo ničelno povprečje (*zero mean*)
  - * Če to ne drži, lahko od opazovanih spremenljivk vedno odštejemo povprečje vseh vzorcev, s čimer ga centriramo in naredimo model z ničelnim povprečjem.

Analiza neodvisnih komponent (3)

- ▷ Mešalni model (*mixing model*) zapišemo v matrični notaciji:

$$\underbrace{\mathbf{X}}_{n \times N} = \underbrace{\mathbf{A}}_{n \times n} \underbrace{\mathbf{S}}_{n \times N} \quad (17)$$

kjer

- ★ n – število opazovanih spremenljivk in neodvisnih komponent
- ★ N – število vzorcev (v spremenljivki)
- ★ $\mathbf{A}$ – mešalna matrika
- ★ teorijo je možno razviti tudi v primeru, kadar se števili opazovanih spremenljivk, n , in število neodvisnih komponent, p , razlikujeta (tipično: $n > p$)

- ▷ Model, podan z enačbo (17), se imenuje analiza neodvisnih komponent oz. model ICA.
- ▷ Model ICA je generativen model: opisuje, kako se opazovani podatki generirajo v procesu mešanja neodvisnih komponent s_i .
- ★ neodvisne komponente so latentne oz. prikrite spremenljivke (*latent variables*), ki jih ni možno direktno opazovati.
  - ★ mešalna matrika $\mathbf{A}$ ni znana.

Analiza neodvisnih komponent

(4)

- ▷ Rešujemo naslednji problem:
  - ★ na osnovi opazovanja linearnih mešanic X , ocenujemo tako mešalno matriko A , kot neodvisne komponente S
- ▷ Brez vpeljave določenih predpostavk ta problem ni rešljiv!
- ▷ Običajno sprejmemo naslednje predpostavke:
  1. komponente s_i so statistično neodvisne
  2. neodvisne komponente ne smejo imeti Gaussovo porazdelitev
  3. neznana mešalna matrika je kvadratna (to omejitev je možno tudi omiliti)
- ▷ Po ocenitvi matrike A najprej izračunamo njen inverz W , neodvisne komponente pa določimo kot

$$S = WX \tag{18}$$

- ▷ Metoda ICA je tesno povezana z **metodo slepega ločevanja izvorov oz. signalov (blind source separation – BSS)**:
  - ★ "izvor" – originalen signal oz. neodvisna komponenta
  - ★ "slepo" – vemo zelo malo (lahko tudi nič) o mešalni matriki in naredimo majhne predpostavke o izvornih signalih
  - ★ Je najbolj pogosto uporabljena metoda za izvajanje slepega ločevanja izvorov.

Analiza neodvisnih komponent

(5)

B. Nejasnosti oz. nedoločljivosti v metodi ICA

1. Ne moremo določiti variance (energije) neodvisnih komponent.
  - ▷ V praksi: Neodvisne komponente so naključne spremenljivke, za katere predpostavimo, da imajo varianco enako 1.
    - ★ Ta omejitev se nato upošteva pri adaptiranju matrike A.
  - ▷ **Kljud zgorjni predpostavki ostane še nejasnost predznaka v rešitvi:**
    - ★ neodvisne komponente lahko pomnožimo z -1, ne da bi vplivali na model
2. Ne moremo določiti točnega vrstnega reda neodvisnih komponent:
  - ▷ vsako od neodvisnih komponent lahko obravnavamo kot prvo!

Ocenjevanje neodvisnosti oz. princip ocenitve ICA

- ▷ Ključ k ocenjevanju modela ICA je "ne Gaussov" (*nongaussianity*).
  - ★ **Vemo:** brez predpostavke o ne Gaussovi porazdelitvi ocenjevanje niti ni možno.

Mere za merjenje "ne Gaussov"

- ▷ Naj bo naključna spremenljivka y z ničelnim povprečjem ter varianco enako 1.

1. Kurtozis

$$kurt(y) = E\{y^4\} - 3(E\{y^2\})^2 \stackrel{\text{pred.}}{=} E\{y^4\} - 3$$

- ▷ Za Gaussove naključne spremenljivke je kurtozis enak 0, za večino ostalih pa je različen od 0.
  - ★ Kurtozis ni dovolj robustna mera – zelo občutljiva na osamelce (*outliers*).

2. Negentropija

- ▷ Negentropija (*negentropy*) temelji na informacijsko-teoretični vrednosti (diferencialne) entropije.
- ▷ Entropijo naključne spremenljivke interpretiramo kot stopnjo informacije, ki jo daje opazovanje spremenljivke.
  - ★ Bolj "naključna", tj. nepredvidljiva in nestrukturirana je spremenljivka, večja je entropija.
  - ★ **Rezultat informacijske teorije [7]: Gaussova spremenljivka ima največjo entropijo med vsemi naključnimi spremenljivkami z isto varianco.**
- ▷ Negentropija je vedno ne negativna in je 0 tedaj in le tedaj, ko ima y Gausovo porazdelitev.

Analiza neodvisnih komponent

(7)

- ▷ Določiti negentropijo je računsko izredno zahtevno, zato v praksi raje uporabljamo njene približke.
- ▷ Primer približka negentropije, $J(y)$ [7]:

$$J(y) = [E\{\mathcal{G}(y)\} - E\{\mathcal{G}(v)\}]^2$$

kjer

- ★ $\mathcal{G}$ – poljubna nekvadratična funkcija
- ★ v – Gaussova spremenljivka z ničelnim povprečjem in varianco enako 1

- ▷ Zelo primerni sta se izkazali naslednji funkciji $\mathcal{G}$:

$$\mathcal{G}(u) = \frac{1}{a} \log \cosh au$$

$$\mathcal{G}(u) = -e^{-\frac{u^2}{2}}$$

kjer

- ★ a – konstanta iz intervala $[1, 2]$

C. Predobdelava za metodo ICA

- ▷ Cilj predobdelave: Narediti problem ocenitve ICA preprostejši in boljše pogojen.

1. Centriranje

- ▷ Centriramo opazovane vrednosti v X :
  - * odštejemo povprečni vektor, tj. $\mathbf{m} = E\{X\}$
  - * dejansko od vsake vrstice matrike X odštejemo povprečno vrednost
    - ▷ po centriranju X vsebuje spremenljivke z ničelnim povprečjem
    - ▷ tudi originali v S postanejo spremenljivke z ničelnim povprečjem
- ▷ Po ocenitvi mešalne matrike A s centriranimi podatki, prištejemo k centriranim ocenam v S še povprečen vektor $A^{-1}\mathbf{m}$.

2. Beljenje (*whitening*)

- ▷ Centrirane opazovane vektorje nato še linearно transformiramo tako, da postanejo "beli":
  - * tj. njihove komponente so nekorelirane, njihova varianca pa je 1.
  - * Kovariančna matrika transformiranih podatkov je enaka identiteti:
    - ▷ kovariančno matriko določimo tako, da izračunamo kovarianco med vsakim parom signalov oz. vrstic matrike X (Matlab: `cov(X', 1)`).

Analiza neodvisnih komponent

(9)

- ▷ Beljenje izvedemo z dekompozicijo na lastne vrednosti kovariančne matrike netransformiranih podatkov:

$$E\{\mathbf{x}\mathbf{x}^T\} = \mathbf{E}\mathbf{D}\mathbf{E}^T$$

kjer

- ★ E – ortogonalna matrika lastnih vektorjev
- ★ D – diagonalna matrika pripadajočih lastnih vrednosti

- ▷ Beljenje opravimo z množenjem opazovanih vektorjev X s faktorjem $\mathbf{D}^{-\frac{1}{2}}\mathbf{E}^T$, tj.

$$\tilde{\mathbf{X}} = \mathbf{D}^{-\frac{1}{2}}\mathbf{E}^T\mathbf{X}$$

- ▷ Po analizi ICA pa opravimo še t.i. razbeljenje (*dewhitening*) dobljene mešalne matrike s faktorjem $\mathbf{E}\mathbf{D}^{\frac{1}{2}}$, tj.

$$\mathbf{A} = \mathbf{E}\mathbf{D}^{\frac{1}{2}}\tilde{\mathbf{A}}$$

D. Algoritem ICA

1. Postopek za en stolpec inverzne mešalne matrike W

1. Naključno določi stolpec w (dimenzije $n \times 1$).
2. Izračunaj

$$w^+ = E\{X\mathcal{G}'(X^T w)\} - E\{\mathcal{G}''(X^T w)\}w$$

3. $w = w^+ / \|w^+\|$
4. IF $((w^T w - 1) < \epsilon)$ Konec; ELSE Korak 2

Opombe:

- ▷ Podatki morajo biti centrirani in razbeljeni!
- ▷ $\mathcal{G}'$ in $\mathcal{G}''$ sta prvi in drugi odvod funkcije $\mathcal{G}$, s katero ocenujemo negentropijo.
- ▷ ϵ – majhno pozitivno število
- ▷ $E\{X\mathcal{G}'(X^T w)\}$ izračunamo:
  - ★ najprej določimo $X\mathcal{G}'(X^T w)$, s čimer dobimo stolpec dimenzije $n \times 1$
  - ★ vsak element stolpca zatem delimo s številom vzorcev (tj. z N)

Analiza neodvisnih komponent (11)

2. Postopek za celotno inverzno mešalne matrike $\tilde{W}$

1. FOR vsak stolpec matrike $\tilde{W}$

Izvedi postopek za en stolpec (točka 1).

2. Dekoreliraj vrstice v matriki $\tilde{W}$, npr. kot

$$\tilde{W} = \tilde{W} / \sqrt{\|\tilde{W}\tilde{W}^T\|}$$

REPEAT

$$\tilde{W} = \frac{3}{2}\tilde{W} - \frac{1}{2}\tilde{W}\tilde{W}^T\tilde{W}$$

UNTIL rezultat ne konvergira

3. Določi originalno mešalno matriko A z razbeljenjem:

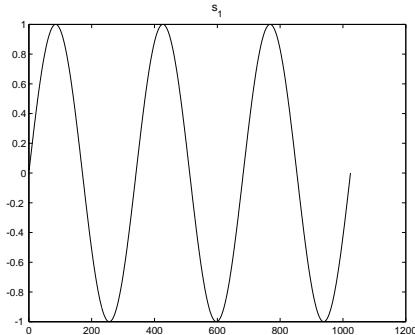
$$A = ED^{\frac{1}{2}}\tilde{W}^{-1}$$

Opombe:

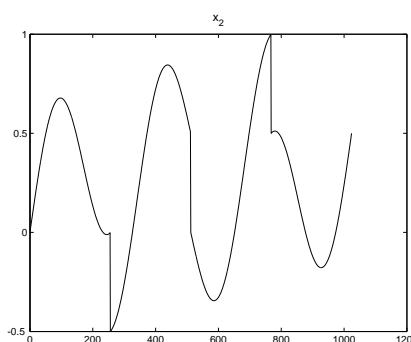
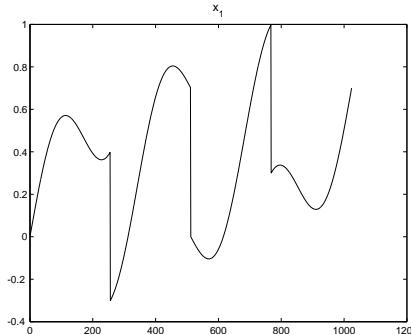
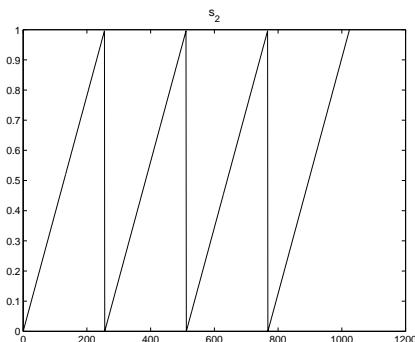
- ▷ Matrika $\tilde{W}$, ki jo določimo z zgornjim postopkom je inverzna mešalna matrika za predobdelane podatke!

E. Aplikacije metode ICA

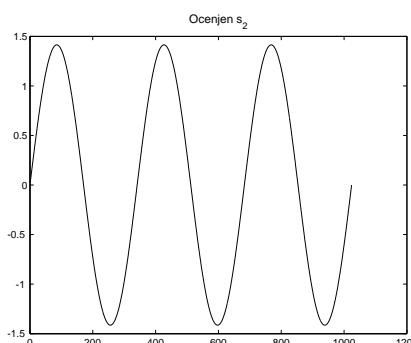
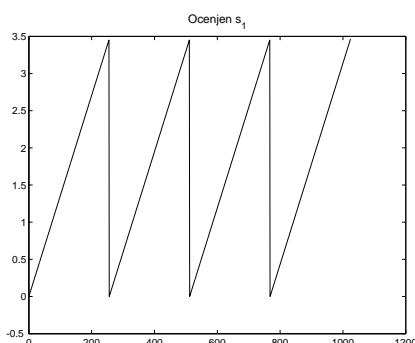
1. Problem zabave s koktajli

$$A = \begin{bmatrix} 0,3 & 0,7 \\ 0,5 & 0,5 \end{bmatrix}$$

↓ ICA

Analiza neodvisnih komponent

(13)

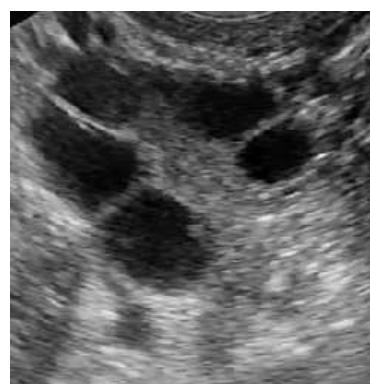
2. Ločevanje mešanice slik

$$A = \begin{bmatrix} 0,35 & 0,65 \\ 0,6 & 0,4 \end{bmatrix}$$

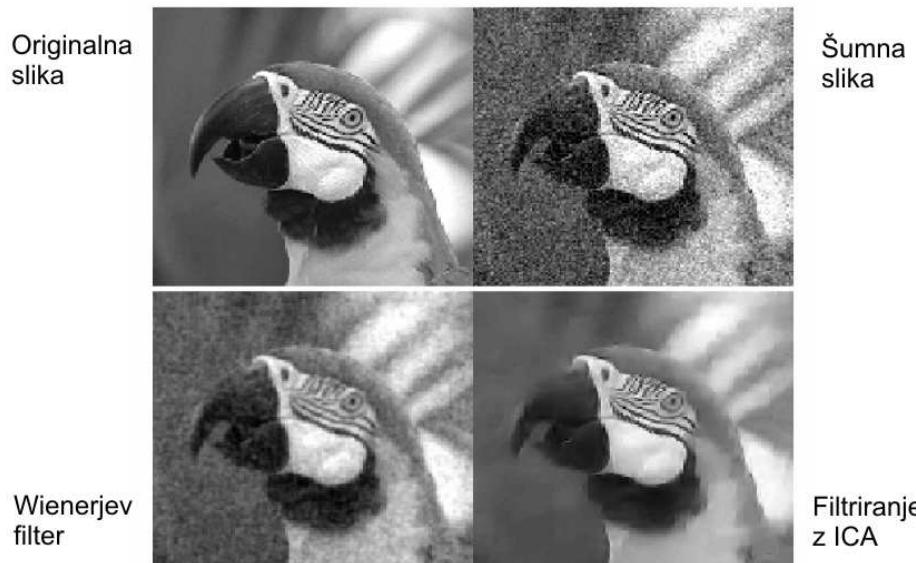

↓ ICA

prikaz: skaliranje na
interval [0, 255]

3. Odstranjevanje šuma

Vir: [6, 7]

▷ **Ideja:**

1. Na brezšumni množici podatkov določi transformacijo W .
2. Oceni množico parametrov.
3. Izvedi transformacijo W na šumnih podatkih.
4. Nad dobljenim rezultatom apliciraj operator krčenja (*shrinkage operator*).
5. Rezultat na koncu transformiraj s W^T v prostor originalnih spremenljivk.

▷ Različice metode ICA za odstranjevanje šuma so opisane v [8].

4. Določanje značilnic: Primer razpoznavanja obrazov [9]

Originali.

$\Downarrow$ ICA

Baza neodvisnih slik.

$$\text{Face Image} = b_1 \text{ Component 1} + b_2 \text{ Component 2} + \dots + b_n \text{ Component n}$$

- ▷ Vektor značilnic $\mathbf{b} = [b_1, b_2, \dots, b_n]$ – uporabimo za razpoznavanje

Dodatna literatura

- [1] D.H. Ballard (1981), Generalizing the Hough transform to detect arbitrary shapes, Pattern recognition, vol. 13, str. 111–122.
- [2] A.A. Kassim, T. Tan, K.H. Tan (1999), A comparative study of efficient generalised Hough transform techniques, Image and vision computing, vol. 17, str. 737–748.
- [3] M. Kass, A. Witkin, D. Terzopoulos (1987), Snakes: Active contour models, International journal of computer vision, vol. 1, št. 4, str. 321–331.
- [4] N.P. Tiilikainen, A comparative study of active contour snakes,
<ftp://ftp.diku.dk/diku/image/publications/nikolas.070901.pdf>
- [5] A. Klemenčič, S. Kovačič, A. Leonardis (1995), Redundant initialization and selection of active contour models for image segmentation, V: Zborniku 19 konference OAGM, Maribor, Slovenija, str. 240–248.
- [6] M. Journee (2008), Matlab project: Independent component analysis,
http://www.inma.ucl.ac.be/absil/Grenoble2008/Grenoble_Matlab_project.pdf
- [7] A. Hyvarinen, E. Oja (2000), Independent Component Analysis: Algorithms and applications, Neural networks, vol. 13, št. 4–5, str. 411–430.
- [8] P. Anjali, S. Ajay, S.D. Sapre (2010), A review on natural image denoising using independent component analysis (ica) technique, Advances in computational research, vol. 2, št. 1, str. 6–14.
- [9] A. Rajgarhia (2007), Face detection using independent component analysis,
<http://cs229.stanford.edu/proj2007/Rajgarhia-FaceDetectionUsingICA.pdf>

5. Slikovne transformacije

2D Fourierova transformacija

2D Valčna transformacija

2D Fourierova transformacija

A. Ponovitev: 1D signali

- ▷ Fourierova ugotovitev:
  - ★ vsak signal je možno predstaviti kot vsoto sinusov, ki imajo različne amplitude, frekvence in fazne zamike
  - ★ dejansko gre za zapis signala v novem vektorskem prostoru, kjer so bazni vektorji sinus
- ▷ Fourierova transformacija (FT) transformira signal iz časovnega prostora v frekvenčni prostor!
  - ★ Časovna predstavitev (prostor):
    - ▷ neodvisna spremenljivka t (čas)
    - ▷ $x = x(t)$
  - ★ Frekvenčna predstavitev (prostor):
    - ▷ neodvisna spremenljivka ω (krožna frekvenca; $\omega = 2\pi f$)
    - ▷ $\mathbb{X} = \mathbb{X}(\omega)$
    - ▷ vsak signal je popolnoma opredeljen z naborom trojic (A, f, φ)

2D Fourierova transformacija (2)

1D zvezna FT

- ▷ Transformacijski par:

$$\mathbb{X}(\omega) = \int_{-\infty}^{+\infty} x(t)e^{-i\omega t} dt$$

$$x(t) = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{+\infty} \mathbb{X}(\omega)e^{i\omega t} d\omega$$

kjer

- ★ $i = \sqrt{-1}$ – imaginarna enota
- ★ $e^{-i\omega t} = \cos(\omega t) - i \sin(\omega t)$

- ▷ **Oznaka za Fourierovo transformacijo: $\mathcal{F}[\cdot]$ oz. $\mathcal{F}^{-1}[\cdot]$.**

1D diskretna FT

- ▷ Transformacijski par:

$$\mathbb{X}(k) = \sum_{n=0}^{N-1} x(n)e^{-i\frac{2\pi}{N}kn}, \quad k = 0, 1, \dots, N-1$$

$$x(n) = \frac{1}{N} \sum_{k=0}^{N-1} \mathbb{X}(k)e^{i\frac{2\pi}{N}kn}, \quad n = 0, 1, \dots, N-1$$

2D Fourierova transformacija (3)

B. 2D Zvezna FT

- ▷ Gre za posplošitev FT za 2D signale (tj. slike).
- ▷ Zvezna slika $\mathcal{I}$ je funkcija dveh neodvisnih spremenljivk (slikovnih koordinat):

$$\mathcal{I} = \mathcal{I}(x, y)$$

- ▷ FT opravi dekompozicijo slikovne funkcije s pomočjo linearne kombinacije na ortonormalne funkcije (t.i. harmonične funkcije).
- ▷ Transformacijski par:

$$\mathcal{F}[\mathcal{I}(x, y)] = \mathbb{I}(u, v) = \int_{-\infty}^{+\infty} \int_{-\infty}^{+\infty} \mathcal{I}(x, y) e^{-i2\pi(xu+yv)} dx dy$$

$$\mathcal{F}^{-1}[\mathbb{I}(u, v)] = \mathcal{I}(x, y) = \int_{-\infty}^{+\infty} \int_{-\infty}^{+\infty} \mathbb{I}(u, v) e^{i2\pi(xu+yv)} du dv$$

kjer

- ★ u in v – prostorski frekvenci (*spatial frequency*)
- ★ $e^{i2\pi(xu+yv)}$ – preprost periodični vzorec

2D Fourierova transformacija (4)

C. 2D Diskretna FT

▷ Transformacijski par:

$$\mathbb{I}(k_1, k_2) = \frac{1}{MN} \sum_{m=0}^{M-1} \sum_{n=0}^{N-1} I(m, n) e^{-i2\pi(\frac{mk_1}{M} + \frac{nk_2}{N})} \quad (19)$$

$$k_1 = 0, 1, \dots, M - 1$$

$$k_2 = 0, 1, \dots, N - 1$$

$$I(m, n) = \sum_{k_1=0}^{M-1} \sum_{k_2=0}^{N-1} \mathbb{I}(k_1, k_2) e^{i2\pi(\frac{mk_1}{M} + \frac{nk_2}{N})}$$

$$m = 0, 1, \dots, M - 1$$

$$n = 0, 1, \dots, N - 1$$

2D Fourierova transformacija (5)

Možna implementacija 2D FT

- ▷ Enačbo (19) zapišimo kot

$$\mathbb{I}(k_1, k_2) = \frac{1}{M} \sum_{m=0}^{M-1} \left(\frac{1}{N} \sum_{n=0}^{N-1} \mathbb{I}(m, n) e^{-\frac{i2\pi nk_2}{N}} \right) e^{-\frac{i2\pi mk_1}{M}}$$

$$k_1 = 0, 1, \dots, M - 1$$

$$k_2 = 0, 1, \dots, N - 1$$

- ▷ **Opazimo:**

- ★ izraz v oklepaju ustreza 1D FT m -te vrstice
- ★ ta izračun lahko opravimo s hitro Fourierovo transformacijo – FFT (ob predpostavki, da je $N = 2^v$)
- ★ vsako vrstico zamenjamo z njeno Fourierovo transformiranko
- ★ zatem pa opravimo še 1D DFT nad vsakim stolpcem

2D Fourierova transformacija (6)

D. Interpretacija 2D DFT

- ▷ Fourierova transformacija realne funkcije (kar slikovna funkcija vsekakor je!) je kompleksna funkcija:

$$\mathbb{I}(k_1, k_2) = \operatorname{Re}(k_1, k_2) + i\operatorname{Im}(k_1, k_2)$$

kjer

- ★ $\operatorname{Re}(k_1, k_2)$ – realni del in $\operatorname{Im}(k_1, k_2)$ – imaginarni del

- ▷ Na področju obdelave slik ima interpretacija slikovnega Fourierovega spektra zelo pomembno vlogo.
- ▷ **Frekvenčni spekter (*frequency spectrum*)**
  - ★ za enak pomen najdemo še izraze: **amplitudni spekter, funkcija velikosti**

$$|\mathbb{I}(k_1, k_2)| = \sqrt{\operatorname{Re}^2(k_1, k_2) + \operatorname{Im}^2(k_1, k_2)}$$

- ▷ **Fazni spekter (*phase spectrum*)**

$$\varphi(k_1, k_2) = \operatorname{arctg} \left(\frac{\operatorname{Im}(k_1, k_2)}{\operatorname{Re}(k_1, k_2)} \right)$$

- ▷ **Močnostni spekter (*power spectrum*)** oz. spektralna gostota

$$P(k_1, k_2) = |\mathbb{I}(k_1, k_2)|^2 = \operatorname{Re}^2(k_1, k_2) + \operatorname{Im}^2(k_1, k_2)$$

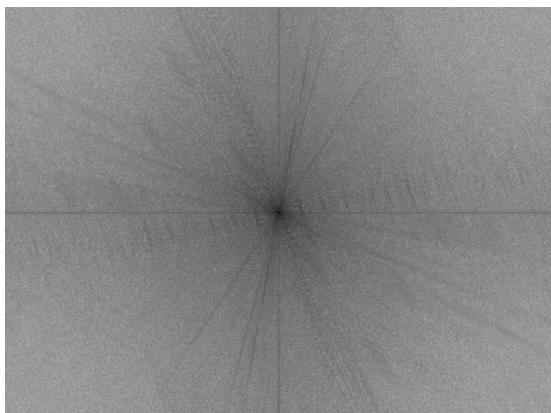
2D Fourierova transformacija

(7)

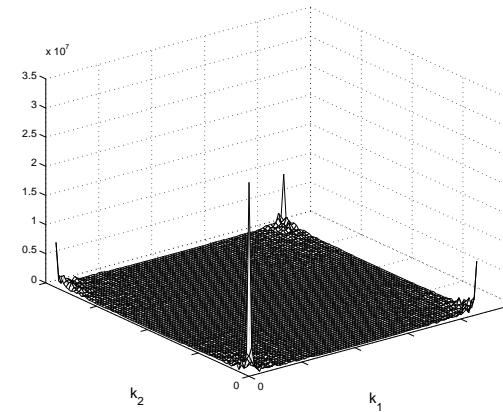
Primer: Transformacija slike v Fourierov prostor

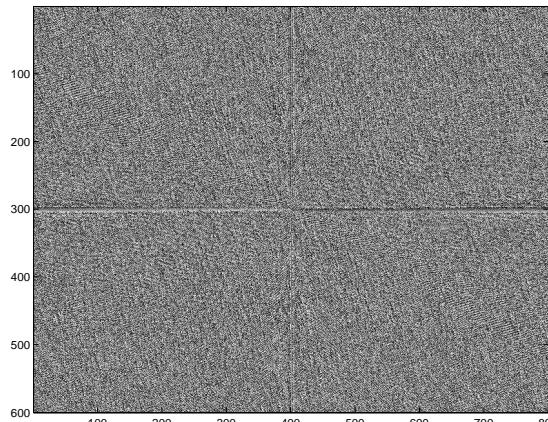
Original –
 600×800 piksov

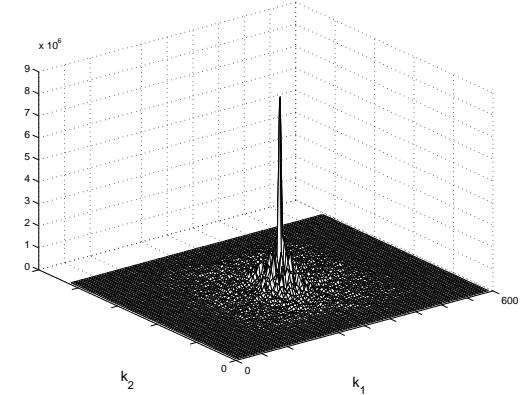
Frekv. spekter kot intenziteta
(log., skal. in neg. spekter)

Frekvenčni spekter –
izhodišče v $(0,0)$

Fazni spekter

Frekvenčni spekter –
izhodišče v $(300,400)$

- Uporabljene funkcije: `fft2()`, `fftshift()`, `abs()`, `angle()`, `log()`, `mesh()`

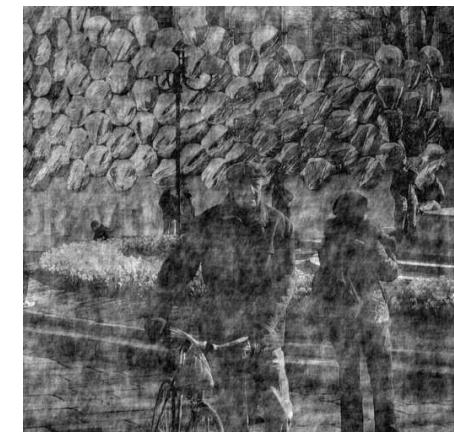
2D Fourierova transformacija (8)

Kaj nosi več informacije o strukturi slike: amplituda ali faza? (vir: [3])

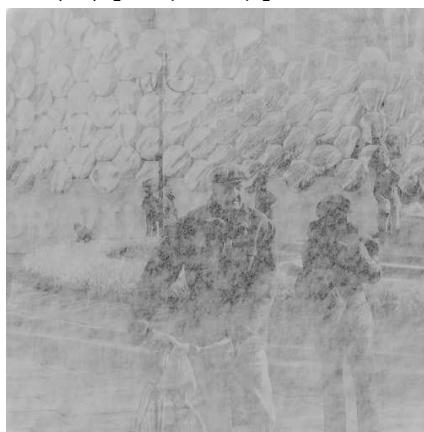
- ▷ Fourierova transformiranka v polarni obliki:

$$\mathbb{I}(k_1, k_2) = |\mathbb{I}(k_1, k_2)| e^{i\varphi(k_1, k_2)}$$

- ★ faza – relativni položaj periodične strukture v sliki.

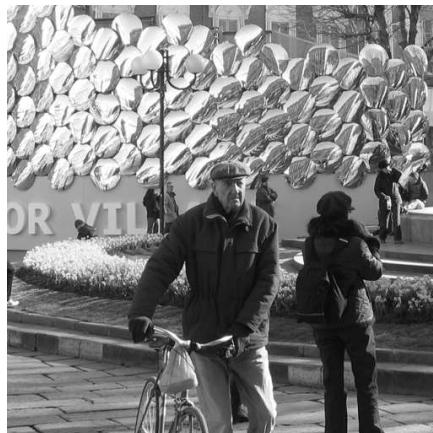
Slika 1; $[\mathbb{I}(k_1, k_2), \varphi(k_1, k_2)]$ $|\mathbb{I}'| = |\mathbb{I}| [U(0, 1)]^{1/2}; \varphi' = \varphi$ $|\mathbb{I}'| = |\mathbb{I}| [U(0, 1)]^2; \varphi' = \varphi$

$$\varphi' = \varphi [U(0, 1)]^{1/2}; |\mathbb{I}'| = |\mathbb{I}| \quad \varphi' = \varphi [U(0, 1)]^2; |\mathbb{I}'| = |\mathbb{I}|$$

2D Fourierova transformacija

(9)

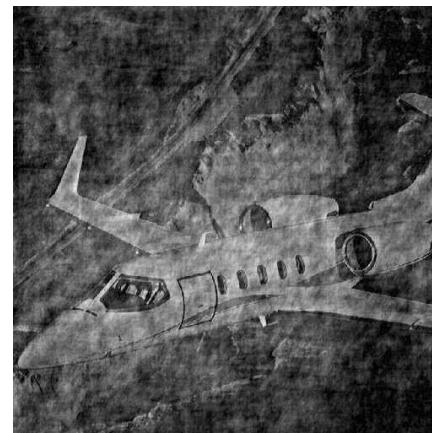
Slika 1

Slika 2

Amplituda od slike 2
faza od slike 1

Amplituda od slike 1
faza od slike 2

▷ **Ugotovitev:**

- ★ Faza FT nosi bistveno informacijo o strukturi slike.
- ★ **Informacija o fazi je ključna za človekovo percepцијо!**

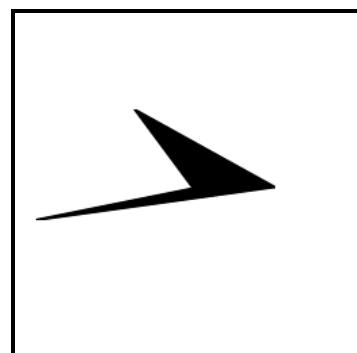
E. Lastnosti 2D DFT [1]

1. Linearnost

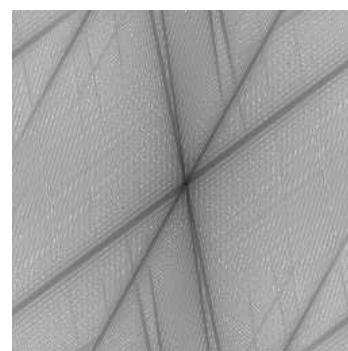
$$\mathcal{F}[a\mathbb{I}_1(m, n) + b\mathbb{I}_2(m, n)] = a\mathbb{I}_1(k_1, k_2) + b\mathbb{I}_2(k_1, k_2)$$

2. Premik v slikovni ravnini

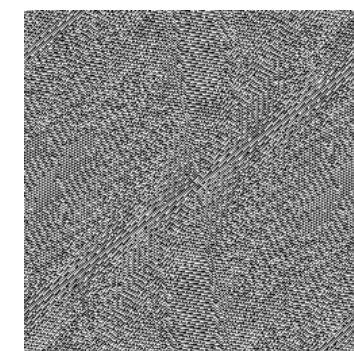
$$\mathcal{F}[\mathbb{I}(m - a, n - b)] = \mathbb{I}(k_1, k_2)e^{-i2\pi(\frac{ak_1}{M} + \frac{bk_2}{N})}$$

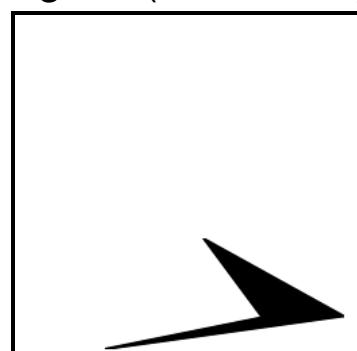
Original (256×256)

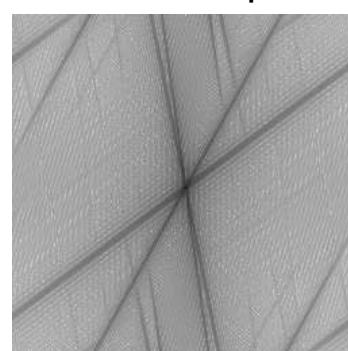
Frekvenčni spekter

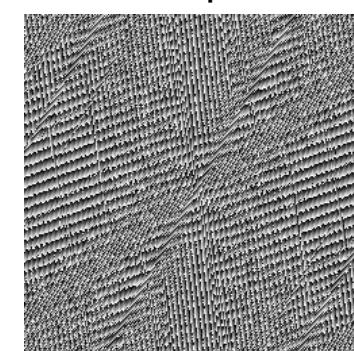
Fazni spekter

Po translaciji

Frekvenčni spekter

Fazni spekter

2D Fourierova transformacija

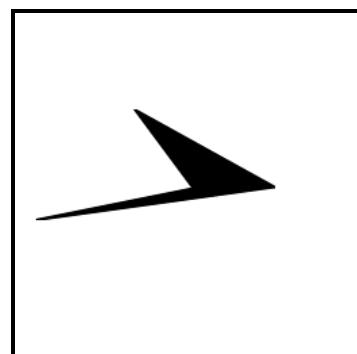
(11)

3. Premik v frekvenčni domeni

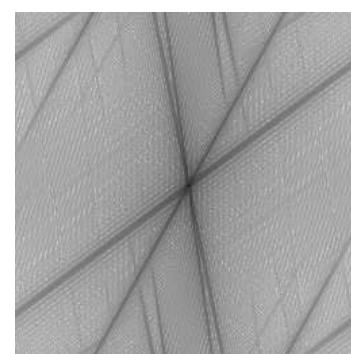
$$\mathbb{I}(k_1 - a, k_2 - b) = \mathcal{F} \left[I(m, n) e^{i2\pi(\frac{am}{M} + \frac{bn}{N})} \right]$$

4. Skaliranje

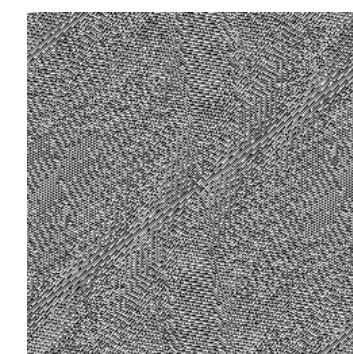
$$\mathcal{F}[I(am, bn)] = \frac{1}{|ab|} \mathbb{I}\left(\frac{k_1}{a}, \frac{k_2}{b}\right)$$

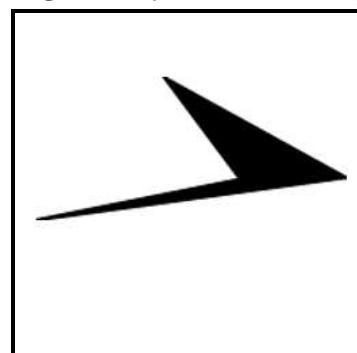
Original (256×256)

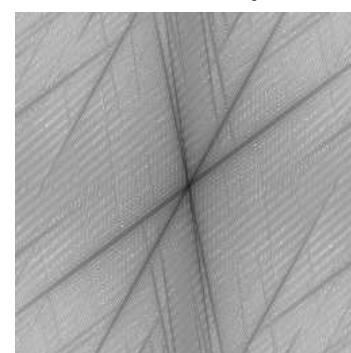
Frekvenčni spekter

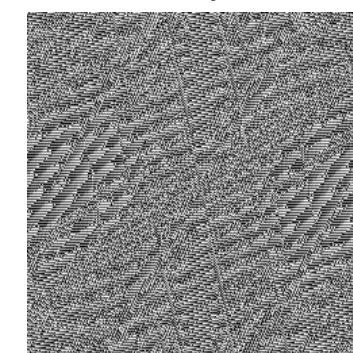
Fazni spekter

Po skaliranju

Frekvenčni spekter

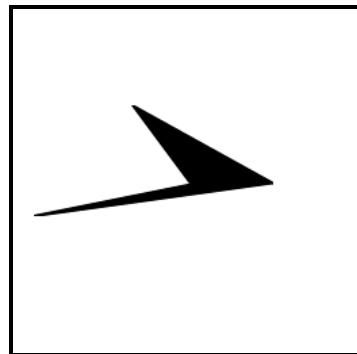
Fazni spekter

2D Fourierova transformacija

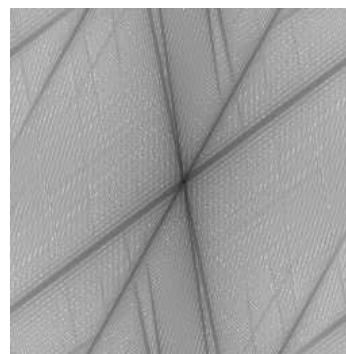
(12)

5. Rotacija

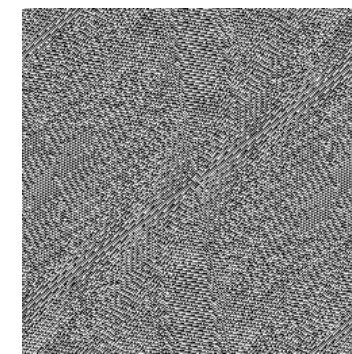
$$\mathcal{F}[\mathbf{I}(m \cos \theta + n \sin \theta, -m \sin \theta + n \cos \theta)] = \mathbf{I}(k_1 \cos \theta + k_2 \sin \theta, -k_1 \sin \theta + k_2 \cos \theta)$$

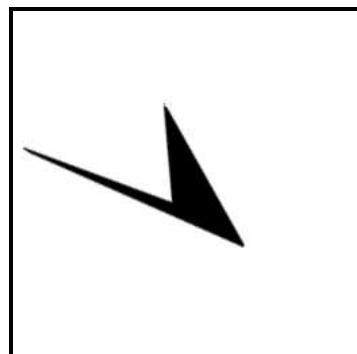
Original (256 × 256)

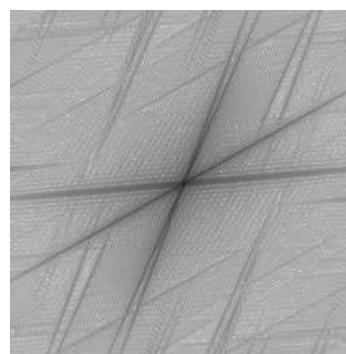
Frekvenčni spekter

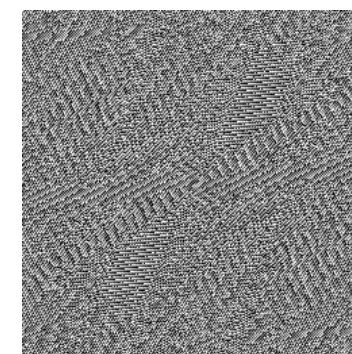
Fazni spekter

Po rotaciji

Frekvenčni spekter

Fazni spekter

2D Fourierova transformacija (13)

6. Periodičnost

- ▷ Predpostavimo, da je slikovna funkcija periodična, tj.

$$\mathbf{I}(-m, n) = \mathbf{I}(M - m, n) \quad \text{oz.} \quad \mathbf{I}(m, -n) = \mathbf{I}(m, N - n)$$

v splošnem

$$\mathbf{I}(aM + m, bN + n) = \mathbf{I}(m, n)$$

- ▷ potem je tudi Fourierova transformiranka periodična

$$\mathbb{I}(aM + k_1, bN + k_2) = \mathbb{I}(k_1, k_2)$$

7. Konvolucija

- ▷ V diskretnem prostoru:

$$\mathbf{G}(m, n) = \mathbf{H}(m, n) * \mathbf{I}(m, n) = \mathbf{I}(m, n) * \mathbf{H}(m, n) = \sum_{a=0}^{M-1} \sum_{b=0}^{N-1} \mathbf{I}(a, b) \mathbf{H}(m-a, n-b)$$

- ▷ V frekvenčnem diskretnem prostoru:

$$\mathbb{G}(k_1, k_2) = \mathbb{I}(k_1, k_2) \mathbb{H}(k_1, k_2)$$

* Gre za množenje po elementih in ne za matrično množenje!

2D Fourierova transformacija

(14)

Primer:

$I(1944 \times 2592)$

$$\frac{1}{121} \begin{bmatrix} 1 & \cdots & 1 \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & \cdots & 1 \end{bmatrix}$$

$H(11 \times 11)$

$$\downarrow$$

$$\boxed{H}^{11}_{11} \quad \emptyset$$

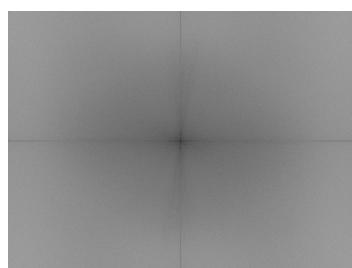
$H(1944 \times 2592)$

Konvolucija
(diskretni
prostor)

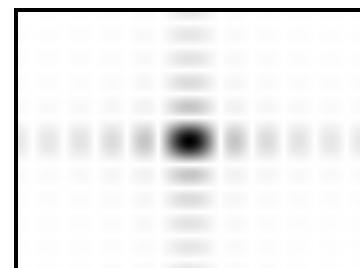

$G(1944 \times 2592)$

$\Downarrow \mathcal{F}$

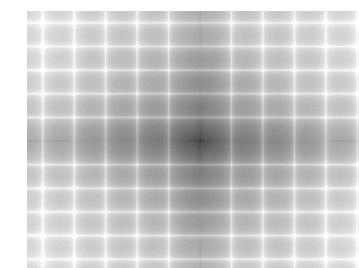

$|\mathbb{I}(k_1, k_2)|$

$|\mathbb{H}(k_1, k_2)|$

Konvolucija
(frekvenčni
prostor)

$|\mathbb{G}(k_1, k_2)|$

$\Updownarrow \mathcal{F}^{-1}$

2D Fourierova transformacija

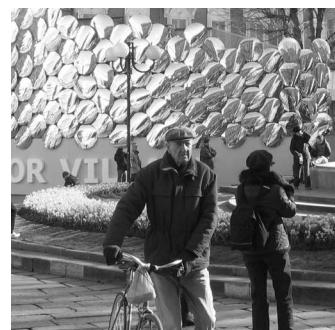
(15)

F. Aplikacije 2D DFT

1. Filtriranje slik

- ▷ Področja uporabe: odstranjevanje različnih vrst šuma, poudarjanje določenih lastnosti slik (npr. robov), druge operacije predobdelave slik...

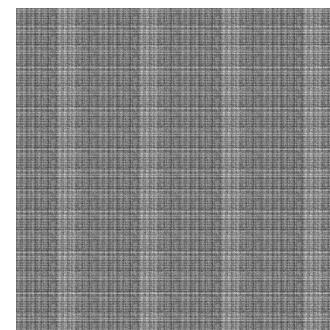
Primer: Pomen frekvence

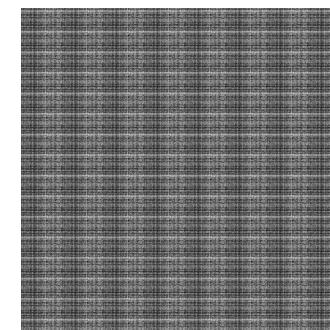
Original

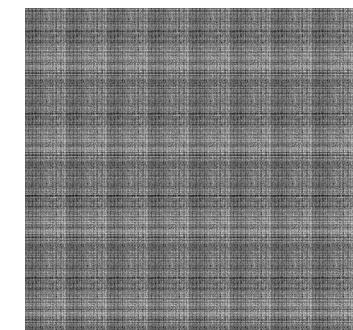
Enosmerna k. – $\tilde{I}$

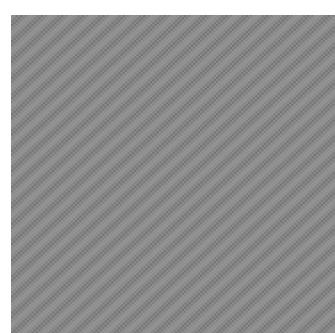
(1 frekvenca)

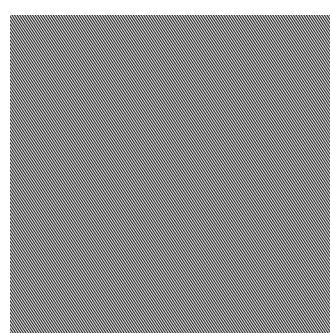
(1)

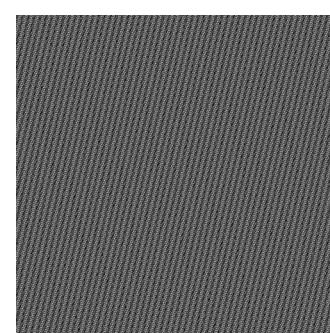
(1)

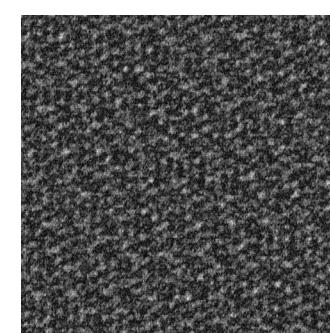
(2)

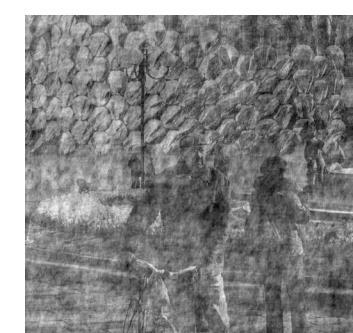
(2)

(10)

(997)

(114224)

2D Fourierova transformacija

(16)

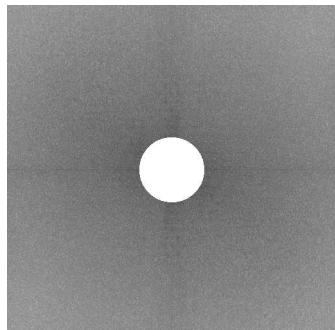
Primer: Različni filtri

Original

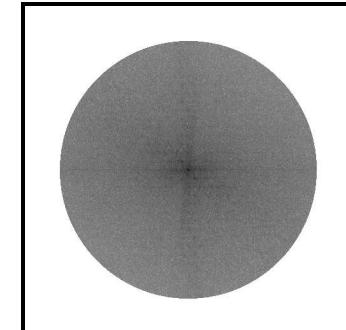
Nizko sito

Frek. spekter

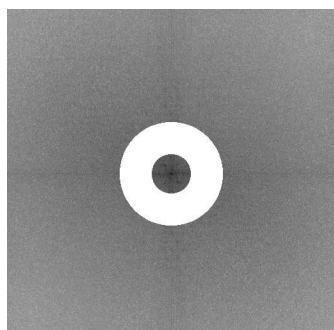
Visoko sito

Frek. spekter

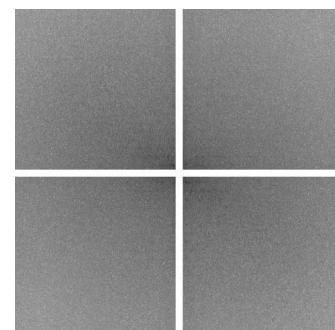
Pasovno p. sito

Frek. spekter

Križ

Frek. spekter

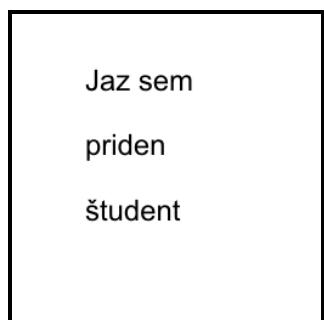
2D Fourierova transformacija

(17)

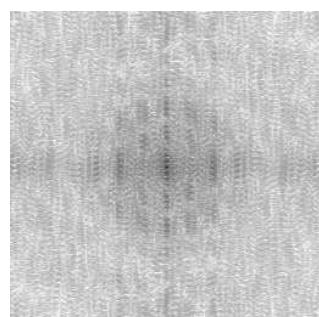
2. Ujemanje (iskanje) šablon in (križna) korelacija [2]

- ▷ Ujemanje oz. iskanje šablon v sliki lahko enostavno izvedemo tudi v frekvenčnem prostoru (ujemanje šablon v diskretnem prostoru, glej zapiske predavanj URVRV, poglavje 4)
- ▷ **Postopek:**
  1. $\mathbb{I}(k_1, k_2) = \mathcal{F}[\mathbf{I}(m, n)]$ in $\mathbb{H}(k_1, k_2) = \mathcal{F}[\mathbf{H}(m, n)]$
  2. $\mathbf{R}(m, n) = \mathcal{F}^{-1}[\bar{\mathbb{I}}(k_1, k_2)\mathbb{H}(k_1, k_2)]$
  3. (Lokalni) maksimum v R določa položaj šablone H v sliki I .
    - * oznaka $\bar{\mathbb{I}}$ označuje konjugirano kompleksno število

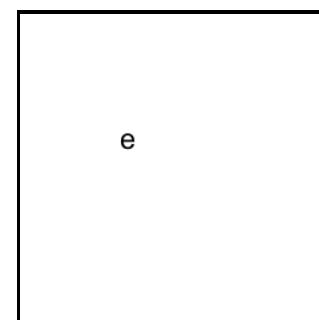
Primer:

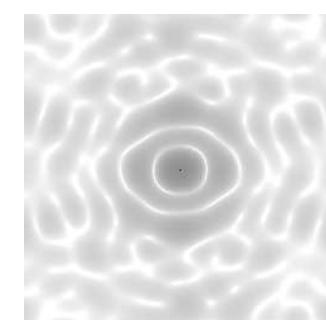
Original

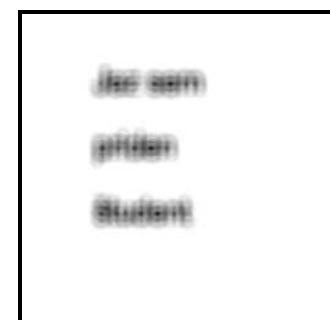
Frek. spekter

Šablon

Frek. spekter

Po korelaciji

- ▷ Ideja uporabna tudi pri računanju parametrov toge poravnave!

3. Merjenje orientacije in razmika periodične strukture v sliki [2]

- ▷ Naj v sliki obstaja periodična struktura, potem
  - * vrh v močnostnem spektru ustreza iskani periodični strukturi
  - * vrh je za določen radij oddaljen od izhodišča (0,0)
    - ▷ ta radij ustreza razmiku med ponovitvami periodične strukture
    - ▷ smer ustreza orientaciji periodične strukture

4. Popravljanje zamegljenih slik oz. obnavljanje slik (*image restoration*)

- ▷ Gre za popravljanje defektov med zajemom slik:
  - * kamera ni bila ustrezeno fokusirana (*out-of-focus*)
  - * zameglitev slike zaradi gibanja

5. Drugo

- ▷ izločanje značilk, kompresija slik ipd.

2D Valčna transformacija

Zakaj potrebujemo valčno transformacijo (*wavelet transformation – WT*)?

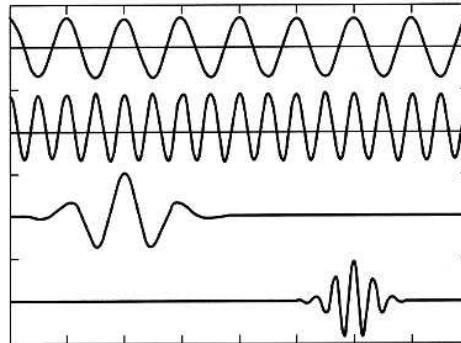
- ▷ FT ni primerna za analizo signalov, ki imajo časovno-spremenljivo frekvenco (**nestacionarni signali**)
  - * zgolj informacija, če določena frekvenčna komponenta obstaja ali ne
  - * ta informacija je neodvisna od tega, kje v času se komponenta pojavi
- ▷ Če potrebujemo časovno lokalizacijo spektralnih komponent, potem moramo aplicirati transformacijo, ki vrne časovno-frekvenčno predstavitev signala (*time-frequency representation*).
- ▷ Pri kratko-časovni FT (*short term Fourier transform*) signal razdelimo na kratke odseke, kjer bi naj signal bil stacionaren
  - * za razdelitev signala uporabljamo okensko funkcijo
  - * **Posledica:**
    - ▷ ne moremo točno vedeti, katere spektralne komponente obstajajo ob določenih časovnih trenutkih (princip nedoločenosti)
    - ▷ poznamo zgolj časovne intervale, v katerih obstaja določen pas frekvenč (problem ločljivosti)
  - * **Velja:**
    - ▷ okno neskončne dolžine $\Rightarrow$ FT
    - ▷ ozko okno $\Rightarrow$ dobra časovna ločljivost ter slaba frekvenčna ločljivost
    - ▷ široko okno $\Rightarrow$ slaba časovna ločljivost ter dobra frekvenčna ločljivost

2D Valčna transformacija

(2)

A. Valčna transformacija

- ▷ Je transformacija, ki ima bazne funkcije omejenega trajanja:
  - * pri FT se sinusi razširjajo v neskončnost
  - * pri WT pa bazne funkcije variirajo v položaju, kakor tudi v frekvenci:
    - ▷ so valovi omejenega trajanja, imenovani tudi valčki (*wavelets*)

Valova in valčka (vir: [4])

- ▷ STFT daje fiksno ločljivost pri vseh časih, med tem ko WT daje spremenljivo ločljivost, in sicer:
  - * višje frekvence so boljše razložene v času
  - * nižje frekvence pa so boljše razložene v frekvenci

2D Valčna transformacija (3)

B. 1D Zvezna valčna transformacija

- ▷ 1D zvezna valčna transformacija (CWT) signala $x(t)$ v odvisnosti od valčka $\psi(t)$ je definirana kot

$$W_x(a, b) = \langle x, \psi_{a,b} \rangle = \int_{-\infty}^{\infty} x(t) \psi_{a,b}(t) dt$$

- ▷ kjer

$$\psi_{a,b}(t) = \frac{1}{\sqrt{a}} \psi\left(\frac{t-b}{a}\right) \quad (20)$$

pri čemer sta a in b realni števili in $a > 0$.

- ★ spremenljivka a odraža merilo (*scale*) oz. dolžino izbrane bazne funkcije.
- ★ spremenljivka b pa specificira pomik bazne funkcije vzdolž osi t .
- ★ **Na nek način velja: a ustreza frekvenci, b pa času**
  - ▷ s translacijo valčka v času je signal lokaliziran v času, s spremenjanjem a pa je lokaliziran v merilu (frekvenci).
- ▷ Vidimo: Koeficiente WT dobimo kot notranji produkt funkcije x z vsako bazno funkcijo.
- ▷ Množico valčnih baznih funkcij $\{\psi_{a,b}(t)\}$ tvorimo s translacijo in skaliranjem osnovnega valčka $\psi(t)$.

2D Valčna transformacija

(4)

Merilo

- ▷ Nizke frekvence (tj. visoka merila) ustrezano globalni informaciji o signalu
- ▷ Visoke frekvence (tj. nizka merila) ustrezano detajlnejši informaciji o skritem vzorcu v signalu (le-ta običajno traja kratek čas)
- ▷ V enačbi (20) je člen $\frac{1}{\sqrt{a}}$:
  - * uporablja se za normalizacijo energije, tj. vsak transformirani signal bo pri vsakem merilu imel enako energijo

Osnovni oz. prototipni valček $\psi(t)$:

- ▷ katerikoli pasovno-prepustni (*bandpass*) filterski impulzni odziv z ničelnim povprečjem
- ▷ s povečevanjem frekvence mora padati dovolj hitro k 0

Inverzna 1D zvezna valčna transformacija:

$$x(t) = \frac{1}{C_\psi} \int_0^\infty \int_{-\infty}^\infty W_x(a, b) \psi_{a,b}(t) db \frac{da}{a^2}$$

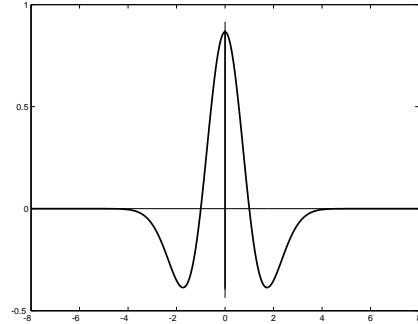
kjer

$$C_\psi = \int_{-\infty}^\infty \frac{|\psi(t)|}{|t|} dt$$

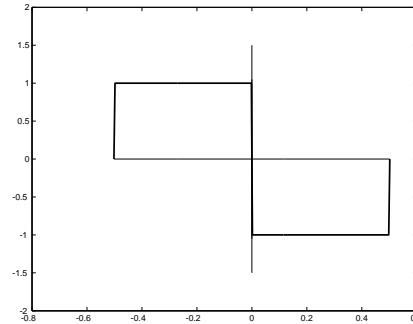
2D Valčna transformacija

(5)

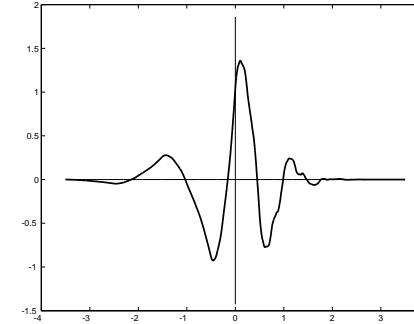
Primer: Prototipni valčki

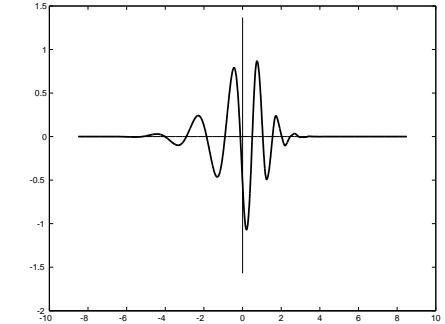
Mehiški klobuk

Haar

Daubechies (4)

Daubechies (9)

- ▷ Definicija CWT nakazuje:
  - ★ valčna analiza je mera podobnosti med baznimi funkcijami (valčki) in signalom
  - ★ gre za podobnost v smislu podobne frekvenčne vsebine
  - ★ koeficienti CWT ustrezajo bližini (podobnosti) signala k valčku pri določenem merilu.
- ▷ Kadar računamo CWT z diskretnimi računalniki, potem parametra a in b inkrementiramo po majhnem koraku:
  - ★ to ustreza diskretizaciji časovno-merilne ravnine
  - ★ **Diskretizirana oz. vzorčena 1D CWT ni diskretna WT!**

B. 1D Diskretna valčna transformacija

- ▷ Transformacijski par:

$$\begin{aligned} c_{j,k} &= \sum_n x(n) \psi_{j,k}(n) & j &= 0, 1, \dots, \log_2(N) - 1 \\ x(n) &= \sum_j \sum_k c_{j,k} \psi_{j,k}(n) & k &= 0, 1, \dots, 2^j - 1 \end{aligned} \quad (21)$$

- ▷ $\psi_{j,k}(n)$ – množica ortonormalnih valčkov

$$\psi_{j,k}(n) = 2^{j/2} \psi(2^j n - k)$$

- ▷ $\psi(n)$ – osnovni valček

$$\psi(n) = \sum_k h_1(k) \phi(2n - k)$$

- ▷ $h_1(k)$ – enotin odziv diskretnega visokega sita

$$h_1(k) = (-1)^k h_0(-k + 1)$$

- ▷ h_0 – enotin odziv diskretnega nizkega sita (mora izpolnjevati določene pogoje!)
- ▷ $\phi(n)$ – skalirna funkcija, ki jo določimo iz h_0 kot

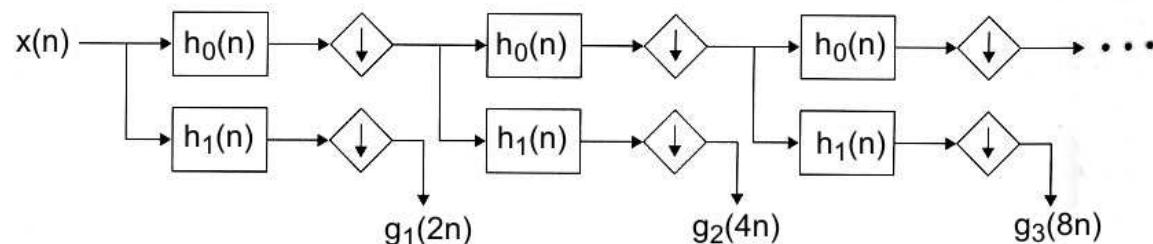
$$\phi(n) = \sum_k h_0(k) \phi(2n - k)$$

2D Valčna transformacija

(7)

Algoritme FWT (*fast wavelet transform herringbone algorithm*)

- ▷ DWT lahko implementiramo direktno (enacba (21)) ali s hitro valcno transformacijo FWT.
  - ▷ Dolzina signala $x(n)$ mora biti potenca stevila 2, tj. $N = 2^{\vartheta}$.

Algoritmem FWT (vir: [4])

Razlaga za 1. nivo dekompozicije:

- ▷ Signal $x(n)$ spustimo skozi nizko sito h_0 , ki ima lomno frekvenco na polovici celotnega frekvenčnega pasu signala (f_{max} – maksimalna frekvenca v signalu).
  - ▷ Signal $x(n)$ pa spustimo tudi skozi visoko sito h_1 , ki ima lomno frekvenco prav tako na polovici celotnega frekvenčnega pasu signala.
  - ▷ Zaradi Shannonovega teorema o vzorčenju (Nyquistova frekvenca vzorčenja!) lahko oba dobljena signala podvzorčimo oz. decimiramo s faktorjem 2 (tj. izpustimo vsak drugi vzorec).

2D Valčna transformacija (8)

- ▷ Rezultat tega postopka pri visokem situ h_1 vrne $\frac{N}{2}$ koeficientov DWT na 1. nivoju:
  - * ti koeficienti predstavljajo signal v frekvenčnem območju $[\frac{f_{max}}{2}, f_{max}]$
- ▷ Rezultat tega postopka pri nizkem situ h_0 pa vrne signal iz $\frac{N}{2}$ vzorcev, ki predstavljajo signal v območju $[0, \frac{f_{max}}{2}]$:
  - * ta podsignal posredujemo v 2. nivo dekompozicije, kjer opisani postopek ponovimo (filtriranje, podvzorčenje, dobimo $\frac{N}{4}$ koeficientov DWT na 2. nivoju, ki predstavljajo signal v območju $[\frac{f_{max}}{4}, \frac{f_{max}}{2}]$ ter podsignal iz $\frac{N}{4}$ vzorcev iz pasu $[0, \frac{f_{max}}{4}]$, ki ga posredujemo v 3. nivo)
- ▷ Postopek zaključimo po $\vartheta = \log_2(N)$ nivojih dekompozicije.
- ▷ Rezultat algoritma FWT je N koeficientov DWT, pri čemer koeficiente zlagamo od najvišjega dekompozicijskega nivoja proti najnižnjemu.
- ▷ Po vsakem nivoju dekompozicije:
  - * časovna ločljivost se razpolovi – le polovica vzorcev še okarakterizira celoten signal,
  - * frekvenčna ločljivost se podvoji – pas frekvenc zaobjema le še polovico prejšnjega pasu, s čimer se nejasnost v frekvenci zreducira za polovico.
- ▷ Na podoben način pridemo do IFWT, kjer namesto podvzorčenja uporabimo nadvzorčenje (*upsampling*), dobljena podsignala pa seštejemo ter ju pošljemo na naslednji nivo rekonstrukcije.

2D Valčna transformacija (9)

D. 2D Zvezna valčna transformacija

- ▷ Zvezna slika $\mathcal{I}(x, y)$ – funkcija dveh neodvisnih spremenljivk
- ▷ 2D zvezna valčna transformacija (2D CWT) je definirana kot

$$W_x(a, b_x, b_y) = \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} \mathcal{I}(x, y) \psi_{a, b_x, b_y}(x, y) dx dy$$

kjer

- ★ b_x in b_y specificirata translacijo v dveh dimenzijah
- ★ $\psi_{a, b_x, b_y}(x, y)$ je 2D valček definiran kot

$$\psi_{a, b_x, b_y}(x, y) = \frac{1}{|a|} \psi\left(\frac{x - b_x}{a}, \frac{y - b_y}{a}\right)$$

- ▷ Obstaja ekstaktna formula za izračun inverzne 2D CWT [4].

2D Valčna transformacija (10)

E. 2D Diskretna valčna transformacija

- ▷ Idejo 1D DWT enostavno posplošimo v 2D.
- ▷ 2D skalirna funkcija mora biti ločljiva (*separable*), tj. produkt dveh 1D skalirnih funkcij:

$$\phi(x, y) = \phi(x)\phi(y)$$

- ▷ Če je $\psi(x)$ pripadajoč valček, potem tvorimo tri 2D osnovne valčke:

$$\psi^{(1)}(x, y) = \phi(x)\psi(y), \quad \psi^{(2)}(x, y) = \psi(x)\phi(y), \quad \psi^{(3)}(x, y) = \psi(x)\psi(y)$$

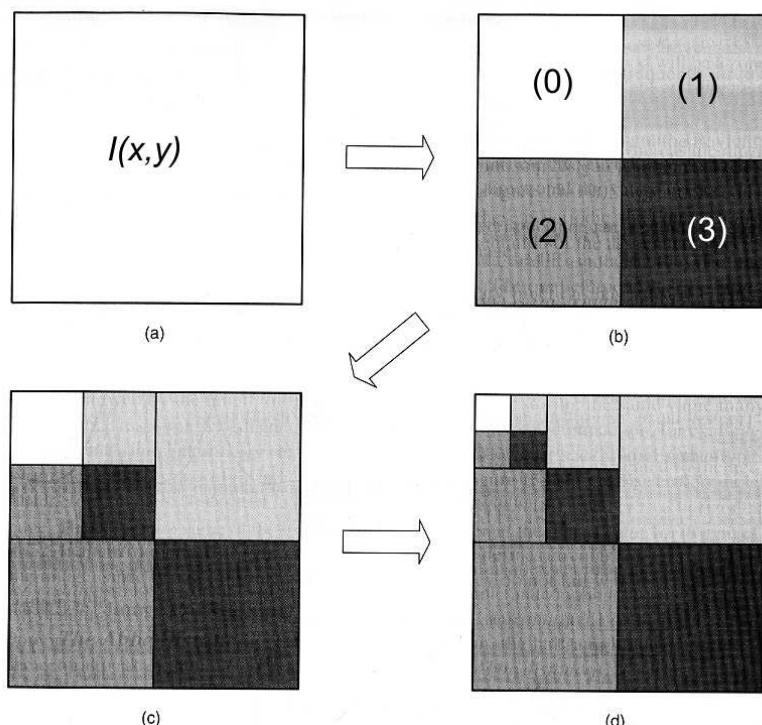
★ nadpisana številka v oklepaju pomeni indeks in ne potence!

- ▷ Zgornji trije valčki tvorijo temelj za 2D DWT – z njimi tvorimo ortonormalno bazo:

$$\{\psi_{j,m,n}^{(l)}\} = \{2^j \psi^{(l)}(x - 2^j m, y - 2^j n)\} \quad j \geq 0, l = 1, 2, 3, m, n \in \mathbb{N}$$

Algoritem dekompozicije slike

- ▷ Sliko na vsakem nivoju transformacije razčlenimo na štiri podslike, velikosti četrtine originalne slike:
  - ★ Vsako podsliko dobimo z notranjim produktom slike in ene od valčnih baznih slik, čemur sledi podvzorčenje v smeri x in y s faktorjem 2.

2D DWT: a) original, b) prvi, c) drugi
in tretji nivo (vir: [4]).

- ▷ Za prvi nivo (tj. $j = 1$) dobimo:

$$\begin{aligned}
 I_2^{(0)}(m, n) &= \langle I_1(x, y), \phi(x - 2m, y - 2n) \rangle \\
 I_2^{(1)}(m, n) &= \langle I_1(x, y), \psi^{(1)}(x - 2m, y - 2n) \rangle \\
 I_2^{(2)}(m, n) &= \langle I_1(x, y), \psi^{(2)}(x - 2m, y - 2n) \rangle \\
 I_2^{(3)}(m, n) &= \langle I_1(x, y), \psi^{(3)}(x - 2m, y - 2n) \rangle
 \end{aligned}$$

2D Valčna transformacija

(12)

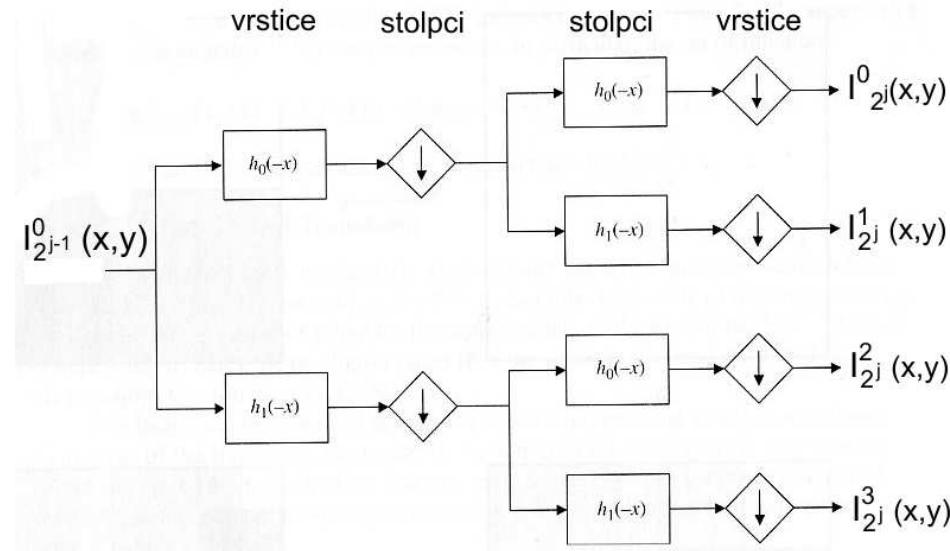
- ▷ V naslednjih nivojih, kjer $j > 1$, sliko $I_{2^j}^{(0)}(x, y)$ razčlenimo na enak način:
  - * kot rezultat dobimo štiri manjše podslike pri merilu 2^{j+1} .
- ▷ Pri vsakem merilu velja:
  - * $I_{2^j}^{(0)}(x, y)$ – vsebuje informacije o nizkih frekvencah iz prejšnjega nivoja
  - * $I_{2^j}^{(1)}(x, y)$ – vsebuje informacije o horizontalnih robovih
  - * $I_{2^j}^{(2)}(x, y)$ – vsebuje informacije o vertikalnih robovih
  - * $I_{2^j}^{(3)}(x, y)$ – vsebuje informacije o diagonalnih robovih
- ▷ Postopek dekompozicije se za sliko, velikosti $N \times N$ pikslov, zaključi v J korakih, kjer $J \leq \log_2(N)$.

Hitra implementacija 2D DWT:

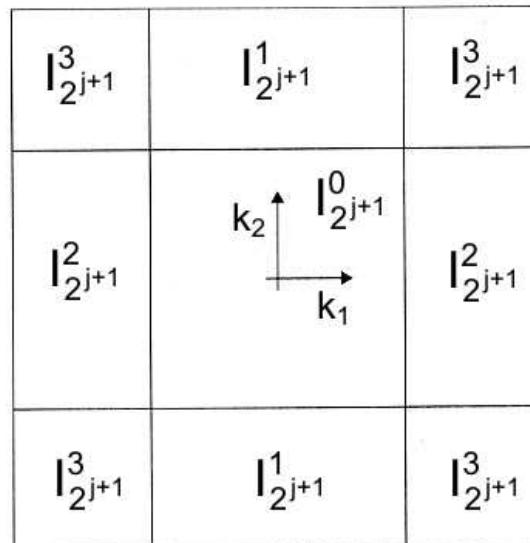
- ▷ skalirne in valčne funkcije so ločljive
- ▷ dekompozicijo implementiramo z 1D konvolucijo po vrsticah oz. stolpcih ter podvzorčenjem po stolpcih oz. vrsticah (detajli v [4])
- ▷ Obstaja tudi hiter postopek za inverzno 2D DWT, s katero rekonstruiramo originalno sliko z majhno degradacijo [4].

2D Valčna transformacija

(13)

Dekompozicijski korak DWT pri hitri implementaciji (vir: [4]).

Dekompozicija DWT v frekvenčni domeni (vir: [4]).

2D Valčna transformacija

(14)

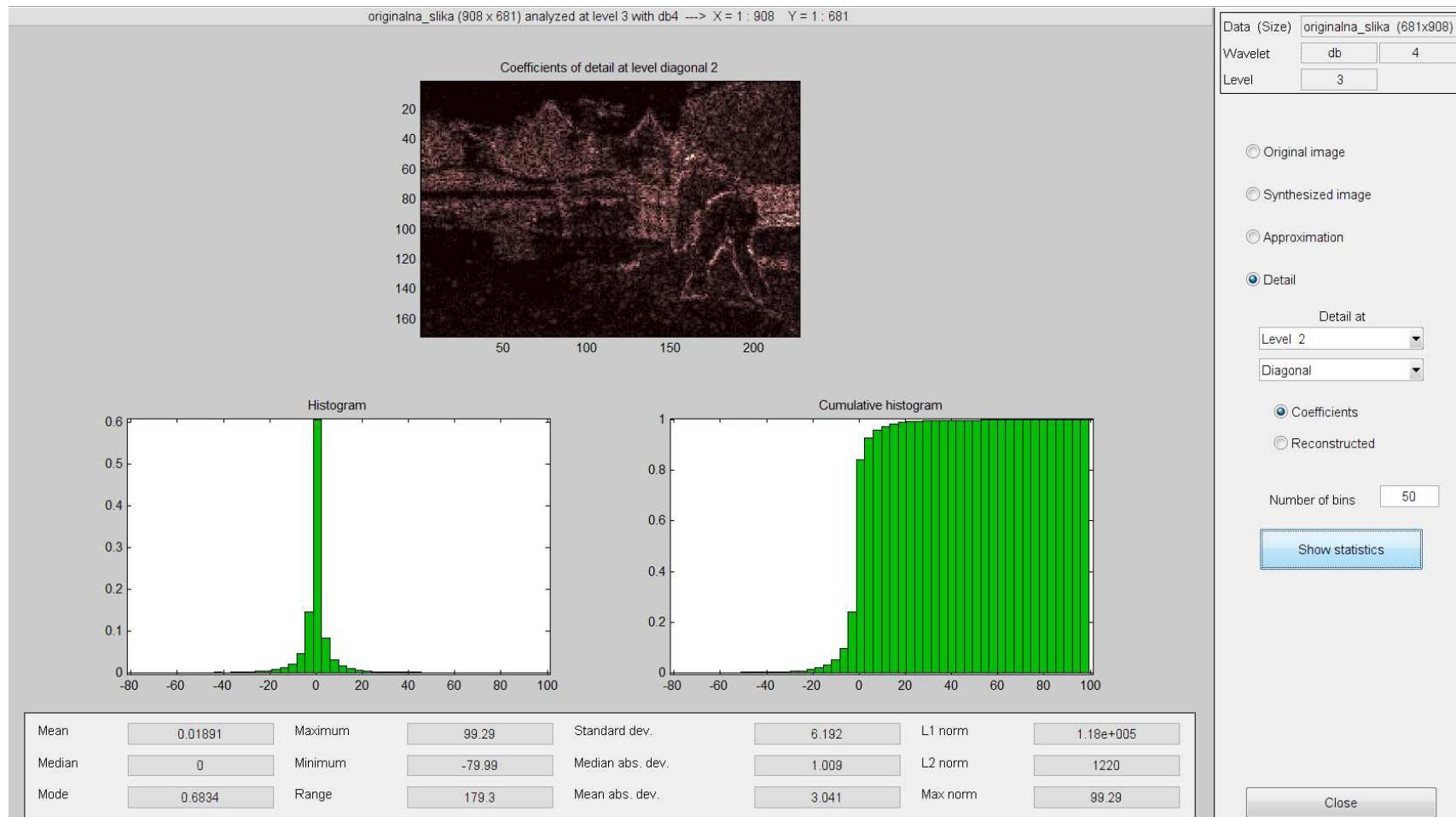
Zgled: Dekompozicija slike

Originalna slika velikosti 681×908 pikslov. Uporabljen Daubechiesov valček, reda 4. Trije nivoji dekompozicije.

2D Valčna transformacija

(15)

Podrobnosti o diagonalnih robovih na drugem nivoju dekompozicije.

F. Aplikacije 2D DWT

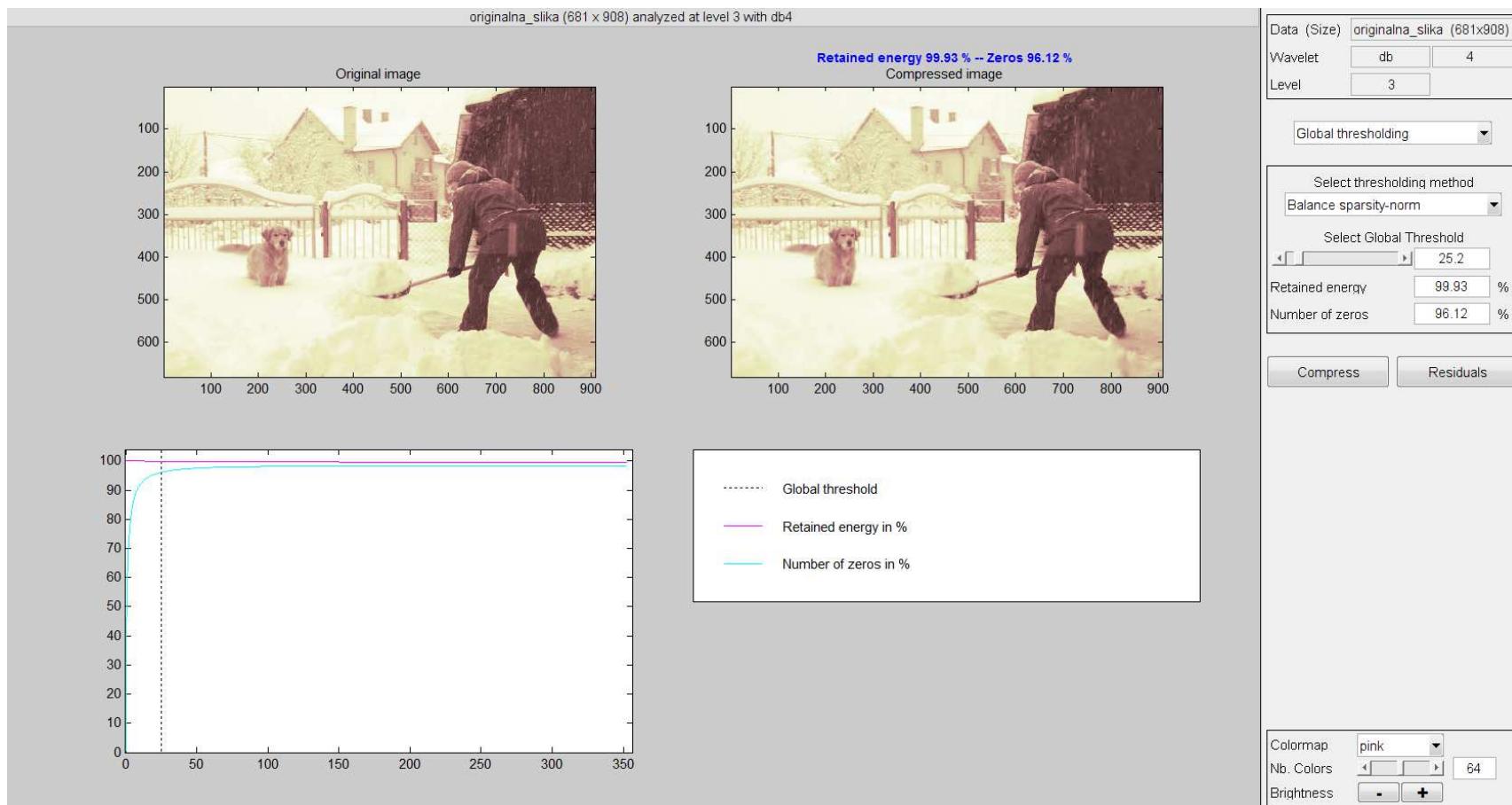
1. Kompresija slik

- ▷ Histogram originalne sivinske slike ima običajno poljubno obliko.
- ▷ Histogrami podslik z detajli o robovih, dobljenih z 2D DWT, pa so tipično unimodalni in simetrični okrog 0:
  - * To dejstvo močno poenostavi analizo statističnih lastnosti slike.
- ▷ Večina koeficientov DWT ima majhne vrednosti, zato jih lahko postavimo na 0!
- ▷ **Ideja kompresije:**
  1. eliminiramo koeficiente z zelo majhnimi vrednostmi ter
  2. izvedemo rekonstrukcijo
  - * Ideja je implementirana v JPEG 2000.

2D Valčna transformacija

(17)

Zgled: Kompresija slike

Originalna slika velikosti 681×908 piksov. Uporabljen Daubechiesov valček, reda 4 in trije nivoji dekompozicije. Kompresija izvedena z globalnim pragom. Velikost komprimirane slike je 83 % originalne.

2. Izboljšanje (filtriranje) slik

- ▷ Velika podobnost linearemu filtriranju v Fourierovi frekvenčni domeni.
- ▷ **Postopek:**
  - * S spreminjanjem valčnih koeficientov selektivno poudarimo zanimive komponente v sliki (na račun neželenih).

3. Luščenje značilk

4. Detektiranje skritih nezveznosti v signalu (sliki)

- ▷ Skrite nezveznosti opazimo v koeficientih DWT v višjih nivojih.

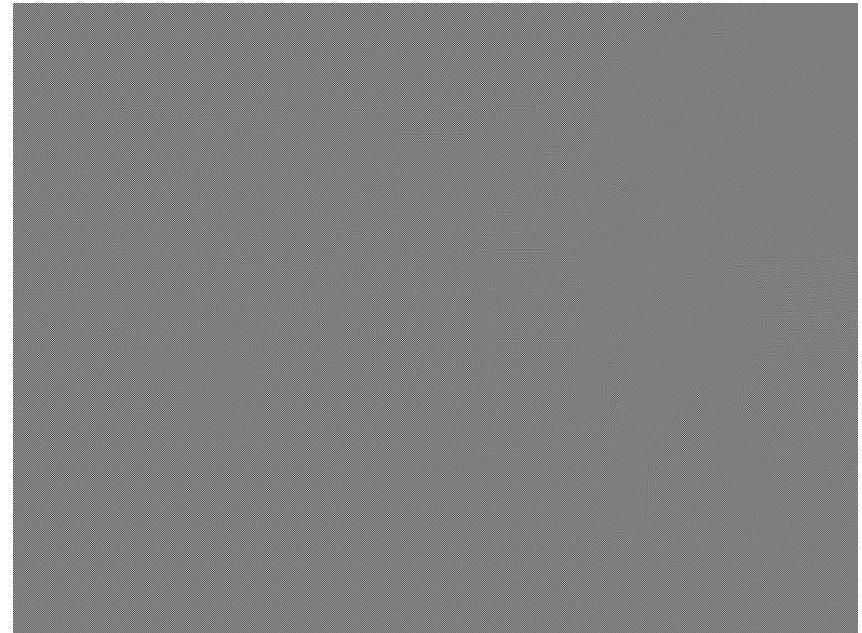
2D Valčna transformacija

(19)

Zgled: Izboljšava slik

Originalna slika

Pri rekonstrukciji zamenjali diagonalne koeficiente
in koeficiente aproksimacije na 1. nivoju

5. Zlitje slik

- ▷ Pri postopku zlitja slik (*image fusion*) združujemo dve ali več poravnanih slik istega objekta (scene):
  - * Cilj: lažje interpretiranje takšne zlite slike, kot pa vsako posamezno originalno
- ▷ Slike združujemo v domeni valčne transformacije:
  - * združujemo na nivoju istoležnih koordinat
  - * uporabimo lahko različne funkcije zlitja slik
  - * tipične funkcije: maksimalna, minimalna oz. naključna vrednost koeficientov, koeficiente vzamemo od izbrane slike ipd.
  - * nad tako dobljenimi koeficienti izvedemo inverzno 2D DWT:
    - ▷ s tem rekonstruiramo zlito sliko
- ▷ **Tipična področja uporabe:**
  - * medicina – zlitje slik različnih modalitet iste opazovane telesne strukture (npr. slik CT in MRI)
  - * interpretiranje multispektralnih slik

2D Valčna transformacija

(21)

Zgled: Zlitje slik

2D Valčna transformacija

(22)

Slika 1

Slika 2

Zlita slika

Dodatna literatura

- [1] M. Sonka, V. Hlavac, R. Boyle (1994), Image processing, analyis and machine vision, Chapman & Hall Computing, London, VB.
- [2] J.C. Russ (1995), The image processing handbook, 2. izdaja, CRC press, Boca Raton, ZDA.
- [3] B. Jahne (1993), Digital image processing: Concepts, algorithms, and scientific applications, 2. izdaja, Springer-Verlag, Heidelberg, Nemčija.
- [4] K.R. Castleman (1996), Digital image processing, Prentice Hall, New Jersey, ZDA,
- [5] R. Polikar (1996), The wavelet tutorial,
<http://users.rowan.edu/~polikar/WAVELETS/WTpart1.html>